

Kuba om Kuba i Afrika

Utgiven av medlemmar i Afrikagrupperna, UBV och Svensk-Kubanska Föreningen i Eskilstuna

Bakgrund till utgivningen

Det australiska förlaget Ocean Press gav 1989 ut boken *Changing the History of Africa*. I boken presenteras kubanernas egen uppfattning om sina insatser i Afrika, med tonvikt på försvaret av Angola och bidraget till Namibias befrielse. Tyngdpunkten i boken ligger alltså på perioden 1975 till 1988.

Denna skrift består av översättningar av drygt hälften av *Changing the History of Africa*. De bidrag som inte medtagits är:

Operation Carlota (Gabriel Garcia Marquéz)
We are united by blood (Fidel Castro)
All Africa hates apartheid (Fidel Castro, intervju)
Cuban internationalists return home (Raúl Castro)

De ingående bidragen har i vissa fall kortats ned. När detta gjorts har vi konsekvent markerat detta med (.....)

Våra egna anmärkningar har försetts med parenteser av typen ( ). Anmärkningar gjorda av Ocean Press eller källor som citeras i förordet har försetts med parenteser av typen [ ].

Vi vill rikta vårt varma tack till Ocean Press och David Deutschmann för det kamratliga och hjärtliga tillmötesgående vi fick då vi meddelade förlaget om vår avsikt att översätta *Changing the History of Africa*, och att producera en något komprimerad version för intresserade i Sverige.

Innehåll

Förord.....	1
Intervju med Jorge Risquet	6
Fidel Castro: Kuba svarar på invasionen av Angola.....	26
Fidel Castro: Ett afrikanskt Playa Girón	29
Angolas och Kubas principdeklaration 1982	31
Angolas och Kubas principdeklaration 1984	34
Fidel Castro: Vi stannar tills Namibia är självständigt	35
Fidel Castro: Vi betalar vår skuld till mänskligheten.....	38
Félix Pita Astudillo: Olivgrön torsdag i FN	47
Avtalet om Namibia	50
Avtalet om Angola	52
Fidel Castro: Avtalet om Namibia måste efterlevas.....	53
Fidel Castro: Ett farväl till de namibiska studenterna.....	58
Förekommande organisationer och använda förkortningar	62

Förord

Den 22 februari 2002 stupade UNITA-ledaren Jonas Savimbi vid en sammanstötning med den angolanska regeringens trupper. Den fraktion inom UNITA som under Savimbis ledning in i det sista vägrat att lägga ner vapnen har därefter förklarat sig vara intresserad av fred, och ett formellt avtal mellan Angolas regering och UNITA, där organisationen förbinder sig att upphöra med väpnade aktioner, har undertecknats.

Ska då äntligen det plågade angolanska folket kunna hoppas på en beständig fred, efter fyra årtionden av krig och efter fem sekler av kolonial förslavning och rasistiskt förtryck?

Det pris som det angolanska folket under det senaste halvsekle har fått betala för imperialistiska stormakters uppbackning av först den portugisiska kolonialmakten och därefter FNLA och UNITA, trotsar varje försök till beskrivning. I stället för möjlighet till självständighet, framåtskridande och konstruktivt samhällsbygge har imperialismen bjudit det angolanska folket terror och massiv förödelse, död och bedövande sorg. Bedrövelsens djup och lidandets monoton har under åren antagit sådana överväldigande dimensioner som far markens stenar att förtvivla.

Ändå har makter och medier i västvärlden ofta ägnat endast ett förstrött intresse åt den angolanska tragedin. Orsaken till detta får väl sökas i att angolaterna tillhör den del av mänskligheten som ”inte riktigt räknas”, och att den mäktigaste representanten för den värld ”som räknas” – Amerikas Förenta Stater – varit tragedins främsta regissör.

I denna skrift finns samlade dokument, tal och intervjuer som belyser de kubanska insatserna i kampen mot terrorismen i Angola, en terror som under åren 1975 till 1989 utgick från USA och apartheidregimens Sydafrika. Som historiska källor är dokumenten, talen och intervjuerna naturligtvis till att börja med intressanta som kvarlevor, det vill säga som ett omedelbart råmaterial, den historiska forskningens motsvarighet till de arkeologiska utgrävningarnas fynd. I detta fall ger oss kvarlevorna utan omvägar insikter om hur avtalen såg ut, vad kubanerna hävdade, hur de beskrev skeendet, på vilket vis de ville inför omvärlden beskriva sina bevekelsegrunder, och så vidare.

Men det kubanerna har att säga om händelseutvecklingen i Angola – och om sina egna göranden – är också som *berättande* källa av värde. Deras närhet till skeendet är förstås en orsak till detta. Att de också är *en part* i detta skeende motiverar i och för sig försiktighet. Därför är det principiellt välbetänkt att jämföra den kubanska berättelsen med andras. Vad vi känner till finns dock inga sådana källor som diskvalificerar kubanernas version. Anledningen till att det förhåller sig så har berörts av ingen mindre än den man som var ansvarig chef för

CIA:s operationer i Angola under den kritiska tiden 1975-76. John Stockwell skriver i sin bok *In Search of Enemies – a CIA Story*, följande:

”... Dessutom var den kubanska politiken i Angola i samklang med Kubas ideologi och internationalistiska utgångspunkter. Vårt Angola-program stod, i likhet med Grisbuktsaktionen och ‘Operation Mongoose’ – krigföringen mot Castro – i direkt konflikt med våra officiella utfästelser; något som gjorde det väsentligt att vi såg till att den amerikanska allmänheten inte fick vetskap om sanningen. Kubanerna skämdes inte för sitt program och de behövde inte gömma det för sitt eget folk, eller för världspressen. Faktum är att den kubanske FN-ambassadören Ricardo Alarcón De Quessada – den 8 oktober (1975) – hade tillkännagivit Kubas inställning i ett offentligt tal inför Generalförsamlingen:

‘I Angola har imperialismens, dess allierades och lakejers konspiration tagit sig konkret uttryck i det skamlösa ingripandet som syftar till att förhindra en genuin avkolonialisering, som hotar landets territoriella integritet och som hotar att omintetgöra frukterna av den

trotsiga kamp som det angolanska folkets befrielseörelse utkämpat mot kolonialismen. Imperialismen syftar till att ställa (den angolanska staten under de multinationella bolagens kontroll. Kuba vill igel: uttrycka sin odelade solidaritet med folkets befrielseörelse i Angola – igår heroisk i kampen mot den europeiske kolonisatören, idag bestämd i sitt försvar av ett genuint oberoende.

Ställd inför imperialisternas, kolonialisternas och rasisternas skandalösa ingripande [i Angola], är det [för Kuba] en självklar skyldighet att erbjuda [det angolanska] folket ett sådant effektivt bistånd som: krävs för att säkra landets sanna självständighet och: fulla suveränitet. För att främja avkolonialiseringprocessen måste en konsekvent strategi genomdrivas, med deltagande av alla progressiva krafter. En sådan strategi är nödvändig i mötet av kolonialisternas och rasisternas intriger riktade mot folken i Namibia och Zimbabwe [Rhodesia], och den måste vända sig mot kolonialism av varje slag och i varje hörn i världen.’

Alarcóns tal var något mer än polemik. Efter kriget (1976) stod det klart för oss att Kuba inte hade beordrats till aktion av Sovjetunionen. Tvärtom var det så att de kubanska ledarnas kände sig tvungna att ingripa utifrån sina egna ideologiska övertygelser.

Vi, å andra sidan, var bundna av vår sekretess och av det faktumet att vårt program skulle ha uppfattats som orättfärdigt av det amerikanska folket, om det fått kännedom om det.” (Stockwell, sid. 170-172)

I Sveriges riksdag var de borgerliga partierna lyhörda gentemot signalerna från Washington. Det borgerliga blocket ryckte skyndsamt till undsättning. Våren 1976 rådde jämvikt mellan blocken – den så kallade ”lotteririksdagen” – och med lottens hjälp lyckades de borgerliga genomdriva en radikal nedskärning av det ekonomiska samarbetet med Kuba. Anledningen, som anfördes av de borgerliga partierna, var den kubanska truppinsatsen i Angola. Den svenska borgerlighetens parlamentariska inskrifning för följsamhet gentemot den nordamerikanska stormakten ägde alltså rum samtidigt som de kubanska trupperna i Angola pressade tillbaka apartheidarmén mot gränsen i söder. Av bara farten, skulle man kunna säga, gav alltså den svenska borgerligheten också den sydafrikanska rasistregimen ett handtag, denna vår 1976. Klasshatet mot den kubanska revolutionen och socialismen kunde uppenbarligen bära långt. Möjligen betingades ställningstagandet också av en sådan där ingrodd och halvt omedveten inställning att afrikaner trots allt inte ”riktigt räknas”, när det kommer till kritan. Historiskt är det ju också så att europeisk liberalism och europeisk imperialism i regel varit som ler och långhalm.

Av materialet i denna skrift framgår att den kubanska revolutionen från sin födelse såg solidariteten med Afrikas frigörelsekamp som en bjudande plikt. Vad gäller Che Guevaras försök att bistå neokolonialismens motkrafter i Kongo 1965, beskrev han själv insatsen som ett misslyckande och en negativ lärdom. I perspektivet av vad som under senare årtionden har ägt rum vill kubanerna nu inte se insatsen som ett misslyckande rätt och slätt. *Armando Entralgo*, som förestår det kubanska centret för studier av Afrika och Mellanöstern (CEAMO) skriver i förordet till *From the Escambray to the Congo* (Pathfinders förlag), som utkom våren 2002, att den kongolesiska erfarenheten måste ses i ljuset av den process som den var inledningen till:

”Om det handlar om att värdera vad som politiskt uppnåtts av dem som kämpat för nationell befrielse från och med Ches insats i Kongo 1965 till dessa dagar, då bör vi vända blicken mot Angola, Moçambique, Zimbabwe, Namibia och framför allt Sydafrika. För tjugo år sedan tänkte ingen på Sydafrikas befrielse och apartheids nederlag som en näraliggande möjlighet. Och vi ska komma ihåg att i denna seger kunde det sydafrikanska folket stödja sig på dem som kämpade vid Cuito Cuanavale.

Historien lär oss att Che och hans internationalister är en del av denna seger.” (sid. 20)

Som ett resultat av Sydafrikas misslyckande vid Cuito Cuanavale (1987-88) och den kubanska framryckningen mot den namibiska gränsen, tvingades rasistregimen till förhandlingsbordet. Resultatet blev de fria valen i Namibia och landets frigörelse från apartheids överhöghet. Detta innebar också dödsstöten för apartheidregimens drömmar om trygghet baserad på regional dominans; Nelson Mandela släpptes ur sin drygt kvartssekellånga fångenskap och förhandlingarna med ANC inleddes. Det var ingalunda en slump att Mandelas första utlandsresa efter frisläppandet gick till Kuba. Vid ett massmöte i Matanzas 1991 förklarade han inför de kubanska mötesdeltagarna sin tacksamhet:

”Apartheidarméns nederlag blev en inspiration för det kämpande folket inne i Sydafrika! Onz inte deras nederlag vid Cuito Cuanavale inträffat hade inte bannlysningen av vår organisation hävts! Rasistarméns nederlag vid Cuito Cuanavale har möjliggjort för mig att vara med er här idag! (...) Cuito Cuanavale var värdpunkten i kampen för att befria kontinenten och vårt land från apartheids plågoris!” (From Escambray... sid. 34)

Det går att i Fidel Castros och Jorge Risquets kommentarer till den uppgörelse som kom till stånd 1988 ana en viss oro för att det kubanska tillbakadragandet skulle kunna uppfattas som ett svek mot kampen mot apartheid i själva Sydafrika. De betonar att uppgörelsen handlar om sydvästra Afrika, och att kampen måste gå vidare för Sydafrikas befrielse. Och de betonar att den angolanska regeringens strävan att nå en uppgörelse måste förstås mot bakgrunden av det angolanska folkets långvariga lidande. De uttrycker också en intensiv oro över att apartheidregimen genom terror och manipulationer skall lyckas med att förfuska valprocessen i Namibia. En följd av en sydafrikansk framgång skulle därvidlag bli att hotet mot Angola kvarstod. Åren av kamp och uppoffringar riskerade att bli fruktlösa, och det är mot denna bakgrund kubanernas förtvivlan och häftiga kritik av FN:s säkerhetsråds snålände med insatserna i övervakningen av den namibiska valprocessen skall ses. Kubanernas kritik i denna fråga riktas också explicit och utan omsvep mot Sovjetunionen.

Apartheidregimen försökte förvisso. I samband med den sydafrikanska tidningen Weekly Mails avslöjande av den så kallade ”Inkathagateskandalen”, tvingades utrikesministern Pik Botha erkänna att regimen pumpat in ”bra mycket över 300 miljoner” för att bekämpa SWAPO under valet 1989. Skrämsel och hot praktiserades i utbredd omfattning; mord förekom. (Citatet hämtat ur Per Wästbergs *I Sydafrika – resan mot friheten*, sid. 141)

Sydafrikanerna nådde dock inte längre än att hindra SWAPO från att nå den två-tredjedels majoritet som satts som gräns för beslut om landets grundlag i den valda konstituerande församlingen. SWAPO har i senare val vunnit mer än 67 procent av rösterna, men i november 1989 stannade segern vid 57 procent. Den 21 mars 1990 tillträdde SWAPO:s Sam Nujoma det fria Namibias presidentämbete.

Följden av ”förlusten av Sydvästafrika” (Namibia) blev avgörande för apartheidregimens förfalls- och sönderfallsprocess. Perioden 1990 till 1994 präglades av desperata krafter oändligt grymma försök att vrida klockan tillbaka och att genom mordkampanjer leva ut rasistisk frustration och hämndbegär gentemot demokratins krafter och Sydafrikas svarta majoritet. Samtidigt malde dock förhandlingsprocessen vidare, och 1994 kunde äntligen ANC tillträda regeringsmakten.

Avtalen om Namibia och Angola fick alltså en starkt positiv verkan på utvecklingen i Sydafrika.

Men i själva Angola utbröt helvetet. I gränslös svekfullhet gentemot andan i de avtal som träffats beslöt USA:s regering att satsa helhjärtat på det terroristiska kortet. Utrikespolitiska Institutet, som knappast kan sägas ”stå till vänster” i någon mening, sammanfattar katastrofen som följer:

”I samband med uppgörelsen om självständighet för Namibia i december 1988 kom Angola, Kuba och Sydafrika överens om att gradvis dra tillbaka de 50 000 kubanska soldaterna i Angola. Detta skedde också enligt planerna.

Samtidigt ökade USA:s engagemang i landet. I början av 1990-talet motsvarade det amerikanska stödet till UNITA-rörelsen 90 miljoner dollar per år i form av vapen, material och pengar. På så sätt kunde UNITA etablera sig även i de norra delarna av landet. Detta gjorde att den uppgörelse om eldupphör som parterna hade ingått 1989, snart bröts och landet kastades än en gång in i ett förödande inbördeskrig. (UI 1995; *Länder i fickformat – Angola*; sid.16)

Efter det att Savimbi vägrat godta ett valnederlag 1992 ingångsattes terrorn på nytt.

Denna gång blev konsekvenserna, mätt i mänskligt lidande och fysisk förstörelse, än mer omfattande än under de föregående 15 åren av krig. 300000 människor dödades och än fler drevs på flykt inom landet. (UI sid. 21)

Det långa inbördeskriget har drabbat angolaterna hårt: ungefär en miljon människor har dödats sedan krigsutbrottet 1975. Från det att kriget tog ny fart i november 1992 fram till fredsfördraget 1994 dödades fler människor än under hela den föregående krigsperioden. När striderna pågick som värst under 1993 dog, enligt vissa uppgifter 2000 människor per dygn direkt eller indirekt till följd av kriget. (UI sid. 4)

Inte heller efter 1994 inträdde någon fred. USA:s massiva bistånd till UNITA under 90-talets inledande år, det halvhjärtade i FN:s övervakningsinsatser, UNITA:s vägran att lämna in vapen trots framförhandlade överenskommelser om ömsesidig avväpning – sammantaget möjliggjorde detta för Savimbi att etablera kontroll över nya områden. I ökad utsträckning blev Savimbi och UNITA i stånd att genom illegal diamanthandel finansiera den fortgående terrorismen. Först detta nådens år 2002 tycks det angolanska folket ånyo kunna hoppas på fred, en fred som syntes vara så nära i avtalen från december 1988.

Men landet är minerat och förött, folket lemläst och sargat, regeringsmaskineriet utmattat och moraliskt nedslitet. Angola är idag återbördad till den globala världsmarknadens nätverk – ett ”IMF-land” bland andra. Savimbi hade blivit umbärlig för imperialismen. De sista åren sågs han nog till och med som en belastning – en förbrukad marionett som förmodligen aldrig skulle bli användbar igen. Han hade gjort sitt, och han kunde gå.

Dock: kampen mot neokolonialismen, mot utsugning och förlamande kapitalistisk dominans kommer inte att upphöra förrän den dag då tredje världens förtryckta, den del av mänskligheten som i de mäktigas kalkyler ”inte räknas”, kastat av sig oket och i befrielsens ögonblick med tillförsikt, självtillit och optimistisk nyfikenhet kan blicka mot framtiden.

I mänsklighetens kamp för en mänsklig värld står Kuba också året 2002 som ett exempel på framtidstro, humanitet och gränslös solidaritet.

A LUTA CONTINUA!

Eskilstuna i april 2002

Översättarna

Medlemmar i Afrikagrupperna, UBV och Svensk-Kubanska Föreningen i Eskilstuna

Den 25 maj 1991 – fem veckor före det i avtalet från 22 december 1988 fastlagda slutdatumet – lämnade de sista internationalisterna i den kubanska militära styrkan Angola.

Sammanlagt hade då – sedan det militära biståndet inleddes i slutet av 1975 – mer än 400 000 kubaner under någon period direkt och på plats i Angola bidragit till nedkämpandet av imperialismens och apartheids våldsamma angrepp och strävan efter dominans över södra Afrika.

Av de frivilliga kubanska internationalisterna var närmare 50 000 verksamma inom den civila sektorn – byggnadsarbetare, sjuksköterskor, läkare, lärare, tekniker och administratörer.

2 077 av de unga kvinnor och män, som med den internationalistiska humaniteten som ledstjärna begav sig till Angola, återsåg aldrig Kuba.

Dem tillägnar vi denna skrift.

Intervju med Jorge Risquet

Denna intervju med Jorge Risquet gjordes av David Deutschmann för *Ocean Press*, och ägde rum i Havanna den 3 mars 1989. Risquet var då medlem av det kubanska kommunistpartiets politiska byrå, centralkommitténs sekretariat och chef för partiets avdelning för kontakter med utlandet. Han ledde också den kubanska delegationen under förhandlingarna med USA och Sydafrika. Dessa förhandlingar resulterade i det avtal som undertecknades den 22 december 1988.

David Deutschmann: *Hur kom de första kontakterna nyed Folkrörelsen för Angolas befrielse (Movimento Popular de Libertação de Angola – MPLA) till stånd?*

Jorge Risquet: Vissa kontakter togs omkring 1962. Den kubanska revolutionen hade segrat 1959. Regimen som satt vid makten dessförinnan hade inte varit intresserad av att upprätta ambassader i Afrika. Vid en av de få ambassader som vi hade, den i Conakry (Guinea), sammanträffade kamrater från MPLA med våra diplomater. Vi erbjöd dem den solidaritet de sökte. och moraliskt stöd i deras kamp mot den portugisiska kolonialismen.

I början av 1965 besökte Che (Guevara) ett antal länder i Afrika. Bland andra Kongo (Brazzaville), där han sammanträffade med ledare inom MPLA – Agostinho Neto, Lucio Lara och andra kamrater. Vid det här tillfället aktualiserade Neto mer konkreta samarbetsförslag.

Fidel har, i intervjun som den italienska journalisten Gianni Mina gjorde med honom, utförligt förklarat Ches roll i Afrika vid den här tiden. Två kubanska kolonner kom till stånd; den jag tillhörde stationerades i Kongo (Brazzaville), för att bistå regeringen där och MPLA; Che understödde anhängarna till Patrice Lumumba, som hade blivit mördad 1961. Ches uppgift var att bidra till att vidmakthålla det revolutionära arvet efter Lumumba. Men detta misslyckades.

För vår del handlade det om att bistå MPLA i den kamp som de höll på att utveckla. Så småningom, så var det tänkt, skulle våra styrkor kanske kunna förenas någonstans på den afrikanska kontinenten. Men den verkliga utvecklingen blev en annan. Ches uppdrag avbröts först. Jag stannade längre. Han befann sig i det ena Kongo, det så kallade belgiska Kongo (sedan Zaire), och jag i det andra, det så kallade franska Kongo. Vi uppkallade vår bataljon efter Patrice Lumumba. Det var en liten bataljon, som bestod av 250 man.

Så början till vårt samarbete med Angola var Ches besök i Brazzaville. Det var Che som en gång planterade det vänskapens träd, som nu vuxit sig så kraftigt. Och som närts av blod. Che hade instruktioner från Fidel att träffa befrielseströrelserna, för att utröna på vilket sätt vi kunde hjälpa dem. Utan tvekan var Che den bästa budbärare som Fidel kunde ha skickat.

DD: *Skulle du kunna säga något ont MPLA:s ursprung?*

JR: MPLA grundades 1956. Organisationen inledde väpnade aktioner 1961. Den första fronten öppnades det året. Inledningen var ett angrepp på fängelset i Luanda, med avsikten att befria fängslade kamrater. Många hundra deltog. Men angreppet misslyckades. Det handlade om machetes mot maskingevär. Aktionen var lika hjältemodig som ojämn, och den slogs tillbaka. Många deltagare fängslades eller dödades. De som undkom sökte sig till Dembo-regionen i norra Angola, ett tiotal mil från Luanda, där de öppnade en gerillafront. Det här hände den 4 februari 1961. Senare öppnades en andra gerillafront i Cabinda.

Cabinda är avskilt från resten av Angola av en landremsa som hör till Kongo (Kinshasa). Cabinda gränsar också till Folkrepubliken Kongo (Brazzaville). MPLA:s högsta ledning installerade sig i Brazzaville, där organisationen också upprättade en radiostation som kunde nå dem som kämpade inne i Angola.

När Neto sammanträffade med Che frågade han om Kuba kunde sända instruktörer, sådana med erfarenheter av gerillakamp och som kunde överföra dessa erfarenheter till MPLA. Det var så, runt mitten av 1965 som några av våra kamrater kom att förena sig med MPLA:s gerilla i Cabinda.

Koyo Tchikata var också där. Nu tillhör han regeringen i Ghana. Då var han kapten i Ghanas armé, utsänd av Nkrumah för att hjälpa MPLA. Så han var där, tillsammans med fyra kubaner. Rafael Moracén var den mest framträdande kubanske soldaten som tränade gerillan i Cabinda, och som kämpade tillsammans med den. Idag är han brigadgeneral.

Den kongolesiska regeringen (i Brazzaville) var vid den här tiden utsatt för hot från regimen i Kinshasa. Det här var ju vid en tidpunkt några år efter mordet på Lumumba. Moises Tshombe var inblandad, liksom Kasavubu. Om det hade utvecklats sig illa i Kongo, där MPLA var baserat, hade organisationen ställts inför stora svårigheter. Den nationella ledningen, radiosändaren, träningslägren och skolorna fanns i Kongo, varifrån också kontakten med Cabinda möjliggjordes. Så såg situationen ut när vi skickade en bataljon, som svar på en förfrågan från regeringen (i Kongo).

DD: Vilket år var detta?

JR: Det var i augusti 1965. Det var då som jag första gången träffade angolaterna. Jag hade ansvaret för operationen. Det handlade om en liten bataljon, och syftet var att hjälpa regeringen om den andra sidan (Kongo Kinshasa; under Mobutus regeringstid: Zaire) skulle gå till angrepp. Vi var också där för att bistå med träning av gerillan, som förberedde sig för att ge sig av till Angola.

Vi lämnade Kuba den 6 augusti 1965, och anlände med bataljonen två veckor senare, den 21 eller 20 augusti. Vi inledde ett samarbete med MPLA på, skulle jag vilja säga, en något högre nivå än tidigare. Förutom kamraterna som fanns med gerillan i Cabinda, började vi utbilda två MPLA-kolonner. De döpte den ena till *Camilo Cienfuegos*, både som en hyllning till vår hjälte och som en uppskattning av den kubanska revolutionen. Den andra kolonnen döptes till *Kamy*.

De här två kolonnerna uppgick sammantagna till ungefär 100 man; ordentligt tränade och bra beväpnade, utrustade med automatgevär, granatkastare och några andra vapen. Deras uppdrag var att ta sig fram till den front (norr om Luanda) som kallades den första. Den andra fronten, den i Cabinda, var ganska lätt att försörja, därför att den gränsade direkt till en vänskapligt inställd stat. Men den första fronten låg djupare in i Angola, bara tio mil norr om Luanda. Portugiserna hade stationerat tiotusentals soldater i området, och de använde avlövningskemikalier. Faktiskt var det så att dessa avlövningsmedel brukades i Angola långt innan de kom till användning i Vietnam, i samma syfte: att skapa sikt för krigsflygplanen. Ett annat syfte var att förhindra böndernas produktion, och därmed att skära av gerillans livsmedelsförsörjning.

DD: Som i Vietnam...

JR: Precis som i Vietnam, men före Vietnam. NATO hade börjat sända hjälp till Portugal, trots att Portugal inte var medlem av NATO. (Det senare är inte riktigt. Det fascistiska Portugal deltog redan vid NATO:s tillblivelse, i Washington den 4 april 1949. JR minns i hastigheten fel, och en bidragande orsak kan kanske vara att Spanien, trots militärt samarbete med USA och NATO, ännu inte var medlem vid den i JR:s diskussion aktuella tidpunkten.) MPLA:s ledning var bekymrad för den första fronten, som syntes sakta förtvina. Den saknade stöd av transporter och var fullständigt omringad av stora styrkor. Den led brist på ammunition och lämpliga vapen, och den var inlåst i en ojämlig strid med en modern armé, utrustad med NATO-vapen, avlövningsmedel, flygplan, helikoptrar, allting du kan tänka dig.

Neto var väldigt angelägen om att få iväg förstärkningar till denna front. Så vi organiserade och tränade de här två kolonnerna jag nämnde tidigare: kolonnerna Kamy och Camilo Cienfuegos. Och de begav sig alltså till den första fronten.

Det har skrivits en bok om en av de här kolonnerna, i vilken det ingick fem soldater som var unga kvinnor. Dessa fem hjältar blev senare tillfångatagna av FNLA, och mördades.

Så vårt samarbete med MPLA utvecklades. Det handlade om mer än bara några få instruktörer i gerillakrigföring. Vi hjälpte till med att organisera väl tränade och välbevärade enheter inför deras avmarsch till det inre av Angola; för att stärka den första fronten där.

Detta var ungefär vid samma tid som Zambia nådde sin självständighet. Något som möjliggjorde för MPLA att öppna en tredje front.

MPLA bedrev en väpnad kamp i 14 år, med inledningen den 4 februari 1961, då fängelset i Luanda attackerades. Den pågick till och med 1974, då ett eldupphör kom tillstånd som en följd av den fascistiska kolonialregeringens fall i Portugal. Sedan tillsattes en övergångsregering, som skulle förbereda självständigheten.

DD: *Du talade om 1965. Under hur lång tid fortsatte sedan Kuba sitt bistånd till kruppen i Angola?*

JR: Vårt stöd var kontinuerligt, även om nivån varierade. Vi hade militär personal i Kongo – under perioden 1966-68 – som bidrog till stabiliteten där. Och det var i Kongo – som jag nämnde – som MPLA var baserat. Det gjorde det lite lättare att träna och organisera militära enheter, och för instruktörerna att delta i gerillakampanjen i Cabinda. Samtidigt fick en del militära kadrer utbildning här, på Kuba.

En annan viktig sida av samarbetet var att vi gav angolanska studenter universitetsutbildning. MPLA hade uppmanat alla angolanska studenter att lämna Portugal och att fortsätta sina studier på annat håll. Studiemöjligheter ordnades i de socialistiska länderna, och även av regeringarna i andra vänligt sinnade länder, som i Holland och Skandinavien. De (MPLA) ville undvika att studenterna blev absorberade av den koloniala huvudstaden.

Ett antal studenter kom till Kuba. En av dem, N'Dalu, är idag överbefälhavare inom de angolanska väpnade styrkorna, och medlem av MPLA:s politiska byrå (partiets verkställande utskott). Han utbildades till agronom på Kuba, och anslöt sig, sedan till befrielsekriget.

Det var på det här viset vi bistod MPLA.

DD: *Varför MPLA, och inte FNLA?*

JR: Till att börja med vill jag göra klart att FNLA egentligen inte var en befrielse rörelse. Det var snarare en anti-portugisisk stambaserad organisation. FNLA uppstod först under ett annat namn – UPNA, ”Unionen för folket i norra Angola”. Deras mål var att förena den kongolesiska folkgruppen i norr med franska och belgiska Kongo, och att återupprätta det gamla kungadömet Kongo. Det här kungadömet hade existerat under flera århundraden, innan det styckades av Portugal, Frankrike och Belgien.

Det gamla kungadömet Kongo, som befolkades av den etniska gruppen kongoleser (bakongo), täckte en stor cirkel som omfattade norra Angola, en stor del av Zaire liksom av Kongo (Brazzaville). Det sträckte sig inte så långt att det innefattade det som idag är de norra delarna av de två senare länderna. Det nådde inte så långt som till ekvatorn.

Huvudstaden i det gamla kungadömet var M'Banza Kongo, en stad i norra Angola. Många som fraktades till Kuba som slavar kom från denna region.

De europeiska kolonialmakterna var (runt 1960) i färd med att avkolonisera franska och belgiska Kongo, samtidigt som Portugal försökte vidmakthålla greppet över sina koloniala besittningar. Som jag sa, FNLA var en stambaserad rörelse, utan perspektivet att befria hela Angola. De inledde väpnade aktioner mot regeringen ungefär samtidigt som MPLA. FNLA började kampen i norra Angola den 15 mars 1961, och MPLA den 4 februari.

Många portugiser dödades. FNLA dödade portugiser utan urskiljning, inte bara soldater och officiella representanter för det koloniala förtrycket. FNLA hade stöd i Zaire, särskilt från president Kasavubu, som var erkänd som avkomling till den kongolesiska kungliga familjen.

I spetsen för upproret stod en morbror till Holden Roberto (den sedan välbekante ledaren för FNLA) som också var av kunglig börd. Sékou Touré har beskrivit hur han hjälpte Holden Roberto, genom att ge honom ett pass från Guinea, som redan nått oberoende. Han tog in honom i Guineas delegation till FN. Det året då Roberto begav sig till FN rekryterades han också av CIA som agent.

FNLA var baserat i Zaire. Organisationen höll några områden i norra Angola, nära gränsen till Zaire. Men 1965 var inriktningen att angripa MPLA, inte portugiserna, vilket tjänade CIA:s intressen. Bland offren var dessa fem hjältar, kvinnorna som tillfångatogs och mördades.

1965 existerade inte UNITA ("Nationella unionen för Angolas totala befrielse"). Bara MPLA erkändes världen över som en patriotisk rörelse. FNLA hade redan avslöjats som ett instrument i imperialismens och reaktionens tjänst. UNITA uppstod senare, under ledning av (Jonas) Savimbi, som en utbrytning ur FNLA.

UNITA kom att bli ett redskap i portugisernas händer, i kampen mot MPLA. Omfattande dokumentär bevisning finns tillgänglig, som beskriver hur UNITA och de portugisiska styrkorna samarbetade för att hindra MPLA:s tillväxt. (Se *Operation Timber*)

MPLA var den enda genuint oberoende, icke-stambaserade och icke-rasistiska rörelsen. Det var den enda med viljan att kämpa för Angolas oberoende på basis av ett konsekvent program för nationell befrielse.

DD: 1975 var oberoendet i det närmaste vunnet, och då invaderade Sydafrika Angola. Varför invaderade Sydafrika Angola?

JR: Efter att eldupphör mellan Portugal och Angola uppnåtts, bildades en övergångsregering som skulle verka ett år (1975); MPLA, UNITA, FNLA och portugiserna – alla ingick. Men konflikter mellan de ingående organisationerna uppstod i Luanda.

Till exempel var FNLA (i Luanda) representerat av soldater från Zaire, som inte ens talade portugisiska utan franska. På grund av övergrepp som de begick mot civilbefolkningen blev de utkörda – spontant av folket i Luanda.

UNITA hade aldrig någon påtaglig närvaro i Luanda. De hade inga styrkor i den delen av landet. UNITA var baserat söder om Benguelajärnvägen. MPLA hade egna gerillatrupper i Luanda, och de stöddes av befolkningen i staden. Det välkomnande mottagandet av Agostinho Neto i Luanda var en massiv demonstration av stödet till MPLA.

Under MPLA:s ledarskap fortsatte Luanda att vara den angolanska revolutionens vagga. Under perioden då övergångsregeringen var i funktion fortsatte MPLA det traditionella samarbetet med oss. De bad oss sända instruktörer för att utbilda deras gerillatrupper inför omvandlingen av dem till en nationell armé i den framtida oberoende republikens tjänst.

Vid sidan av före detta gerillasoldater omfattade den nya armén också ungdomar från rörelsen, som inte stridit tidigare. MPLA försökte använda året med övergångsregering till att bygga upp en nationell angolansk armé.

Kring mitten av 1975 blev vi tillfrågade om vi kunde sätta upp fyra stora skolor (för militär utbildning), och vi skickade instruktörer. Det var fortfarande Portugal som hade makten i Angola. Portugiserna presiderade i övergångsregeringen. Men de reste absolut inga invändningar mot att våra instruktörer anlände. Dessa instruktörer anlände flera veckor innan den 11 november 1975, det datum som var satt för det formella oberoendet.

Våra instruktörer begav sig till Luanda, Benguela, Cabinda och N'Dalatando, platserna där de fyra skolorna fanns. Gerillasoldaterna fördelades på skolorna, liksom de unga rekryterna som hade anslutit sig till den enda organisationen som fanns – MPLA. Endast MPLA och den portugisiska myndigheten var för handen.

CIA och imperialisterna hade sina egna planer. Det har fastslagits med dokument – kanske du har läst Stockwells bok (John Stockwell var chef för CIA:s operationer i Angola 1975-76). Planen var att hindra MPLA från att ta makten i ett oberoende Angola, att få till stånd en regering som var lyhörd gentemot USA-imperialismen.

En samling intressenter slog sina påsar ihop för att dela upp Angola och landets resurser. Zaire sneglade mot Cabinda – en lækker frukt som frestade. Sydafrika fikade efter en remsa i södra Angola, där de kunde etablera ett bantustan (det historiska Ovamboland omfattade områden både söder och norr om gränsen mellan Angola och Namibia) eller något annat styre, som skulle kunna stärka greppet om deras koloni Namibia.

Så, innan oberoendet förverkligats blev Angola angripet och invaderat. Sydafrika svepte in från söder. Den blandade styrkan anfördes av sydafrikanska officerare. Reguljära sydafrikanska enheter medföljde bestyckade pansarfordon och tungt artilleri. Vita legoknektar hade rekryterats från världens alla hörn, inklusive ett stort antal portugiser. Portugisiska soldater var också inblandade, främst fascistiska officerare som inte ville åka hem till ett demokratiskt Portugal, utan därför stannade i Sydafrika.

Styrkorna som anföll från norr var reguljära zairiska förband och vita legoknektar – inkluderande portugiser – såväl som enheter som stödde FNLA. På den södra fronten var det UNITA som försåg angriparna med en svart komponent.

Avsikten var att erövra huvudstaden före den 11 november (datumet för oberoendet). FNLA hade redan tryckt upp inbjudningskort till en bankett den dagen. FNLA-styrkorna, som ryckte fram norrifrån, kom närmast Luanda, till Quifangondo, 22 kilometer norr om huvudstaden; varifrån de under dagarna 8-10 november trycktes tillbaka.

Sydafrika kom in söderifrån med motoriserade förband – ML-60 och ML-90 bepansrade trupptransportfordon och militärlastbilar. Det var som en militär parad, därför att det fanns inga som kunde stoppa dem nere i söder. MPLA:s kämpar satte upp det första motståndet vid floden Queve. I Benguela fanns en skola för gerillasoldater, och där fanns också kubanska instruktörer. Där ägde de första sammanstötningarna med sydafrikanerna rum de första dagarna i november.

Den 11 november, då Angolas oberoende proklamerades just efter midnatt, kunde du höra granaterna explodera i Luandas norra utkanter. De vid Quifangondo tillbakaslagna trupperna drog sig norrut, och de angolanska styrkorna förföljde dem.

En dag tidigare, den 10 november, hade den siste portugisiska soldaten lämnat Luanda. Det oberoende Angola hade kommit till världen, hissande sitt baner mitt i ett glädjersigt Luanda. Bara några kilometer därifrån trycktes invadörerna norrifrån bort från staden. Men cirka 20 mil söderut nalkades ett ännu farligare hot: invasionen från Pretorias rasister.

Agostinho Neto, det nyligen oberoende Angolas president, vände sig till Fidel Castro med en begäran om förstärkningar. (Den 5 november beslöt kubanerna att sända förstärkningar, och den första kontingenten lämnade Kuba den 7 november.)

Angolanska styrkor hade hejdat de fiendliga styrkornas framryckning, men var inte starka nog att kasta ut dem. Inte nog med det – de sydafrikanska styrkorna hade bara med nöd och näppe stoppats upp, och endast genom oerhört hjältedådiga insatser. Och fienden hade möjlighet att föra in förstärkningar och bryta motståndslinjen.

Sydafrikanerna höll N'Gunza (som då kallades Novo Redondo). Angolanerna höll Porto Amboim, närmare Luanda. Broarna över floden Queve, som ligger mellan de två städerna, sprängdes. Angolanernas linje sträckte sig från Porto Amboim genom Gabela och Quibala. Mot slutet av december var detta fortfarande försvarslinjen mot sydafrikanernas framryckning.

Efter segern vid Quifangondo avancerade de angolanska styrkorna norrut. Det gick sakta därför att fienden sprängde broar bakom sig när den retirerade. Det handlade om breda och djupa floder och rejält stora broar. De angolanska styrkorna fick därför återuppbygga broarna, eller jaga efter grunda övergångar, och det drog ner hastigheten på befrielsemarschen.

Så det var i det här sammanhanget som Kuba sände in de styrkor som var nödvändiga för att stoppa de sydafrikanska truppers avancemang, och trycka tillbaka dem mot Namibia. Det motstånd mot rasisternas framryckning som präglade november och hela december följdes av en offensiv i syfte att driva ut dem ur Angola i januari, februari och mars. Den 27 mars 1976 gick den siste sydafrikanske soldaten över floden Cunene, och återvände till Namibia.

DD: *Hur nära var Sydafrika att omintetgöra Angolas oberoende?*

JR: Situationen var extremt kritisk. Faktiskt var det därför att situationen var så kritisk som president Neto beslöt att göra sin förfrågan till Fidel, detta *SOS till Kuba* – skulle du kunna kalla det. Om de inte bedömt läget som så allvarligt, skulle de ha försökt lösa situationen med egna krafter. På Kuba följde vi också utvecklingen dag för dag – kubanska instruktörer var ju också inblandade.

Det var angeläget att förstärka de södra linjerna därför att det stod klart att angolanska styrkor inte förmådde ta hand om den sydafrikanska invasionen utan hjälp. Vid Quifangondo hade de besegrat invasionen från norr. De slagna styrkorna – en kombination av reguljära soldater, legoknektar och FNLA-anhängare – kunde knappast klassificeras som en stark armé. I Cabinda, i oktober och november, hade FAPLA (MPLA:s väpnade styrkor) tillsammans med deras kubanska instruktörer slagit tillbaka ett angrepp från *Carmagnola*, ett elitförband från Zaire.

Men MPLA:s gerillastyrkor var inte starka nog för att stoppa den sydafrikanska offensiven som backades upp med stridsvagnar och pansarfordon. Ur militär synvinkel var sydafrikanerna starka. I likhet med legosoldaterna i Afrika, som hade skapat myten om sin överlägsenhet, var sydafrikanerna uppblåsta av sin övertygelse om den egna oövervinnligheten.

Genom möjligheten att hela tiden kunna kasta in ytterligare styrkor, kunde sydafrikanerna ha erövrat Luanda och ställt till med ett blodbad. Med tvång och terror kunde de ha installerat en lakejregim, mot vilken MPLA hade tvingats att återuppta gerillakampen. Det var absolut nödvändigt att ta de steg vi tog. Angola kunde inte räddas utan bistånd utifrån. Neto frågade om vi kunde hjälpa till. Vår partiledning och Fidel godkände att de styrkor som efterfrågades skickades iväg. Efter 14 år av kamp höll det oberoende Angola på att strypas i födelseögonblicket.

DD: *Varför var det just Kuba som tillfrågades om hjälp?*

JR: Kuba tillfrågades därför att vi sedan länge hade nära relationer med MPLA. Dessutom: Kuba hade de styrkor som behövdes. Vilket annat land skulle ha kunnat sända sådana styrkor? Det var bråttom, begäran gällde omedelbar hjälp. Och betänk: Under de senaste 13 åren (1976-88) har Sydafrika fortsatt att angripa Angola. Vilket afrikanskt land har sänt trupper för att bistå Angola? Inget afrikanskt land har någonsin erbjudit sig att ersätta våra trupper, även om några av dem har stora arméer.

Faktum är att inget land i Afrika hade möjlighet att skicka styrkor så snabbt och effektivt, och i en sådan omfattning, som läget krävde. Det var inte fråga om att sända bara en bataljon. Guinea skickade styrkor. Guinea-Bissau sände också ett litet förband – motsvarande landets resurser. Dessa var underbara gester av solidaritet. Men den farofyllda situationen krävde oerhört kraftfulla insatser. Vi sände 36000 man, och började pressa fienden söderut. Det var en hel armé, med ordentlig beväpning. Jag tror inte att något land i Afrika hade kunnat åstadkomma detta.

(.....)

DD: *Då Ricardo Alarcón var Kubas FN-ambassadör talade Iran om den kritiska situationen 1975, och sa att Afrikas framtid avgjordes i Angola. Vad menade han med det – att situationen i Angola skulle bestämma framtiden för Afrika?*

JR: Jag tror att det, i en viss mening, var sant. Hur såg situationen i södra Afrika ut vid den här tidpunkten? Apartheid rådde i Sydafrika; Namibia var koloniserat av Sydafrika. I Zimbabwe – då Sydrhodesia (den äldre, under kolonialtiden brukade beteckningen på Rhodesia; det nuvarande Zambia kallades då *Nordrhodesia*) – satt Ian Smith's olagliga och rasistiska regering; en skapelse av Pretoria, som obstruerade Storbritanniens beslut om oberoende (under majoritetsstyre).

Moçambique och Angola hade just gjort sig fria från Portugals styre. Om Angolas oberoende hade förfuskats och landet blivit uppstyckat, hade Moçambique kunnat vänta sig ett liknande öde. Malawi var endast snäppet mer än en sydafrikansk ekonomisk utpost; Lesotho, ett modigt folk men bara en bräcklig ö i apartheids hav.

Om Angola hade förlorat sitt oberoende skulle Sydafrikas rasistiska expansionism ha krävt fler offer. Det hade lett till ett dödligt hot mot Zambia, och Tanzania skulle ha blivit en måltavla för boerna. Botswana hade blivit ett bantustan.

Det som stod på spel var en region med hundra miljoner människor, omfattande sex miljoner kvadratkilometer med enorma naturresurser. Om Sydafrikas invasion av Angola kröntes med framgång, skulle rasismen ha utvidgat sin maktsfär och den rasistiska regimens önskedröm ha gått i uppfyllelse. Apartheid är till sitt väsen militaristiskt, aggressivt och expansionistiskt. Idag (1989) är de sydafrikanska ledarna lite försiktigare när de talar om dylikt. För bara några få år sedan uttryckte de sig mycket rättframt. De sa att deras intressen och säkerhetsambitioner sträckte sig till ekvatorn. De smusslade inte med avsikten att genom lakejregimer främja sitt avancemang, eller med att Sydafrika skulle bli den styrande makten över det svarta Afrika söder om ekvatorn.

Fallet med Ian Smith är lärorikt. Zimbabwe var på väg att bli oberoende, så Sydafrika satsade på Ian Smith. De skapade en rasistisk regim, motarbetade Storbritannien, och utvidgade apartheid till södra Rhodesia. Mellan 1965, då det var meningen att oberoendet skulle proklameras, och 1978, då oberoendet faktiskt vanns, höll Pretoria under tolv år den rasistiska regimen under armarna. I Angola försökte de sig på samma sak. På ett sätt hade det varit

lättare, för Portugal förfogade inte över sådana resurser och inflytanden som Storbritannien hade tillgång till.

Tillbakasländet av Sydafrika var avgörande för Afrika. Det var bestämmande för om den omedelbara utvecklingen skulle gå framåt eller bakåt. Antingen skulle det Afrika som fortfor att undertryckas av kolonialismen gå framåt mot befrielse, eller så skulle rörelsen mot oberoende vändas, och en del av Afrika kvarhållas i slaveri och kolonialism; i öppen eller maskerad form: med Sydafrika fortfarande i rollen som polismakt över folken i kontinentens södra kon – en kolonialismens och rasismens bastion i Afrika. Jag tror att det var dessa sammanhang som Alarcón tänkte på, och förklarade på ett bra sätt.

DD: Varför, tror du, är det så att händelseutvecklingen i Angola ofta presenteras utan att den sydafrikanska invasionen 1975 fogas till bilden – och att Kuba porträtteras som den aggressiva och expansionistiska makten? Till exempel: En kronologi över händelserna i Angola och södra Afrika som: nyligen förekom i New York Times nämner inte de sydafrikanska invasionerna 1975 och senare. I stället fokuserar man på Kubas militära närvaro i Angola.

JR: Den kronologin var uppenbarligen konstruerad av rasisternas bundsförvanter och sanningens fiender. Men det går inte att skymma solen med ett finger. Det är ett ovedersägligt faktum att sydafrikanska trupper trängde så långt in på angolanskt territorium som jag nyss beskrivit för dig. De kom så långt, och kunde ha nått Luanda. De ryckte fram med en hastighet av 60 kilometer per dygn. Det fanns inga styrkor som kunde stoppa dem. Det handlade om en armé på 4000 man med bepansrade persontransportfordon, framryckande längs huvudvägarna. Andra trupper ryckte fram norrifrån, och de nådde till en punkt 22 kilometer från Luanda. Detta är ett annat faktum som inte heller går att bestrida.

Så det var när våra förstärkningar anlände som sydafrikanerna kunde pressas tillbaka. Och jag menar *pressas*. Det var *de* som sprängde broar. Slutligen, den 27 mars, drevs de ut. Det var ett fem månader långt krig med sydafrikanerna. Ingen kan trolla bort dessa fem månader av krig. Den sydafrikanska invasionen (marschen mot Luanda) började i oktober (sedan augusti hade delar av södra Angola varit ockuperade), medan Portugal fortfarande styrde i Angola. Men Portugal saknade viljan att kämpa i en koloni som de nästa månad skulle lämna.

DD: Det påstås att Kubas närvaro i Angola hade expansionistiska syften, att Kuba agerade som Sovjetunionens lakej, eller att avsikten var att nå materiella vinster i Angola. Hur vill du besvara detta?

JR: Dessa lögnaktigheter är mycket lätta att besvara. För det första vore det mycket förvånande om vi, ett litet land, skulle fundera på att expandera i Angola. Detta är en absurd tanke. Bevis för det, är att när vår närvaro inte längre behövs, så kommer vi att dra oss tillbaka. Vad materiella intressen anbelangar, så är det enda som vi tagit hem från Angola kvarlevorna av våra soldater som dött där. Vi fikar inte efter några av Angolas rikedomar. De rikedomarna skall Angolas folk använda för sin utveckling, till att främja ett bra liv för detta heroiska folk som vi älskar så mycket; ett folk för vilket vi utgjutit vårt blod, och som vi kämpat tillsammans med under så många år.

Påståendet att vi begav oss till Angola på Moskvas order är absurt. Det var ett suveränt beslut som vi tog på grundval av en förfrågan om hjälp som Agostinho Neto gjorde. Det var inte bara så att det var vårt eget beslut; vi konsulterade inte ens Sovjetunionen. Det förekom kommunikation – och det är någonting annat – med Sovjetunionen, när våra trupper redan var på väg. Vi frågade Sovjetunionen om logistiskt bistånd till trupperna. Våra soldater hade egna vapen, men de behövde ammunition. De kom också att behöva mer vapen i takt med att kriget utvecklade sig. Vi frågade efter, och vi fick, omfattande stöd från Sovjetunionen. USSR är,

liksom Kuba, solidariskt med Angola. Det står på samma sida som folken som kämpar mot rasism och kolonialism, och stöder deras oberoende.

Vad gäller försöken att nå en fredlig lösning i sydvästra Afrika, förhandlingarna (1988) i vilka Kuba och Angola deltog med en gemensam delegation, så lade vi där fram våra egna åsikter och fattade våra egna beslut. Moskva har aldrig sagt oss vilka beslut vi ska ta. Sovjetunionen respekterar vår suveränitet. Våra relationer är vänskapliga. De är grundade på ömsesidig respekt, icke-inblandning, samarbete och den solidaritet som finns mellan suveräna stater som delar samma ideal.

Sovjetunionen är ett land som är vår vän. Det är en allierad som ger oss mångsidigt stöd, också med vapen. Det var så här: de vapen vi tog till Angola var vapen som Sovjetunionen hade gett oss. Men i och med att vi hade fått dem, så var de våra vapen. Vi samarbetade i militära frågor med Sovjetunionen i Angola. De hjälpte oss med underhåll där, speciellt militära förnödenheter. Våra trupper stod under befäl av våra egna officerare på plats i Angola, generalstaben på Kuba, försvarsministern och överbefälhavaren Fidel. Sovjetpersonal i Angola fungerade som rådgivare till den angolanska armén.

I samband med de allra senaste operationerna, i södra Angola, beslutade angolaterna att kubaner skulle ta befälet över alla trupper. Dessa operationer varade ett år – från slutet av november 1987 fram till det ögonblick vi undertecknade fredsavtalet. Angolas regering gav Kuba det övergripande befälet över alla inblandade trupper – de från Kuba, Angola och SWAPO (Namibias befrielsefront – *South West Africa People's Organisation*).

DD: *Under många år har den åsikten förts fram, att Kubas närvaro i Angola varit ett hinder för uppnåendet av oberoende för Namibia. Vilken är din kommentar?*

JR: Den uppfattningen är felaktig, och den är lätt att tillbakavisa. Till att börja med: 1966 – långt innan det fanns kubaner i Angola – antog Förenta Nationerna en resolution som slog fast att Namibia måste ges självständighet, och att Sydafrikas mandatinnehav inte längre gällde. Sydafrika hade ju fått mandatet – överlämnat av britterna – efter första världskriget, därför att Namibia, som du vet, hade varit en tysk koloni. Det där FN-beslutet togs 1966, nio år innan vi anlände till Angola, 1975. (Det var FN:s generalförsamling som antog resolutionen 1966. *Säkerhetsrådet* följde efter i mars 1969, och *Internationella Domstolen* i Haag i juni 1971.)

FN (säkerhetsrådet) antog *Resolution 435* den 29 september 1978. Det betyder att den antogs då kubanerna redan var i Angola. Den lanserades av västmakterna – USA, Storbritannien, Frankrike, Västtyskland och Kanada – inte av de socialistiska staterna.

Resolution 435 krävde sydafrikanskt trupptillbakadragande från Angola, insättande av FN-styrkor i Namibia under en övergångsperiod, fria val och Namibias oberoende. När väl de västmakter som agerar som Sydafrikas gudfäder enades bakom FN:s resolution 435, och började arbeta för att verkställa den, var Sydafrika inte starkt nog att bjuda motstånd.

Vad hände sedan? 1980 kom Reagan-administrationen till makten i USA. Den knäsatte en krigisk, reaktionär politik, som de kallade ”konstruktivt engagemang”, gentemot regimen i Pretoria. Och den införde begreppet ”*länkning*” – ståndpunkten att Namibias oberoende måste länkas till tillbakadragandet av kubanska trupper i Angola.

Den föregående administrationen (Carters, som satt 1977 – 80) hade backat upp en resolution (Säkerhetsrådets resolution 431, från 1978) som krävde Namibias självständighet inom ett år, mot slutet av 1979. Kubanska trupper var redan i Angola, men resolutionen sade ingenting om kubanska trupper. Och på samma sätt sade resolutionen 435 inte ett ord om kubanska trupper. Frågan om kubanska trupper skapades för att föreviga Sydafrikas koloniala dominans över

Namibia, för att de skulle kunna fortsätta exploateringen av Namibias enorma rikedomar, och för att stötta den sydafrikanska apartheidregimen.

Så den kubanska närvaron var inte ett hinder för Namibias oberoende. Tvärtom: *det var Kubas närvaro som möjliggjorde Namibias oberoende*. Detta var särskilt det sanna förhållandet under den allra senaste händelseutvecklingen, när vi genom att samla en bred styrka av kubaner, angolaner och SWAPO-kämpar förändrade det militära maktförhållandet. Vi lyckades med att vinna övertag i luften och vad gällde luftvärn och pansartrupper. Denna kraftfulla järnnäve, treenigheten bestående av angolaner, kubaner och namibier, var det som tvingade Sydafrika till förhandlingsbordet. Detta var vad som drev fram trepartsavtalet.

DD: Vilka är förutsättningarna för fria och rättvisa val i Namibia?

JR: För det första måste FN-styrkor in i Namibia, med det uppdraget som slogs fast i resolutionen 435. Resolution 435 kräver upplösningen av de väpnade styrkor som Sydafrika skapat i Namibia. Den pekar ut ett antal illegala institutioner som måste upplösas. Alla politiska fångar måste frigges. Och Namibias poliskår, som är en skapelse av Sydafrika, måste övervakas av polisinspektörer från FN.

Närvaron av FN-enheter behövs för att ge det namibiska folket en tillräcklig säkerhet, så att människor kan uttrycka sig fritt. Det måste bli en fri valkampanj, där alla har rätt att formulera sig, att övertyga valmanskåren, att förklara sina valprogram. Den (FN-närvaron) är en förutsättning för att rösterna skall bli korrekt räknade och för att det slutliga resultatet skall bli formandet av en regering som fullt ut representerar det namibiska folket.

Naturligtvis tror vi att SWAPO, under sådana omständigheter, kommer att vinna en stor majoritet av rösterna. Det är en organisation som i 24 år utkämpat en väpnad kamp för Namibias oberoende. Andra valkorporationer formades under åren av rasistisk ockupation. Det handlar om bräckliga och små partier, femtio stycken allt som allt. Detta i ett land med ett invånarantal på en miljon eller så, kanske två miljoner – ingen vet riktigt hur stort invånarantalet är – och en valmanskår på kanske en halv miljon. De här femtio partierna innefattar stamgrupperingar, grupper av färgade, av avkomlingar till tyskar, av vita sydafrikaner. Sydafrikas politik har gått ut på att skapa en koalition av dessa smågrupper, och därigenom motstå SWAPO.

Det är viktigt att de här valen blir ärliga. Sydafrika är införstått med att det måste lämna Namibia, att det måste rätta sig efter resolution 435, så Sydafrikas inriktning är nu att förfuska valet. Detta har det redan rapporterats om, genom sådana respekterade institutioner som Kyrkornas Råd i Namibia, som har fördömt försök att presentera UNITA-medlemmar som namibier.

I ett land där det inte finns någon folkräkning, ingen registrering av väljarna, och inga identitetskort, är det lätt att föra in folk och hävda att de är födda i landet. Ett förslag har varit att ge rösträtt i valet till alla som bott ett år i landet. Detta skulle möjliggöra inforsling av vita från Sydafrika, för att avge röster. Även UNITA-anhängare skulle ges möjlighet att uppträda som namibier. Det står klart att en massa pengar kommer att spenderas på försök att köpa, muta och fuska i detta val.

Vi tror att det är väldigt viktigt att världopinionen bringas till insikt om det här. Vi har slagits i Förenta Nationerna för *sju* bataljoner, mot försöken att reducera FN:s truppinsats. Om antalet bataljoner, som det stipulerats om i resolutionen 435, behöver förändras, borde det förändras i den andra riktningen – uppåt. Detta eftersom folkmängden ökat med sådär 50 procent. Den av Sydafrika skapade polisstyrkan i Namibia har till omfånget tredubblats. Så det finns fler polismän som måste övervakas, fler valmöten som skall skyddas, och en större

befolkning att hjälpa fram och försvara. Det är därför som det är en så intensiv strid i Förenta Nationerna om storleken på FN-styrkan.

SWAPO:s ledning har lanserat en idé som vi tror är mycket fruktbar. De föreslår att en bred grupp av internationella observatörer bildas, med uppgiften att säkra demokratiska val. Detta har redan gjorts i några länder, som under folkomröstningen i Chile. Hundratals parlamentariker från olika länder, särskilt från Europa, under valperioden åkte till Chile; för att fungera som observatörer vid vallokalerna, och också för att organisera ett system för rösträkningen. Detta hindrade Pinochet från att förfalska valutgången.

SWAPO föreslår att något liknande kommer till stånd i Namibia. Inbjudningar avseende tiden för valkampanjen och själva valdagen skulle kunna gå ut till parlamentariker och politiska och kyrkliga representanter på olika håll i världen. Representanter skulle inbjudas från USA, Västeuropa, Latinamerika, Afrika och andra ställen. Världspressen skulle vara på plats likaså, som ett skydd mot valfusk. Det antas bli fråga om cirka 400 vallokaler. Kanske kommer det att krävas några till, därför att invånarantalet har ökat – låt oss säga 500. På valdagen borde var och en av dessa vallokaler ha en observatör.

De här observatörerna behöver inte vara SWAPO-sympatisörer, bara helt enkelt anhängare av rättvisa och ärliga val. Huvudsaken är att röstsedlarna räknas, att folk kan rösta utan rädsla. Det är väldigt lätt att skrämman människor som har varit utsatta för kolonialt förtryck i 73 år (de 30 åren av tysk kolonialism oräknade). Om det inte finns någon FN-styrka på plats, kommer den med Sydafrika sympatiserande namibiska polisen att ha fältet fritt. Du vet att Namibia är ett land med en yta på 800 000 kvadratkilometer (ungefär dubbla Sveriges yta). Vad betyder 4 000 soldater på 800 000 kvadratkilometer? En droppe i havet. Även en FN-styrka omfattande 7 000 man är verkligen inte stor i ett land med det omfånget.

Det är därför som den allmänna världssopinionens demokratiska vaksamhet är nödvändig under valperioden – som börjar i juni och pågår till fram i november – och framförallt på själva valdagen.

DD: Vad står på spel i valet? Vilka är farorna om inte de här förutsättningarna uppfylls?

JR: Om valet blir rättvist, kommer SWAPO att vinna en betryggande majoritet. Om valet korrumpas, kommer resultatet att bli en sydafrikansk lakejregering. Och en sådan sydafrikansk lakejregering innebär att Namibia inte blir fullt oberoende.

Till och med en genuint representativ namibisk regering kan inte över en natt bryta det ekonomiska beroendet av Sydafrika. Järnvägarna är länkade; hamnarna... det finns en uppsjö av bindningar. Om ovanpå detta en lakejregering installeras – bestående av individer som har tjänstgjort åt sydafrikanerna på bekostnad av det egna folkets väl – då kommer Namibia att bli ett bantustan, maskerat till ett oberoende land. Och detta kommer att innebära ett hot mot Angola.

Angola har gjort stora uppoffringar för Namibias befrielse. Och ett genuint oberoende Namibia, och en regering som är helt och fullt representativ för Namibias folk, kommer alltid att vara det angolanska folkets vän. En lakejregim däremot, skulle innebära att Angola längs sin södra gräns skulle ha en fientlig stat, så som fram tills nu, då det rasistiska Sydafrika direkt regerat Namibia.

En lakejregim skulle mycket väl i framtiden kunna kalla in sydafrikanska trupper. På grundval av artikel 51 i FN-stadgan skulle sydafrikanska trupper kunna kallas in, och vi skulle få en återupprepning av den situation vi haft fram till dags dato. Därför är det viktigt att fast förankra den seger som avtalen från den 22 december representerar. Att fast förankra denna

seger betyder att Namibia får ett fullständigt oberoende. Och fullständigt oberoende betyder en legitim regering, en som framgått ur en fri och ohämmad valprocess.

DD: *Vilken politisk påverkan tror du att ett fritt och oberoende Namibia skulle få, inte bara i regionen, utan också på Afrika i stort?*

JR: För det första: När Namibia blir oberoende betyder det att den sista kolonin i Afrika söder om Sahara försvinner. För det andra kommer Namibias befrielse att få stora återverkningar i Sydafrika självt.

Om du har följt utvecklingen av de sydafrikanska patrioternas kamp mot apartheidsystemet, så kan du se ett samband. Framsteg i Sydafrika har varit starkt kopplade till segern för Moçambiques oberoende, tillbakaslåendet av det rasistiska Sydafrikas trupper i Angola 1976, segern i Zimbabwe. Var och en av dessa historiska händelser har starkt påverkat folket i Sydafrika, och gett impulser till kampen i södra Afrika.

Apartheid befinner sig i kris, och den utvecklingen går inte att vända. Snarare förr än senare, och med det menar jag under innevarande sekel, kommer apartheid att sopas undan. Detta är vår absoluta övertygelse. Inte bara därför att den svarta majoriteten är redo att kämpa. Utan också därför att det finns en växande medvetenhet inom den vita minoriteten om att apartheid är förbrukat, ohållbart, och måste sopas väck. Det finns en växande förståelse för att Sydafrika måste få en icke-rasistisk regering, som representerar majoriteten av dess invånare.

Jag talar inte om ett socialistiskt Sydafrika. Jag talar om ett demokratiskt Sydafrika, där majoriteten avgör och rasdiskriminering inte längre finns; ett multietniskt Sydafrika där vita, svarta, färgade och infödda afrikaner alla har samma rättigheter.

Denna process är oåterkallelig. Namibias oberoende kommer att bli ännu ett förödande slag för den sydafrikanska rasismen. De sydafrikanska rasisterna kommer att se sig fullkomligt omringade. För 15 år sedan var Angola en koloni. Moçambique var en koloni. I Zimbabwe satt Ian Smith i spetsen för regeringsapparaten. Namibia var ockuperat. Vid denna tid hade Sydafrika tillgång till en buffert av förslavade länder.

Snart är alla dessa länder, som gränsar till Sydafrika, oberoende. Nu är det apartheid som kommer att vara inringat. Men, så länge som apartheid fortsätter att finnas till, kommer det inte att finnas stabilitet i den afrikanska södra konen. Det är därför som vi, när vi talar om avtal, mycket tydligt deklarerar att vi eftersträvar en lösning byggd på överenskommelser, för *sydvästra Afrika*. Vi använder inte termen *södra Afrika*. Istället gör vi klart att vi talar om just sydvästra Afrika, eller *den södra konens atlantkust*. Vi gör så för att understryka att vad som uppnåtts är en lösning endast för en del av problemet: Angola och Namibia.

Även om Sydafrika kommer att respektera avtalen om Angola och Namibia, kommer de att fortsätta sin destabiliseringspolitik i Moçambique, Zimbabwe, Botswana, Zambia, Tanzania och Lesotho. Som jag nämnde tidigare, är det elva länder inblandade, med sammantaget 100 miljoner invånare. Och de (apartheidregimen) kommer att fortsätta sitt förtryck av folket i Sydafrika självt. Så huvuduppgiften återstår. Och den är att få bort den rasistiska apartheidregimen.

DD: *Hur ska det gå till? Vad måste hända i världen för att vi ska bli av med apartheid?*

JR: Jag ska säga dig vad jag tror. Besegrandet av apartheid kommer att vara resultatet av det sydafrikanska folkets egna ansträngningar. Befrielsen kommer inte att komma utifrån. Men det finns saker som alla fria människor, som känner anstöt inför ett system som apartheid – ett system som behandlar miljoner människor som djur eller underlägsna varelser – kan och måste göra. Det är att omgärda Sydafrikas frihetskämpar med maximal solidaritet i form av en världsomfattande bojkott.

Konkret innebär detta att säkerställa införandet av världsomfattande obligatoriska sanktioner. Detta steg har ännu inte tagits, därför att USA, Storbritannien och andra länder har motsatt sig det. Men jag tror att genom att kämpa kan folken i världen vinna denna seger: globala och obligatoriska sanktioner mot Sydafrika. Detta är vad som kan åstadkommas utifrån. Apartheid kommer att besegras av frihetskämparna i Sydafrika, under ledning av African National Congress (ANC).

Kampen i Sydafrika har flera aspekter. En aspekt är masskampen, en annan den väpnade kampen. Den väpnade kampen i Sydafrika måste vara mycket selektiv. Det kan inte handla om väpnad kamp utan begränsningar, av skäl som det skulle ta för mycket utrymme att reda ut här. Så det handlar alltså om begränsad väpnad kamp, och om masskamp.

Masskampen i Sydafrika har en stor bredd, innefattande former som sträcker sig från de enklaste aktioner till mer sammansatta och högre kampformer. Ett exempel på den enklaste formen är att bestämma en dag för bön mot apartheid, och att alla troende uppmanas att gå till kyrkorna för att be mot apartheid. Uppenbart är inte böner i sig tillräckliga för att bryta ner apartheid. Men när miljoner människor går till kyrkan och ber mot apartheid, så är det en demonstration mot en regim, genomförd på ett enkelt och mycket fredligt sätt.

Kampen måste söka sig vägar och uttryckssätt. Den sträcker sig från böner till omfattande strejker, som den som organiserades av COSATU (Congress of South African Trade Unions) för några månader sedan. Det var en politisk strejk, inte en strejk för högre löner, som den föregående. Det var en strejk mot bannlysningen av sju demokratiska organisationer, som tidigare varit halvlegala; United Democratic Front (UDF) och ett antal andra organisationer. Det var en politisk strejk, en strejk med 2,4 miljoner deltagande arbetare, genomförd i ett tillstånd med drakoniska undantagslagar. När du får se en strejk mot apartheid med 2,4 miljoner arbetare, inser du att de kämpandes styrka inte går att krossa. De skulle vara tvungna att tillintetgöra hela den svarta befolkningen. Och vilka skulle då arbeta i gruvorna?

Så detta är mycket viktigt. Och enligt min mening genomför ANC:s ledning sitt arbete med stor intelligens. Detta är inte en kamp mot vita. Tvärtom, det är en ständig kamp för att vinna fler vita för insikten att apartheid är slut, och för att de bör ansluta sig till kampen mot apartheid. Det är inte en kamp mellan 30 miljoner svarta och 5 miljoner vita.

DD: Vilket gensvar har segern i Angola fått på Kuba? Hur har den tagits emot, främst av de 300000 kubaner som kämpat som frivilliga i Angola? Och hur har den tagits emot av kubanerna i allmänhet?

JR: Jag var närvarande för att hälsa alla volontärer välkomna när de kom hem. När den senaste båten anlände, blev det så att jag blev ombedd att hålla ett tal till de frivilliga. Jag sa dem, att jag tänkte tala om sådant de hade hört mig säga förut, för jag hade många gånger tidigare talat till våra trupper i Angola i områdena där de verkade. Jag hade också talat till de civila volontärerna.

Jag sa: Ni är vår stolthet och vårt hopp: ni är vår stolthet därför att ni var beredda att lämna era hem och era familjer, att färdas tusen mil för att strida för frihetens sak. Vi menar att en människa som gör detta visar en känsla som är något mer än den patriotiska känslan. Det ni gjort är mer nobelt än att kämpa för det egna landets oberoende.

Kampen för det egna landets oberoende är en sedan antiken omvitnad sak. Sedan urminnes tider har människor slagits för sitt land, sina hem, den jord där de fötts. Men internationalismen är en ny och mycket högre känsla. Och det är därför vi är stolta över dessa nya generationer.

Det är viktigt att komma ihåg att vi talar om fler än bara dem som gav sig ut som volontärer. Vi talar också om dem som ville, men inte kunde. Och vi har familjerna. Mödrar som ängsligt väntade på barnens återkomst. Flickvänner och hustrur som väntade sina män, systrar som väntade sina bröder. Många upplevde smärtan i att skiljas från en älskad, som kanske inte skulle återvända.

När den första mobiliseringen för Angola ägde rum, fanns det folk som gick så långt som till att ljuga för att komma med. Vi hade ett exempel med en ingenjör som anmälde sig som frivillig, och som fick beskedet att han inte kunde få åka. Efter ett tag dök han upp igen och påstod att han var lastbilschaufför.

Något liknande inträffade i november 1987 när vi sände förstärkningar för att slå tillbaka Sydafrikas utvidgning av kriget i södra Angola, runt Cuito Cuanavale. Vår strävan var att ställa upp en så stark styrka att vi kunde nå en lösning, en gång för alla; så som vår strävan var 1975. Dessa förstärkningar organiserades och transporterades inom loppet av några dagar. Det var med stor entusiasm som de kubanska trupperna begav sig iväg.

Jag vill att du ska veta att soldaterna som åkte till Angola gjorde det frivilligt. Varenda en tillfrågades om han ville eller inte ville åka, och de som inte ville bestraffades inte. De som inte ville åka fullgjorde sina tre års värnplikt på Kuba. [I Angola gäller två års värnplikt; utomlandstjänst medför reducering med en tredjedel, beroende på den högre graden av uppoffring. (Anm. OP, 1989)] Andelen som inte ville åka var liten. Och för den stora majoriteten av dessa fall rättfärdigades besluten av familjesituationen. Så även om soldaten gjorde sin värnplikt, åkte han frivilligt. Han hade rätten att välja om han skulle åka, eller inte.

DD: Detta måste ha gett kubanerna ett stort försteg jämfört med de vita soldaterna i Sydafrikas armé, av vilka många inte nödvändigtvis identifierade sig med krigsmålen.

JR: Jag skulle vilja påstå att det förmodligen gäller den stora majoriteten. Detta är mycket viktigt. Jag sa tidigare att vi i södra Afrika lyckades samla en militär styrka bestående av kubaner, angolaner och namibier, som var överlägsen i luften och vad gällde luftvärn och pansar. Men det mest avgörande var inte materiell överlägsenhet. Det mest avgörande var att dessa soldater, dessa styrkor var tusen gånger överlägsna den andra sidans. De sydafrikanska soldaterna må ha varit modiga eller feiga. Det var inte det som var det väsentliga. Det som räknas är *motivation*. Varför strider en sydafrikansk soldat i Angola? Varför kämpar han? Varför skall han dö där? För vad? Inte ens för apartheid. Om han kämpade inne i Sydafrika skulle han kanske kunna intala sig att han försvarade apartheid.

Men så tedde det sig inte inne i Angola. Han sändes dit för att slåss för UNITA. Och som vit soldat, infekterad med rasism, hyser han antagligen samma förakt för UNITA:s svarta anhängare som för MPLA:s svarta anhängare. Rasisten hyser ingen respekt för svarta, vilka deras politiska idéer än är. Så vad har han där (i Angola) att göra?

Dessa trupper har ingen hög moral. Om Sydafrika hade beslutat sig för att göra ett frontalangrepp i södra Angola eller norra Namibia, skulle följderna ha blivit allvarliga påfrestningar för regimen. De skulle ha tvingats att mobilisera samtliga sina trupper, och sina reservister. Och de skulle aldrig ha kunnat få ihop tillräckligt med pansarfordon, flygplan eller luftvärn. Följden skulle ha blivit hundratals stupade vita. Detta skulle ha skakat apartheidssystemet.

Om de hade tagit alla sina vita trupper till Namibia skulle de svarta ha gripit makten i Sydafrika. I verkligheten är Sydafrika en militär makt på politiska lerfötter.

DD: Du nämnde Cuito Cuanavale. Varför var det som hände där så viktigt? Vilken betydelse hade slaget vid Cuito Cuanavale?

JR: Jag ska förklara. För det första var en förhandlingsprocess på gång – förhandlingarna mellan USA och Angola, som inleddes i juni 1987, och som ändade i FN-avtalen (1988). De angolanska ledarna hade på egen hand fattat beslutet att förhandla utifrån en strävan att nå en fredlig lösning.

Fidel hade under den Alliansfria Rörelsens åttonde möte i Harare [1986] gjort det fullständigt klart att Kuba mycket väl kunde stanna i Angola till den dag apartheid sopats bort. I grunden är ju apartheid den fundamentala orsaken till problemen i denna del av världen. Men samtidigt – och Fidel gjorde också detta klart – kommer vi att stanna i Angola endast så länge angolaterna vill ha oss där.

Angolanerna trodde att förutsättningarna fanns för att söka en förhandlingslösning på problemen i Angola och Namibia, och att problemet med apartheid måste lyftas undan för att lösas i ett senare stadium av kampen. För vår del insåg vi att angolaterna, som utkämpat krig i tjugofem år – och lidit enorma materiella och mänskliga förluster – behövde fred.

Så förhandlingarna inleddes [under 1987]. En omgång av samtal hölls i juni, en annan i september, i Luanda. Angola satt på ena sidan, USA på den andra. Samtidigt inledde FAPLA (den angolanska armén) en målmedveten offensiv i sydöst. De ryckte fram mot Mavinga/Jamba, där Savimbi hade sitt högkvarter.

Som militär operation var detta kanske inte så välplanerat. En sak var att den inte tog med i beräkningen att Sydafrika kunde tänkas intervensera. FAPLA hade tillräckliga styrkor för att krossa UNITA, men de var inte tillräckliga för att konfrontera en sydafrikansk intervention. Det var i detta läge som sydafrikanerna intervenerade för att sätta stopp för den angolanska offensiven.

Två år tidigare, under 1985, hade något liknande inträffat. Angolanerna hade satt igång en offensiv mot sydöst. Sydafrikanerna trängde upp med den så kallade Buffelbataljonen, och stoppade offensiven. Angolanerna drog sig tillbaka. Sydafrikanerna gjorde ingenting för att förfölja de retirerande trupperna. Deras avsikt var helt enkelt att bryta offensiven.

Men 1987 utvecklades det hela inte efter samma mönster. Sydafrikanerna gick in med luftstridskrafter och stoppade offensiven. De angolanska trupperna drog sig tillbaka till Cuito Cuanavale, där en stor del av Angolas elitförband kom att samlas. Sydafrikanerna inledde en belägring av Cuito Cuanavale. Deras avsikt var att tillintetgöra denna koncentration av angolanska förband, mitt under de pågående förhandlingarna.

Som du mycket väl vet är det avgörande för förhandlingars utgång styrkeförhållandena ute på fältet, och detta gäller oavsett den ene eller den andre förhandlaren briljans. Och mot bakgrund av sydafrikanernas arrogans stod en sak klar: Om de lyckades krossa angolaternas styrkor vid Cuito Cuanavale, så skulle de inte begära mindre än angolaternas totala kapitulation vid förhandlingsbordet.

Genom sydafrikanernas nederlag vid Cuito Cuanavale förändrades situationen till vår fördel, så vi blev den part som förhandlade utifrån en styrkeposition.

USA hade tidigare erbjudits samtal med en gemensam kubansk-angolansk delegation. Om nu en av de avgörande punkterna (för USA) var tillbakadragande av kubanska trupper, så föreföll det ju märkligt om Kuba inte skulle närvara (i förhandlingarna). Men USA vägrade att godta kubanskt deltagande. Inte heller var de beredda att diskutera frågan om upphörandet av stödet till UNITA.

I slutet av januari 1988 kom trots allt de första trepartsförhandlingarna till stånd – Kuba och Angola på den ena sidan, USA på den andra. USA gick med på att sätta upp UNITA-frågan på dagordningen, och att acceptera kubanskt deltagande.

Varför gick USA, med Sydafrikas godkännande, in för en mer flexibel linje? Orsakerna var följande: Den första (sydafrikanska) attacken mot Cuito Cuanavale började den 13 januari, efter en flera månader lång belägring och häftigt bombardemang med tungt artilleri. Men denna attack mot ställningarna vid Cuito Cuanavale slogs tillbaka.

Dessutom hade Kubas bästa piloter sänts in i striden. Mig-23:or baserade i Menongue, där kubanska trupper var stationerade, angrep de sydafrikanska trupperna. Styrkeförhållandet i luften blev av stor betydelse och sydafrikanerna tillfogades tunga förluster. Detta var den andra faktorn.

För det tredje hade mot slutet av januari merparten av de kubanska förstärkningarna anlänt. Beslutet att sända dem togs i mitten av november.

Så, ankomsten av de kubanska förstärkningarna, de kubanska piloternas resoluta aktioner och tillbakasländet av det första angreppet på Cuito Cuanavale var alla indikationer på att en förändring av styrkeförhållandet hade inträffat. Och detta förändrade förhandlingarnas förlopp.

I mars hölls ett annat möte med Kuba och Angola på ena sidan, och USA på den andra. Vi befann oss nu i en mycket starkare position. Vid denna tidpunkt hade alla förstärkningar anlänt, och den andra attacken mot Cuito Cuanavale hade slagits tillbaka den 14 februari; samma sak med en tredje attack, i slutet av februari. Ytterligare två attacker ägde sedan rum, under mars månad. Sydafrikanerna gjorde fem försök att inta Cuito Cuanavale. Alla misslyckades.

Vi byggde en flygplats på rekordtid. Den var placerad långt nedom våra linjer, 150 kilometer söder om våra linjer och flygbaser. Det innebar att våra plan kunde baseras 150 kilometer längre söderut, vilket i sin tur innebar att vi kunde nå sydafrikanska baser i norra Namibia.

Allt detta åstadkoms under de första månaderna 1988, och var det som tvingade Sydafrika att acceptera den första omgången av fyrpartsförhandlingar, som hölls i London den 2 till 4 maj. Från i mars hade vi, i diskussionerna med USA i Angola, insisterat på att Sydafrika skulle sitta med vid förhandlingsbordet. Det var dags att få ett slut på tillvägagångssättet att USA fungerade som budbärare mellan å ena sidan Kuba och Angola och å andra sidan Sydafrika. Det var dags att sätta den uttalade fienden, sydafrikanerna, vid bordets andra ände, och att påbörja direkta diskussioner om villkoren för en framförhandlad lösning.

DD: *Så Cuito Cuanavale var avgörande?*

JR: Ja, Cuito Cuanavale var avgörande. Förhandlingarna följde senare. Slaget vid Stalingrad ägde rum tre år före Berlins fall, men det var vid Stalingrad som det andra världskrigets utgång avgjordes. Kriget avgjordes vid Cuito Cuanavale, även om våra truppers framryckning utmed den västra flanken ända fram till gränsen (mot Namibia) sedan följde. Framryckningen ägde inte rum från Cuito Cuanavale, där terrängen gynnade fienden, utan i området västerut.

Sydafrikanerna tvekade, men övertygades till slut om det kloka i att förhandla seriöst, påverkade av striderna vid Tchipa och Calueque – två dagar efter Kairo-mötet, där de hade varit rätt så arroganta. Efter det ägnade de sig åt förhållningstaktik, men loppet var kört. De insåg att om de hade försökt sig på en frontal konfrontation i södra Angola eller norra Namibia, så hade det varit liktydigt med apartheids svanesång. Så de beslöt sig för att kompromissa i fråga om Namibia. Vad de nu försöker göra är att fixa valet där.

DD: *Medier i många länder beskrev förhandlingarna, speciellt undertecknandet av avtalen, som en diplomatisk seger för USA; därför att de till slut uppnådde de kubanska truppernas tillbakadragande.*

JR: Tja, som du vet, segern har många mödrar, medan nederlagen är föräldralösa. Den gemensamma deklARATIONEN som Kuba och Angola utfärdade den 4 februari 1982, för sju år sedan, fastslog bland annat:

”För det nionde: Om den målmedvetna kamp som SWAPO, den enda legitima representanten för de namibiska folket, för – i förening med världssamfundets tryck – möjliggör en verklig lösning av Namibiafrågan – i strikt överensstämmelse med FN:s Säkerhetsråds Resolution 435/78 – och ledet till ett genuint oberoende styre och ett totalt tillbakadragande av de sydafrikanska ockupationsstyrkorna till andra sidan Oranjefloden (vilket avsevärt skulle minska faran för en attack på Angola), kommer Angolas och Kubas regeringar att överväga ett återupptagande av programmet för gradvist tillbakadragande av de kubanska styrkorna, i en takt som de båda regeringarna överenskommit om.”

Segern i det första kriget mot Sydafrika uppnåddes den 27 mars 1976, och två månader senare, i juni, drog vi tillsammans med angolaterna upp en tidtabell för tillbakadragande, och påbörjade hemsändandet av vårt folk. Under det första året drog vi tillbaka ett stort antal av våra trupper. Det var en treårsplan, för att ge angolaterna tid att organisera sin armé. Men processen av tillbakadragande avbröts på grund av sydafrikanska angrepp på Angola.

En annan faktor som påverkade tillbakadragandet var kriget i Shaba-provinsen (i Zaire), nordöst om Angola, där franska och belgiska fallskärmstrupper var involverade.

I deklARATIONEN från februari 1982 sa vi: Namibia måste bli oberoende, och rasisterna måste dra sig tillbaka till andra sidan Oranjefloden (som är gränsfloden mellan Namibia och Sydafrika i söder). Vi begav oss till Angola för att bekämpa rasisterna. Vi begav oss inte dit för att bekämpa UNITA – det är angolaternas uppgift, inte vår. I och för sig blev ju UNITA den sydafrikanska arméns förlängda arm, men i grunden stod vår kamp inte mot UNITA, utan mot Sydafrika. Vi begav oss dit, inte för att blanda oss i Angolas interna problem, utan för försvara Angolas territoriella integritet – tillsammans med det angolanska folket, mot den aggressiva inkräktande makten.

Vi begav oss dit med ett bestämt uppdrag. Om Sydafrika fogar sig efter avtalen, om Namibia blir oberoende, om Sydafrika upphör med sin aggression mot Angola, om det slutar med understödet till UNITA, då kommer förutsättningarna till stånd för Angolas säkerhet, och Namibias frihet. I det läget har vi fullgjort vårt uppdrag, och vi kommer att dra oss ut ur Angola. Om vi hade kommit med erövringsavsikter hade vi stannat. Vårt problem var inte hur vi skulle kunna bli kvar i Angola. Vårt problem var hur vi så snabbt som möjligt skulle kunna åka hem, men bara efter det att vi hade förverkligat vår målsättning. I annat fall hade det inneburit att vi hade dragit hem nederlagsmärkta. Men vi drar oss inte ur besegrade – vi drar oss tillbaka som segrare.

Om USA väljer att hävda att det handlar om en diplomatisk triumf för deras del, så är det deras sak. Vi eftersträvade inte att kvarstanna i Angola, och angolaterna ville inte heller ha främmande trupper i landet i all evighet. Folk accepterar närvaron av främmande trupper i det egna landet bara när det är nödvändigt. Kuba är en liten ö i Karibien, och vi traktar inte det minsta efter territoriell utvidgning. Vårt enda område för expansion är i havet, där vi fiskar.

DD: *Det har hävdats att Kubas engagemang i Angola blev mycket dyrt, och att det var på tiden att dra sig ur.*

JR: Det var på tiden att dra sig ur därför att Namibias oberoende och Angolas säkerhet uppnåts. Men innan vi kunde inleda tillbakadragandet av våra trupper var vi tvungna att öka deras antal. Det låter paradoxalt, men det handlar om dialektik. Vi blev tvungna att förstärka vår truppinsats på grund av den sydafrikanska eskaleringen i september och oktober (1987), som var mer omfattande, sett till antal trupper och vapeninsats, än under attacken 1975.

President Botha och hans regering klagade sina intentioner genom det ovanliga draget att på plats i Angola genomföra en visitering av trupperna.

Förstärkningen av våra trupper ledde till de förhandlingar, som frambringade de rättvisa och hedersamma avtalen, som i sin tur gjorde vår närvaro uthållig.

Vi drar oss nu tillbaka i en takt som ger angolanserna möjlighet att ta över de linjer vi försvarat, och tid för namibiernas oberoendeprocess; på ett sådant sätt att de kubanska trupperna bibehåller en tillräcklig styrka för att kunna slå tillbaka attacker och ta sig an problem som kan uppstå innan processen är i hamn.

Å andra sidan är tidtabellen för det sydafrikanska tillbakadragandet fastslagen i FN-resolutionen 435. Vet du hur lång tid sydafrikanerna har på sig? Tre månader. UNTAG (United Nations Transition Assistance Group, FN:s styrka för assistans i samband med övergången till demokrati och oberoende i Namibia) anländer den 1 april (1989), och den 1 juli måste alla sydafrikanska trupper vara ute; med undantag för 1 500 man, som skall vara samlade i två läger – i Grootfontein och Oshivelo. Och dessa måste vara ute den 30 oktober, sju månader efter oberoendeprocessens start.

DD: Jag har här en artikel som publicerades i december 1988 av en tidning i New York. Det påstås i den att folk på Kuba är trötta på krig, det står dem upp i halsen. Det påpekas att, relativt sett, Kubas närvaro i Angola skulle ha sin motsvarighet i om USA hade en miljon soldater stationerade i främmande land. Utifrån detta görs en jämförelse med antikrigsstämningarna i USA under Vietnamkriget.

JR: Detta är absurt! Alla vet att USA lämnade Vietnam klamrande sig fast i lyftande helikoptrar! Du kommer väl ihåg den där scenen på taket till USA:s ambassad i Saigon, med folk som hängde ut från helikoptrarna.

USA besegrades i Vietnam, och våra trupper återvänder segerrika från Angola – segrar som består i Angolas säkerhet och Namibias oberoende. USA:s trupper i Vietnam trycktes ut genom det vietnamesiska folkets modiga motstånd. Så ser den historiska sanningen ut. De fick sitt "Vietnamsyndrom", men det finns inget "Angola-syndrom" på Kuba. Vi lämnar Angola med minnet av en viktig och ärorik sida i vår historia, och med tusentals kvinnor och män som känner stolthet över att ha deltagit. Det finns ingen likhet mellan de två situationerna. Jämförelsen är absurd.

DD: Jag har en mer allmän fråga om Afrika. Under året 1987 användes 40 procent av kontinentens exportinkomster till att betala räntor på skulden till utlandet. Afrikas skuld till omvärlden är nu 238 miljarder dollar. Det talas idag mycket om Afrikas utarmning. Så min fråga rör framtiden för Afrika; mot bakgrunden av att ylet nu ser ut som Afrika blir fattigare för varje år som går: Vilken är utmaningen för Afrika och Tredje världen?

JR: Det du sagt om Afrika kan också sägas om Latinamerika. Latinamerikas skuld på 400 miljarder dollar är större än Afrikas i absoluta tal. Men det förhållandet att Afrika är mindre industriellt utvecklat betyder att en återbetalning av skulden är ännu mindre möjlig för Afrika. Faktiskt är i båda fallen återbetalning en omöjlighet.

Som du nämnde öronmärker Afrika 40 procent av sina exportinkomster för räntebetalningar på skulden. Om de lånar nya pengar för att betala räntan växer skulden. Och Afrikas skuld växer, med en högre takt än Latinamerikas.

Ovanpå detta är också livsmedelsproduktionen per capita sjunkande, därför att befolkningen växer medan livsmedelsproduktionen inte gör det. Det har förekommit år då Afrika producerat en mindre mängd livsmedel än under det föregående året, medan folkmängden växt. Och så har vi naturfenomen, som ökenspridningen i Sahel-området, till exempel i Mali,

Niger, Burkina Faso och andra länder. Medan Afrika brottas med samma problem som Latinamerika och andra delar av Tredje världen, är utgångsläget särskilt svårt.

Den enda vägen för folken i Latinamerika, Afrika och Asien – folken i Tredje världen – är kampens väg. Det finns ingen annan väg... att kämpa mot utlandsskulden, att få bort utlandsskulden. Folken kan inte heller betala den, även om de drar åt svångremmen. Hur som helst, afrikanerna kan inte dra åt svångremmen mer. De kan inte äta mindre än de gör nu.

Se på Venezuela (i februari 1989). När regeringen annonserade prishöjningar för kollektivtrafiken, maten med mera, i överensstämmelse med International Monetary Fund's (Internationella valutafondens) villkor för att ge lån till räntebetalningar. IMF:s åtstramningsprogram säger: Ta bort pengar från offentlig hälsovård, socialförsäkringar, utbildning; höj priser och sänk löner, låt arbetslösheten stiga och privatisera statliga bolag. Detta IMF-program leder till okontrollerbara sociala explosioner. Ingen organiserade det sociala utbrottet i Venezuela. Inget parti, ingen fackförening kallade ut folket. Utbrottet var spontant. Massornas desperation kokade över, då deras umbärande hela tiden ökat.

(.....)

Ett exempel som Fidel ofta återkommit till är att antalet barn i Tredje världen som varje år dör på grund av sådana sjukdomar som det faktiskt finns bot för, motsvarar det antal offer som 100 atombomber av Hiroshima- och Nagasakistorlek skulle skörda. Man kan säga att över Tredje världens barn detonerar varje år motsvarigheten till 100 livsutsläckande atombomber. Ett krig pågår mot Tredje världen, ett tyst krig ... undernäring, svält, avsaknad av hälsovård, död. För att komma åt detta krävs kamp.

DD: *Så, Kubas internationalistiska trupper återvänder hem. Hur ser Kuba på sina relationer med länderna och folken i Afrika?*

JR:

(.....)

Det har talats mycket om Kubas militära hjälp till Afrika, men mycket lite om vårt avsevärda civila bistånd. Vi har tusentals civila hjälparbetare i Afrika. I Angola självt förekom det att vi vid vissa tidpunkter hade så många som 7000 civila, som arbetade inom områden som byggnation, jordbruk, allmän sjukvård och utbildning. Vid en tidpunkt fanns det 2000 lärare som arbetade i de angolanska skolorna. I Angola är vårt bistånd helt gratis. Om vi skulle ta betalt skulle det kosta 20 miljoner dollar om året.

Som svar på en förfrågan från Zambia åtog vi oss att sända upp till 500 läkare. Vi ska ha åtminstone 400 läkare i Zimbabwe. Vi har nu en liten grupp på tio läkare i Botswana. Vi har hundratals läkare och sjuksköterskor i Moçambique. Kuba ställer upp med medicinsk assistans i Kongo. I Etiopien finns hundratals kubanska läkare. I Algeriet har kubanska läkare funnits och arbetat i 25 år; där har vi haft det mest långvariga samarbetet. Det finns också kubanska läkare i Burundi, Benin, Burkina Faso och Ghana. Faktiskt skulle jag behöva en karta för att få med alla länderna.

Kuba har också biståndsarbetare i Irak, Libyen, Mali, Guinea-Bissau, Guinea-Conakry, São Tomé, Kap Verde och Seychellerna. Kuba bistår idag över 20 afrikanska länder, och antalet ökar stadigt. Om man ser till hur många läkare som vi utexaminerar varje år – 4000 – så kommer vi år 2000 att ha 50 000 läkare. Av dessa kommer 10 000 att arbeta i länder i Tredje världen. Idag är dessa över 2000. Vår läkarkvot, antalet läkare i förhållande till folkmängd, är mycket högre än i många utvecklade länder.

Det mest efterfrågade biståndet är ofta medicinsk assistans, ett av de finaste, mest humanitära slagen av bistånd. De afrikanska länderna behöver också assistans inom undervisningen, men där finns en språkbarriär. Vi kan förse Angola med lärare, därför att, som du vet, spanska och

portugisiska ligger väldigt nära varandra. Men det blir svårt när det handlar om fransk- eller engelskspråkiga länder. Inom hälsovården är det annorlunda eftersom en läkare kan undersöka en patient med hjälp av mindre perfekta språkkunskaper.

Förutom att sända läkare erbjuder vi andra länder möjligheter att sända studerande till Kuba. Kuba har en större mängd utländska studenter i förhållande till folkmängden än något annat land i världen. Vi har 22 000 utländska studenter, vilket för ett land med tio miljoner invånare, proportionellt sett, är fler än USA eller Sovjetunionen eller något annat land har.

I andra fall har vi, istället för att ta hit studenter för att utbilda dem till läkare, satt upp medicinska skolor i deras länder, till exempel i Sydjemen. När Sydjemen vann sitt oberoende från Storbritannien hade landet 28 läkare. Idag har, med kubansk assistans, mer än 350 jemeniter utexaminerats från skolan där, och en hel del av lärarstaben är nu jemeniter.

Vi håller nu på med liknande projekt i Guyana och Guinea-Bissau. Vi är också i färd med att sätta upp medicinska skolor i Etiopien och Uganda. I några andra fall finns redan medicinska skolor, men de är mycket små. Genom att vi sänder kubanska lärare kan deras kapacitet ökas, och som följd fler läkare utexamineras.

När vi sänder läkare begär vi av värdlandet att det betalar deras resa, och att de får ett ställe där de kan bo. Vi frågar inte efter ett helt hus till varje läkare, bara ett rum. Till exempel kan ett hus med tre sovrum hysa tre läkare.

Vårt folk ger sig iväg med stor entusiasm; de är angelägna om att få hjälpa till. Kubanska läkare åtnjuter ett mycket gott anseende i de här länderna. Nyligen gjorde Zimbabwe en förfrågan om fler läkare, därför att några av de utländska läkare som finns där tillhandahåller god hälsovård endast till dem som har råd att betala på privata kliniker, medan patienter på de offentliga sjukhusen försummas. Så de vill ha fler läkare från Kuba.

Ibland blir våra läkare desperata, därför att det – i de länder som de arbetar i – saknas den medicinska utrustning som finns på Kuba. Jag har sett hur kubanska läkare fixerat brutna ben med hjälp av brädstuppar, därför att sjukhuset saknat tillgång till gips.

Trots dylika problem, så gör våra läkare ett gott arbete, och de är mycket omtyckta. Om någon av våra läkare inte uppför sig bra, blir han eller hon omedelbart hemskickad. Men sådana isolerade fall har vi haft bara ett fatal av.

Så, faktiskt är det så att samarbetet med afrikanska länder i huvudsak varit inom det civila området, även om vi givit militärt bistånd till Etiopien, Angola, Guinea-Bissau, Kongo och Algeriet.

DD: *Hur tror du att man i Afrika, efter den militära och politiska segern i Angola, ser på Kuba?*

JR: Det tror jag vore bäst om du frågade afrikanerna om. Men vi har mottagit mycket rörande gratulationsbudskap från många statsöverhuvuden och andra människor, från nästan alla länder i Afrika.

När Nyerere besökte Isla de Juventud (Ungdomens ö – där bland andra namibiska, angolanska och andra afrikanska ungdomar bodde och studerade), gjorde han en mycket rörande kommentar. Han sa: ”Det finns ingen vackrare plats under solen.” Han var så tagen av att där se tusentals afrikanska studenter, som i sina hemländer inte hade några skolor att gå till. Han var mycket imponerad av det sätt på vilket Kuba, som är mindre och fattigare än många av dessa länder, hjälper sina afrikanska bröder och systrar.

DD: Slutligen, vad tror du historien kommer att ha att säga om Kubas bidrag till skyddet av Angolas integritet och förverkligandet av Namibias oberoende? Vad kommer historien att ha att säga om Kubas bidrag till kampen mot apartheid?

JR: Vi får vänta och se vad historien kommer att säga om detta. Det är alltid bättre att låta andra bedöma våra göranden. Jag borde inte svara.

Men, mycket kort, kan jag säga att vi helt enkelt gjort vår plikt. Vi är stolta över att ha gjort vår plikt, att vi har kunnat bidra. Vi är ett mycket litet land. Vi är ett fattigt land. Men vi bidrog med det vi kunde i kampen för miljoner människors befrielse från apartheids ok, från kolonialismens ok. Vi gjorde vår plikt. Och som jag förut sa, vi betalade vår historiska skuld.

När vi färdades över Atlanten på väg mot Afrika, tänkte vi på hur vi fraktades över oceanen århundraden tillbaka, som människor i bojor i slavskeppens lastrum. Detta århundrade färdades vi över oceanen som fria människor med vapen i hand. Vi for för att försvara dem som följde på våra förfäders generationer, i samma anda som vi for till Spanien för att försvara republiken. Vi återvände till platserna för vårt ursprung, för att strida för friheten.

Vi anser att det var vår plikt. Vi tycker inte om att lovsjunga oss själva. Låt andra bedöma vad vi utfört. Men vi är stolta över att ha fullgjort vår historiska plikt.

Fidel Castro: Kuba svarar på invasionen av Angola

Detta är ett utdrag från ett tal som Fidel Castro höll vid avslutandet av det kubanska kommunistpartiets första kongress, som hölls i Havanna 17-22 december 1975.

I dessa dagar, då vi här varit samlade till denna kongress, har USA:s president deklarerat att, som ett resultat av vår hjälp till systerfolket i Angola, har alla våra utsikter, förhoppningar och möjligheter till att förbättra relationerna mellan Förenta Staterna och Kuba – mer eller mindre – omöjliggjorts.

Det är märkligt att USA:s president, Mr Ford, skulle hota oss med detta. När vi tidigare hade relationer avbröt de dessa; när det fanns en sockerkvot upphävde de den, när det fanns handel mellan USA och Kuba avbröt de den; och nu när det inte längre finns något att avbryta, bryter de av hoppet. Detta kan kallas embargo mot hoppet, från den amerikanske presidentens sida. I själva verket har han avbrutit något som inte längre finns.

De var förargade redan när konferensen om solidaritet med Puerto Rico hölls, och hävdade att den allvarligt skulle påverka varje möjlighet att förbättra relationerna. Men om vi måste förneka detta lands (Kubas) värdighet och principer för att kunna ha och utveckla relationer med USA, hur är det då möjligt att vi ska kunna ha relationer med USA?

Enligt de amerikanska ledarnas mentalitet är priset för att förbättra relationerna, eller för att ha handel eller ekonomiska förbindelser, uppenbarligen att ge upp revolutionens principer. Och vi kommer aldrig att ge upp vår solidaritet med Puerto Rico. Vilken sorts människor tror de att vi är? Vilket land tror de att de har att göra med? Det gamla Kuba? Nej! Det här är det nya Kuba, och det här är ett annat land! Och tills de får in detta faktum i sina huvuden, kan jag inte finna någon möjlighet att utveckla relationerna, för vi kommer aldrig att överge våra puertoricanska bröder och systrar även om det inte kommer att finnas några relationer med USA på hundra år.

Nu är det inte bara Puerto Rico, nu är det även Angola. I hela vår revolutionära process har vi alltid följt solidaritetens princip gentemot den revolutionära rörelsen i Afrika. En av de första sakerna revolutionen gjorde var att sända vapen till de stridande i Algeriet, som kämpade för sin självständighet. Detta försämrade våra relationer med Frankrikes regering, som var

förargad över att vi sände vapen och försvarade dem (algerierna) i FN och i varje internationellt forum. Men vi var bestämda i vår inriktning, och vi hjälpte dem.

Efter revolutionens seger, när den nya algeriska staten var tvingad att bemöta vissa risker och faror, tvekade vi inte att sända vår hjälp. (Hotet kom från Marocko.)

När det gäller dem som stred i Guinea-Bissau har vi exemplet Pedro Rodríguez Peralta, medlem av centralkommittén, som stred sida vid sida med patrioterna i Guinea-Bissau.

Vi har gett vårt stöd till de progressiva regeringarna och de revolutionära rörelserna i Afrika alltsedan revolutionens seger. Och vi kommer att fortsätta att stödja dem!

Hjälpen har tagit sig olika uttryck: ibland har vi sänt vapen, vid andra tillfällen har vi sänt manskap; vi har sänt militära instruktörer, läkare eller byggnadsarbetare och ibland har vi skickat alla tre: byggnadsarbetare, läkare och militära instruktörer. Lojal mot sin internationalistiska princip, sänder revolutionen alltsedan första stund hjälp dit där den behövs, där den är behövlig och – dessutom – där denna hjälp är efterfrågad.

Samtidigt hjälper vi MPLA och Angolas folk, som vi har haft relationer och samarbetat med sedan deras strid för oberoende från portugisisk kolonialism inleddes. Många av de angolanska kadreerna studerade på Kuba.

Men, vad händer? Utan tvekan är Fords uttalande orsakat av det faktum att imperialisterna är irriterade på oss. Och varför är de irriterade? Därför att de hade planerna klara för att ta kontroll över Angola före (landets självständighet) den 11 november.

Angola är ett område med rika naturtillgångar. Cabinda, som är en av Angolas provinser, har stora oljefyndigheter. Det här landet har stora mineralrikedomar – diamanter, koppar, järn... Detta är en av anledningarna till att imperialisterna vill säkra greppet om Angola.

Och historien är välkänd: för många år sedan, när imperialisterna insåg att de här kolonierna en dag skulle slåss för sin frihet, började de organisera sina motdrag. Således organiserade de FNLA med folk från CIA. Det är inte vi som påstår detta; New York Times har nyligen avslöjat i detalj hur FNLA organiserades av CIA.

När det angolanska folket stod inför att uppnå sin självständighet, precis som Guinea-Bissau, Moçambique, Kap Verde och andra länder – utarbetade imperialismen en metod för att krossa den revolutionära rörelsen i Angola. Den planerade att ta kontrollen över Cabinda med dess olja och att inta Luanda före den 11 november. Och för att genomföra denna plan satte USA:s regering in sydafrikanska trupper mot Angola. Ni vet att Sydafrika är en av de mest hatade och diskrediterade staterna i världen, på grund av att 3 miljoner vita förtrycker 14 miljoner afrikaner. (Castros siffror var på denna punkt något föråldrade; 1975 uppgick den vita befolkningen till cirka 4 miljoner, och den svarta – innefattande afrikaner, så kallade färgade och indier – till cirka 20 miljoner.) Och där har de etablerat en av de mest skamliga och inhumana regimer man någonsin kunnat drömma om, fördömd av progressiva rörelser världen över, fördömd av De Alliansfria Staternas Rörelse, och fördömd av FN.

Sydafrikas regering upprätthåller inte bara denna fascistiska och rasistiska regim, utan ockuperar dessutom det namibiska landområdet, där de etablerat ett slags protektorat.

Och den amerikanska regeringen skickade, utan några som helst skrupler, de sydafrikanska reguljära trupperna mot Angola. Sålunda var Angola hotat av FNLA i norr och attackerades i syd av reguljära trupper, organiserade i bepansrade kolonner. Allting var klart för ett övertagande av Angola före den 11 november. Och planen var solid; det var bara det att den misslyckades. De hade inte räknat med internationell solidaritet, med den hjälp som gavs till det hjältemodiga angolanska folket – i första hand från de socialistiska länderna och från de

revolutionära rörelserna och de progressiva regeringarna i Afrika, eller med den hjälp vi kubaner tillsammans med världens progressiva regeringar, också gav Angola.

Detta var något som imperialisterna inte hade räknat med. Vad blev resultatet?

Den 8 november satte de in en offensiv mot Cabinda, men den maldes sönder och drevs tillbaka. Vad de gick igenom i Cabinda påminner om Playa Girón (Grisbukten): Inom tre dagar, 72 timmar, tillintetgjordes inkräktarna. I Luanda var de den 10 november endast 25 kilometer från huvudstaden, som de attackerade med bepansrade trupper. Nu befinner de sig mer än 100 kilometer från Luanda. De beväpnade sydafrikanska trupper som hade attackerat sedan 23 oktober, och som hade avancerat mer än 700 kilometer på mindre än tjugo dagar, i en sorts militärparad, hindrades 200 kilometer från Luanda och har varit oförmögna att komma längre.

Detta innebär att det angolanska folkets hjältemodiga strid, understödd av den internationella revolutionära rörelsen, har fått den imperialistiska idén på fall.

Och det är därför som imperialisterna är förargade på oss, och på andra. Vissa av dem undrar varför vi hjälper angolanerna, och vilka intressen vi har i landet. De är vana vid att tänka att ett land, när det agerar, strävar efter olja, koppar, diamanter, eller någon annan naturtillgång. Nej! Vi har inga materiella intressen, och imperialisterna kan inte förstå logiken i detta, för de styrs uteslutande av chauvinism, nationalism, och egoism. Vi fullföljer en elementär internationalistisk plikt när vi hjälper det angolanska folket! Vi letar inte efter olja, koppar eller järn; vi letar inte efter någonting överhuvudtaget. Vi följer helt enkelt en principiell politik. Vi förblir inte passiva när vi ser ett afrikanskt folk, ett systerfolk som imperialisterna helt plötsligt far för sig att uppsluka, och som plötsligt och brutalt attackeras av Sydafrika. Vi förblev inte passiva, och vi kommer inte att vara det i fortsättningen heller.

Så när imperialisterna frågar oss om våra intressen är vi nödgade att säga: "Läs en manual om proletär internationalism så kanske ni förstår varför vi hjälper Angola".

Vi utövar vår solidaritet med Angola, vi hjälper Angola. Och vi kommer att fortsätta hjälpa Angolas folk! Och vad vi begär av vårt partis kongress är helt enkelt att den ska stödja den av partiets ledare antagna inriktningen, som går ut på att hjälpa Angolas heroiska folk på alla tänkbara sätt och med alla tänkbara medel! (*Alla delegater ställer sig upp och höjer sina röstkort. Förlängda applåder och utrop: "Angola, Angola, Angola!"*)

Låt imperialisterna få veta Kubas ståndpunkt och linje. Å andra sidan, en mer idiotisk policy än den som imperialisterna följer i det landet är inte tänkbar. Den är idiotisk; de har just kommit ut ur Vietnam och ger sig nu in i ett nytt, lika allvarligt äventyr. Varför? Varför? Vi vill ge er några fakta. Sydafrika – det rasistiska, fascistiska Sydafrika – är oerhört hatat av alla afrikanska folk. Att säga Sydafrika i Afrika är som att säga Israel i arabländerna. Förenta Staternas politik, som går ut på att stötta och uppmuntra den sydafrikanska aggressionen, fjärrar dem från de afrikanska folken, och gör dem till alla de afrikanska folkens oförlåtliga fiende.

Men det finns något annat. Cabindaprovinsen är tryggt i händerna på MPLA. Som jag berättade tidigare blev attacken 8 november kraftfullt tillbakalagen. Från och med den dagen har de revolutionära styrkorna blivit starkare, och det kommer inte att bli lätt för imperialisterna att ta över Cabinda. Hursomhelst finns det en storskalig oljeproduktion i Cabinda, på platån i havet, och det finns installationer längs kusten. Många amerikanska medborgare arbetar med oljeutvinning, och trots kriget har inte produktionen legat nere en enda dag. Detta handlar om amerikanska företag, och det är MPLA:s soldater som bevakar anläggningarna och som har erbjudit säkerhet och garantier till de amerikaner som jobbar för dessa företag i Cabinda.

Samtidigt som Förenta Staterna ger vapen till legotrupper, samtidigt som Förenta Staterna skickar sydafrikanska trupper mot Angola, har MPLA:s styrkor erbjudit och garanterat skydd till amerikanska medborgare och företag i Cabinda.

Enligt vår åsikt är detta tillvägagångssätt korrekt. Det uttrycker lugn, det visar mognad och det visar den afrikanska revolutionära rörelsens klokhet. Dessa anläggningar är väldigt komplicerade att sköta. På kusten är tekniken för utvinning av olja mycket komplex. Och vilken har angolans policy varit? Att erbjuda säkerhet, att ge garantier, att underlätta en utveckling av detta arbete.

Det här visar också angolans sunda förnuft och det intelligenta sätt de följer sin policy på. Detta visar också att när det passar den revolutionära rörelsen i Afrika, kommer den att vara villig att förhandla om nyttjanderätten för vilka naturtillgångar som helst.

Något de afrikanska revolutionärerna aldrig kommer att förhandla om är rasism och apartheid. De kommer aldrig att förhandla om Sydafrikas ockupation av Angola, för den sydafrikanska ockupationen innebär ett allvarligt hot mot hela Afrika; De sydafrikanska rasisternas ockupation av Angola innebär ett allvarligt hot mot Zambia, Moçambique, Zaire och Kongo, den innebär ett allvarligt hot mot hela Afrika. Och Afrika har bestämt sig för att ställa sig bakom MPLA och dess kamp. Det finns många fler regeringar och länder som är villiga att skicka vapen och trupper för att bekämpa de sydafrikanska rasisterna. Och det kubanska folket kommer att stå sida vid sida med de afrikanska folken i denna strid!

Om Sydafrika vidhåller sin policy när det gäller försöken att få kontroll över Angola, får landet räkna med att hamna i krig med hela det svarta Afrika.

Jag tror inte att de europeiska länderna skulle göra något så dumt som att samarbeta med Sydafrika i detta rasistiska och fascistiska korståg; och det är otvivelaktigt ett mycket dumt agerande av den amerikanska regeringen att ansluta sig till denna kampanj, när angolans själva visar prov på sin nyktra och korrekta inställning till det yttersta – jag repeterar – det är MPLA:s styrkor som nu skyddar oljeinstallationerna och de amerikaner som finns i Cabinda.

Vi förstår inte hur Ford-administrationen ska kunna rättfärdiga sin politik inför den amerikanska opinionen, eller med vilka svepskäl han ska försvara denna aggressiva politik; en politik som i tyst samförstånd med de sydafrikanska rasisterna bedrivs mot Angola.

Detta är den utrikespolitik vi vill diskutera; vi vill förklara för imperialisterna att vi inte har några intressen där, att vi följer vår traditionella internationalistiska inriktning; att vi hjälper det angolanska folket, och att vi har bestämt oss för att hjälpa dem! Och att vi självklart finner det sorgligt att Mr Ford känner att han är tvungen att ”avbryta” och ”skära av” hoppet. Så vitt vi förstår fanns det i detta politiska sammanhang ändå ingen grund att bygga något hopp på.

Fidel Castro: Ett afrikanskt Playa Girón

Detta utdrag är taget från ett tal som hölls av Fidel Castro 19 april 1976. Talet hölls på femtonårsdagen av Kubas seger vid Grisbukten (Playa Girón). En av Washington utsänd invasionsstyrka, bestående av mer än 1500 legosoldater, invaderade Grisbukten på Kuba under april 1961. Den möttes av den revolutionära milisen, som besegrade invasionsstyrkan inom loppet av 72 timmar.

Kriget i Angola var helt och hållet Kissingers krig. I strid med de råd han fick av några av sina närmaste rådgivare, insisterade han på att sätta igång hemliga operationer med syftet att likvidera MPLA; med hjälp av de kontrarevolutionära grupperna FNLA och UNITA, vilka understöddes av vita legosoldater, Zaire och Sydafrika. Det har sagts att CIA faktiskt varnade honom för att den typen av operationer inte skulle kunna hemlighållas. Vid sidan av det

faktum att FNLA från att det bildades understöddes av CIA, ett faktum som nu officiellt erkänts, investerade USA från och med våren 1975 tiotals miljoner dollar i vapenunderstöd och instruktörer till de kontrarevolutionära angolanska utbrytargrupperna. Pådrivna av USA gick reguljära trupper från Zaire in på angolanskt territorium under sommaren samma år. Samtidigt ockuperade den sydafrikanska armén Cunene-området i augusti månad och skickade vapen och instruktörer till UNITA-förband. Vid denna tidpunkt fanns det inte en enda kubansk instruktör i Angola. Den första materiella hjälpen och de första kubanska instruktörerna nådde på begäran av MPLA Angola i början av oktober, när Angola öppet invaderades av utländska trupper. Emellertid hade inga kubanska trupper skickats för att direkt delta i striderna, och det var inte heller påtänkt.

Den 23 oktober (1975) gick sydafrikanska trupper med artilleri och pansarvagnar över den namibiska gränsen in i Angola. Även denna gång var USA pådrivande. Trupperna, som avancerade mellan 60 och 70 kilometer varje dag, trängde djupt in i landet. Den 3 november, när dessa hade trängt mer än 500 km in i Angola, mötte de sitt första motstånd i Benguelas utkanter. Motståndet kom från personalen på en nyligen upprättad skola för angolanska rekryter och deras kubanska instruktörer, vilka uppenbarligen inte hade resurser för att sätta stopp för den sydafrikanska attacken som genomfördes med stridsvagnar, artilleri och infanteri.

På MPLA:s begäran beslutade ledarna för vårt parti den 5 november 1975 att så snabbt som möjligt skicka en bataljon av reguljära styrkor med pansarvärn för att hjälpa de angolanska patrioterna att bekämpa de sydafrikanska rasisternas invasion. Detta var den första kubanska truppenheten som sändes till Angola. När den anlände var de utländska inkräktarna i norr 25 kilometer från Luanda, deras 140 mm artilleri bombade huvudstadens förorter, och i syd hade de sydafrikanska fascisterna redan penetrerat mer än 700 kilometer från den namibiska gränsen. Samtidigt försvarades Cabinda heroiskt av stridande från MPLA och en handfull kubanska instruktörer.

Min avsikt är inte att skildra händelserna kring kriget i Angola och den senare – allmänt kända – utvecklingen, utan snarare att redogöra för tidpunkten, formen och omständigheterna under vilka vår hjälp började. Dessa fakta är nu en del av historien.

Fienden har talat om antalet kubaner i Angola. Det räcker med att säga att när striderna hade börjat skickade Kuba de soldater och vapen som behövdes för att vinna kriget. Med tanke på vårt folks heder måste vi nämna att hundratusentals soldater från våra reguljära trupper och reserver var redo att kämpa bredvid sina angolanska bröder.

Våra förluster var minimala. Trots det faktum att kriget utkämpades på fyra fronter och att våra soldater kämpade tillsammans med de heroiska MPLA-soldaterna i befriandet av nästan en miljon kvadratkilometer som ockuperats av de intervenerande styrkorna och deras medbrottslingar, dödades färre kubanska soldater under mer än fyra månaders strider i Angola än under de tre dagarna av strider vid Grisbukten.

Kuba bär ensamt ansvaret för avgörandet. Sovjetunionen, som alltid hade hjälpt folken i de portugisiska kolonierna i deras kamp för självständighet, tillhandahöll det belägrade Angola grundläggande militär utrustning och samarbetade med oss när imperialisterna hade skurit av praktiskt tagit alla våra luftvägar till Afrika, men begärde aldrig att ens en enda kuban skulle sändas till landet. Sovjetunionen är utomordentligt respektfullt och omtänksamt i sina mellanhavanden med Kuba. Ett beslut av denna natur kunde endast fattas av vårt eget parti.

Ford och Kissinger ljuger för det amerikanska folket och den allmänna världsopinionen när de försöker lägga ansvaret för Kubas handlingar på Sovjet.

Ford och Kissinger ljuger när de försöker anklaga den amerikanska kongressen för skadorna som tillfogats interventionisterna, därför att den vägrade att ge regeringen fullmakt till ytterligare finansiellt understöd till de kontrarevolutionära grupperna FNLA och UNITA. Kongressen fattade dessa beslut den 16, 18 och 19 december. Vid den tidpunkten hade CIA redan levererat stora mängder vapen. Zairiska trupper hade slagits tillbaka i Luanda, Cabinda hade räddats, sydafrikanerna var bundna och demoraliserade på Quevee-flodens stränder, och inga vapentransporter från CIA skulle ha kunnat förändra det redan ofrånkomliga händelseförloppet. Idag skulle vapnen ha varit i de revolutionära styrkornas händer, precis som en stor del av de vapen CIA tidigare tillhandahållit.

Ford och Kissinger ljuger för det amerikanska folket, och särskilt för den svarta delen av befolkningen, när de döljer det faktum att Sydafrikas fascistiska och rasistiska trupper olagligt invaderade angolanskt territorium långt innan Kuba hade skickat dit några reguljära trupper.

(.....)

Inget land i det svarta Afrika har något att frukta från kubansk militärpersonal. Vi är ett latinafrikanskt folk, som är fiender till kolonialism, nykolonialism, rasism och apartheid, något som å andra sidan amerikansk imperialism stöttar och skyddar.

Det sägs att Kissinger vill få till stånd ett möte i Afrika med representanterna för befrielseströrelserna på kontinenten. Vad som helst är möjligt i det svarta Afrika efter Angolas Playa Girón. Men med vilka hycklande, cyniska och fariséiska ord kan Kissinger komma till de afrikanska befrielseströrelserna, till representanterna för de förtryckta folken i Rhodesia, Namibia och Sydafrika? Han, som representerar ett imperium som utan skrupler stödde portugisisk kolonialism, och som idag med ekonomiska såväl som politiska medel – helt skamlöst och i strid med FN:s överenskommelser och resolutioner – stöder och skyddar de sydafrikanska och rhodesiska rasisterna.

Ford och Kissinger har den oförbättrliga vanan att använda utpressning och hot som ett utrikespolitiskt verktyg. För inte länge sedan hotades de oljeproducerande länderna med militära åtgärder. Nu använder man samma cyniska och skamlösa språk mot Kuba. De är inte de första nordamerikanska härskarna som förgäves har använt denna taktik för att skrämma vårt hemland. Eisenhower, Kennedy, Johnson and Nixon försökte alla trakassera Kuba. Alla, utan undantag, underskattade den kubanska revolutionen; alla misstog sig.

(.....)

USA har upprätthållit en kriminell blockad mot vårt land i över femton år. Kuba kommer aldrig att böja sig för denna imperialistiska politik, som baserar sig på fientlighet och tvång, utan kommer att slåss emot den outtröttligt.

(.....)

Även om handel med USA kanske innebär vissa framsteg och en snabbare utveckling, föredrar vi att röra oss långsammare men med våra huvuden högt och med vår värdighet i behåll. Vi kommer inte att byta ut den revolutionära bördsrätten vi innehar såsom den första socialistiska revolutionen på det västra halvklotet, mot en tallrik linser. Vi kan också säga, med de kristna: människan lever ej av bröd allenast.

Angolas och Kubas principdeklaration 1982

Detta uttalande signerades av Angolas och Kubas utrikesministrar i Luanda den 4 februari 1982.

Närvaron av kubanska styrkor i Angola har varit föremål för osann och illvillig propaganda från imperialisterna, särskilt USA-imperialisterna, som på ett skamlöst sätt försöker länka denna närvaro till självständighetsprocessen i Namibia, med syftet att blockera tillämpningen av redan antagna FN-resolutioner.

Med anledning av detta känner Angolas och Kubas regeringar det som en plikt att tydligt klargöra inför världsoinionen varför kubanska trupper fortfarande finns i Angola. Våra regeringar önskar att påminna den internationella allmänna opinionen om att dessa styrkor anlände till Angola på begäran av president Antonio Agostinho Neto, och att de kvarstannat på begäran av Angolas regering, för att assistera i utbildningen av Folkets Väpnade Styrkor för Angolas Befrielse (FAPLA), och för att bidra till försvaret av Folkrepubliken Angolas suveränitet och territoriella integritet, som står under hot och attacker av de sydafrikanska rasisterna och imperialismens legoknektar och lakejer.

Med syftet att förverkliga sin plan på att krossa den revolutionära rörelsen i Angola, skickade Förenta Staternas regering den 14 oktober 1975 den sydafrikanska armén mot Angola, utnyttjande det förhållandet att Sydafrika då som nu ockuperade Namibias territorium.

På färre än 20 dagar avancerade de sydafrikanska trupperna mer än 700 kilometer in i Angola. Under tiden marscherade från norr reguljära utländska förband och trupper av legoknektar mot huvudstaden, som de kom farligt nära. Det var då som president Antonio Agostinho Neto bad Kuba om militärt samarbete.

Det angolanska folkets modiga motstånd, understött av vänligt sinnade internationalistiska styrkor, gjorde det möjligt att inte bara hejda Sydafrikas rasistiska trupper cirka 200 kilometer från Luanda, utan också att driva dem ut ur Angola, den 27 mars 1976.

Ett sydafrikanskt maktövertagande i Angola skulle ha inneburit ett allvarligt hot mot staterna i regionen, och faktiskt mot hela det oberoende Afrika.

Kubas internationalistiska hjälp till det angolanska folket i dess kamp mot de invaderande sydafrikanska rasisterna är därför ett värdefullt bidrag till det afrikanska folkets kamp mot kolonialism, rasism och apartheid.

Eftersom detta representerar en praktisk tillämpning av de principer och mål som De Alliansfria Staternas Rörelse uppställt, uttalade rörelsens

Femte Sammankomst, som hölls på Sri Lanka i augusti 1976, att den ”gratulerade Angolas regering och folk med anledning av den modiga och segerrika kampen mot de sydafrikanska rasistiska invadörerna och deras allierade; och lovordade Republiken Kuba och andra stater vilka bidrog till att omintetgöra den sydafrikanska regimens och dess allierades expansionistiska och kolonialistiska strategi”.

Mot denna bakgrund deklarerar Kubas och Angolas regeringar följande:

För det första: Närvaron eller tillbakadragandet av kubanska styrkor stationerade i Angola är en bilateral fråga mellan två suveräna stater, Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba, så som det finns stipulerat i Artikel 51 i FN:s stadga.

För det andra: Mindre än en månad efter det att de sydafrikanska rasistiska trupperna drivits ut, den 22 april 1976, utarbetade Angolas och Kubas regeringar ett program för en successiv reduktion av dessa (kubanska) styrkor. På mindre än ett år var den kubanska styrkan reducerad med en tredjedel. Denna process hejdades då främmande hot mot Angola åter uppstod.

För det tredje: Omfattningen och konsekvenserna av det sydafrikanska angreppet mot Kassinga i maj 1978 samt den hotfulla stationeringen av fallskärmstrupper från Nato-

medlemmar längs Angolas nordöstra gräns, representerade allvarliga faror och gjorde närvaron av de kubanska militära styrkorna, utrustade med medel för värnandet av Angolas säkerhet och territoriella integritet, än mer nödvändig.

För det fjärde: 1979 enades Angolas och Kubas regeringar om ett nytt program för successiv reduktion av de kubanska styrkorna. Omedelbart därefter, i september, genomförde emellertid sydafrikanerna upprepade storskaliga attacker mot provinserna Cunene och Huila.

För det femte: I augusti 1981 inträffade en storskalig invasion av Cuneneprovinsen, omfattande ett stort antal reguljära sydafrikanska trupper, uppbackade av tungt artilleri, bepansrade fordon och dussintals flygplan. Dessa styrkor ockuperade provinshuvudstaden och andra platser under flera veckor. Trots det internationella samfundets fördömmande av denna kriminella attack, uttryckt i en resolution i säkerhetsrådet – även om USA inlade sitt veto mot den – ockuperar Sydafrika fortfarande betydande delar av provinserna Cunene och Cuando-Cubango.

För det sjätte: Således har det visat sig att programmet för successivt tillbakadragande av de kubanska styrkorna från Folkrepubliken Angola har obstruerats vid ett flertal tillfällen, som ett resultat av ständigt pågående kriminella angrepp mot Angola.

För det sjunde: Under senare år har USA och Sydafrika i allt högre grad tagit sin tillflykt till användandet av kontrarevolutionära band, med baser i Namibia – där de har träningsanläggningar, ammunitionsförråd och centraler för radiokommunikation – som instrument för aggression.

Den nuvarande administrationen i USA förser nu också Sydafrika, dess gendarm gentemot folken i södra Afrika, med ökat politiskt, ekonomiskt och militärt understöd; i förakt mot de resolutioner som antagits av FN, OAU och De Alliansfria Staternas Rörelse, och mot den internationella allmänna opinionen. Hotet mot Angola och Frontstaterna är större än någonsin tidigare.

För det åttonde: Mot bakgrunden av det hycklande tilltaget att som ett villkor för Namibias självständighet uppställa de kubanska truppers tillbakadragande, upprepar de angolanska och kubanska regeringarna att närvaron av dessa styrkor – vilken är en följd av att det rasistiska och fascistiska Sydafrika, i nära allians med USA, utövat aggression – är ett fullkomligt legitimt förhållande, baserat på två suveräna staters beslut och utan något som helst samband med Namibiafrågan.

För det nionde: Om den beslutsamma kamp som förs av SWAPO, det namibiska folkets enda legitima företrädare, och det internationella samfundets påtryckningar, möjliggör en verklig lösning av Namibiafrågan, i strikt överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 435/78, och en sant oberoende regering kommer till stånd samtidigt som det genomförs ett totalt tillbakadragande av den sydafrikanska ockupationsstyrkan till andra sidan Oranje-floden (vilket avsevärt skulle minska faran för angrepp mot Angola), skulle Angolas och Kubas regeringar överväga ett återupptagande av programmet för successivt tillbakadragande av de kubanska styrkorna, inom en tidsram som de berörda regeringarna överenskommer om.

För det tionde: Således kommer, när Angolas och Kubas regeringar bedömer det som lämpligt, det kubanska truppdragandet att baseras på suveräna beslut fattade av regeringen för Folkrepubliken Angola, och detta kommer att ske den dag faran för angrepp och väpnad invasion är eliminerad. Den kubanska regeringen försäkrar ånyo att den utan att tveka kommer att följa varje beslut fattat av den suveräna regeringen för Folkrepubliken Angola, rörande tillbakadragandet av sina styrkor.

Idoro Malmierca
utrikesminister
Republiken Kuba

Paulo T. Jorge
utrikesminister
Folkrepubliken Angola

Angolas och Kubas principdeklaration 1984

Detta uttalande av Kubas och Angolas regeringar signerades i Havanna den 19 mars 1984.

För mer än två år sedan klargjorde regeringarna för Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba, i ett gemensamt uttalande som spreds över världen, sin principiella ståndpunkt vad gäller den spända situationen i Afrikas södra kon.

Den tid som förflutit sedan dess har bara konfirmerat den sunda halten i uttalandets samtliga punkter, vilka åtnjuter stöd inom världsoinionen och i praktiken odelad sympati i nästan alla världens länder. Skamliga undantag har varit regeringarna i USA och Sydafrika, som i flera år klamrat sig fast vid den fördärliga formeln om länkning, som saknar både lagligt och moraliskt stöd och som avvisats av hela världen, med undantag av formelns mentorer.

Angolanernas heroiska motstånd, med fasthet understött av internationalistiska allierade, har övertygat imperialisterna om det omöjliga i att bryta ner Folkrepubliken Angola och tillintetgöra den revolutionära processen, och därför tvingat dem att acceptera förhandlingar på en ny basis.

Folkrepubliken Angolas regering har hållit Kuba i detalj underrättat om de samtal som nu är på gång med Sydafrika och USA, i vilka Angola eftersträvar en principbaserad och på förhandlingar grundad lösning på konflikten – i vilken Angolas folk under en följd av år konfronterat sydafrikansk aggression. Detta skulle skapa förutsättningar för ett omedelbart förverkligande av FN:s säkerhetsråds Resolution No. 435/78 och Namibias oberoende.

I sammanhanget av dessa angolanska fredsansträngningar bevarar uttalandet av den 4 februari sin fulla giltighet, och utgör en principiell basis för varje framförhandlad lösning som eliminerar de nuvarande spänningarna och säkrar fred och fullt oberoende för alla regionens nationer.

Med strikt följsamhet gentemot det gemensamma uttalandet, upprepar de kubanska och angolanska regeringarna att de, på grundval av egna suveräna beslut, kommer att återuppta det successiva tillbakadragandet av den kubanska internationalistiska militära kontingenten så snart följande tre förutsättningar är för handen:

- 1) ensidigt tillbakadragande av de sydafrikanska rasistiska styrkorna från angolanskt territorium.
- 2) strikt tillämpning av säkerhetsrådets Resolution No. 435/78, genuin självständighet för Namibia och ett totalt tillbakadragande av de sydafrikanska styrkorna, som illegalt ockuperar detta territorium.
- 3) ett slut på all direkt aggression, och ett slut på alla hot om aggression, mot Folkrepubliken Angola från Sydafrika och USA och deras allierades sida.

Till dessa tre villkor är det också, som den angolanska regeringen förklarade i det uttalande som president José Eduardo dos Santos gjorde den 26 augusti 1983, viktigt att foga som ett ytterligare omistbart villkor att Sydafrika, USA och deras allierade upphör med allt bistånd till UNITA eller någon annan lakejorganisation.

Att tillmötesgå dessa krav vore liktydigt med att respektera internationell lag och FN-stadgan; att följa FN:s säkerhetsråds och generalförsamlings talrika resolutioner, liksom dem som antagits av De Alliansfria Staternas Rörelse och Afrikanska Enhetsorganisationen (OAU).

Den kubanska regeringen vill, å det kubanska folkets vägnar, uttrycka sin högaktning inför modet hos det angolanska folket, som under i det närmaste ett kvarts sekel utkämpat ett befrielsekrig mot kolonialister, rasister, deras imperialistiska herrar och deras lakejer. Det angolanska folket har betalat ett högt pris i blod för att nå oberoende och för att ge internationalistiskt bistånd till andra folk.

Regeringen för Folkrepubliken Angola uttrycker det angolanska folkets gränslösa tacksamhet över det kubanska folkets internationalistiska bistånd till befrielsekampen; ett bistånd som inleddes för två årtionden sedan, och Angola uttrycker sin djupa uppskattning inför den generositet, den offervilja och det mod som visats av mer än 150 000 kubaner som har verkat i Angola, på det civila och på det militära fältet. De har därmed bidragit till vårt lands oberoende, territoriella integritet och nationella rekonstruktion, och på så sätt utfört en historisk insats till fromma för kontinentens alla folk.

Båda regeringarna uttrycker sin beundran för, och solidaritet med, den heroiska kampen som förs av Namibias och Sydafrikas folk – under ledning av deras enda legitima representanter, SWAPO respektive ANC – mot den hatfulla apartheidregimen, och båda regeringarna försäkrar sin övertygelse om att apartheids fränstötande institutioner är dömda att gå under.

Publicerat i Havanna den 19 mars 1984, i två likvärdiga original på spanska respektive portugisiska.

Fidel Castro Ruz

Förste sekreterare i
centralkommittén för
Kubas Kommunistiska Parti
och Republiken Kubas
ministerpresident

Eduardo dos Santos

Partiet MPLA:s och
Folkrepubliken Angolas
President

Fidel Castro: Vi stannar tills Namibia är självständigt

Följande är ett utdrag från ett tal, riktat till de namibiska studenterna som studerade på Kuba, vilket Fidel Castro höll den 29 maj 1985.

En tragedi pågår i Namibia, och en än djupare tragedi råder i Sydafrika, där 24 miljoner afrikaner är fullkomligt berövade sina rättigheter av en liten och arrogant vit minoritet. Detta år har i särklass varit präglad av apartheidregimens rasande förtryck mot den afrikanska befolkningen i Sydafrika; de har mördat hundratals människor på ett fåtal månader och dödandet fortsätter.

Som ni vet, har Förenta Nationerna gjort en stor ansträngning för att påskynda Namibias självständighet. FN:s generalsekreterare har uttryckt sitt hopp om att ni ska bli den 160:e medlemsstaten i FN.

Men vad gör apartheidregimen? Medan den konfererar med Angola och det finns kontakter och förhandlingar i vilka Förenta Staterna påstår sig vara en budbärare eller medlare. De påstår att de gör det med gott uppsåt – trots det faktum att de en gång organiserat UNITA och fortfarande, i likhet med sydafrikanerna, stödjer [Jonas] Savimbi. I en förrädisk attack har de försökt att med ett förödande slag förstöra Angolas vitala och fundamentala ekonomiska resurser [genom att sända en sydafrikansk kommandogrupp för att attackera anläggningarna för oljeutvinning i Angolas Cabinda-provins]. Vad kan man förvänta sig av fascister? Vad kan man förvänta sig av rasister och förtryckare?

Med vårt stöd och samarbete, har Angola förespråkat försök att finna en fredsformel, som skall bygga på tillämpning av FN:s Resolution 435 och Namibias självständighet.

Vad gör sydafrikanerna nu? Försöker organisera bantustanterritorier i Namibia. Jag undrar, finns det en framtid för bantustans i Namibia? Kommer Namibias folk att tillåta upprättandet av bantustanterritorier? Det kommer inte att tillåta detta. Inte heller folket i Sydafrika kommer att tillåta detta.

Angola föreslog en formel, och med sin karaktäristiska oförskämdhet och arrogans sa rasisterna och deras allierade USA ”Nej”, och ställde fram det absurda kravet på tillbakadragandet av de kubanska internationalistiska kämparna i Angola, inom loppet av ett par månader. De avslog föraktfullt Angolas formel! Angola hade föreslagit tillbakadragandet av kubanska trupper från södra Angola, successivt över en 36-månadersperiod. Tillbakadragandet av kubansk personal i centrala och norra Angola var inte ett förhandlingsbart ämne.

Kanske trodde USA:s regering och de sydafrikanska rasisterna i sina fantasidrivna drömmar att vi var så angelägna att komma ut ur Angola, att vi var beredda att lämna landet på nåd och onåd åt svekfulla och trolösa imperialister. Nej, nej, 200 000 kubaner har passerat genom Angola, men om ytterligare 200 000 måste passera genom Angola så kommer de att göra det; vi har inte bråttom och är inte otåliga på något sätt.

Och, så klart, Angola är ett suveränt och självständigt land som strikt har hållit på sin solidaritet och lojalitet mot frihetsrörelsen och folket i Namibia, och så länge Angola säger att Resolution 435 måste tillämpas och Namibias självständighet är nödvändig, kommer vi att vara där, sida vid sida med Angola, utan diskussion och utan att på något sätt tveka. Förhandlingar har förekommit, men vi har intagit en strikt och orubblig position. Om man inte har en strikt position, kan man inte förhandla, framförallt inte med arroganta, cyniska och skamlösa regeringar och myndigheter, som alltid försöker tänja i orättfärdig riktning. Vi kubaner kommer att fullgöra vår internationella plikt där så länge det krävs.

Tag tror verkligen inte det kommer att ta så lång tid, för fascistregimen i Sydafrika håller inte mycket längre, det hatfulla apartheidsystemet håller inte mycket längre. Apartheidregimen är verkligen i en förskräcklig knipa nu, på grund av det Namibiska folkets kamp och det sydafrikanska folkets kamp, vars heroiska motstånd tilltar för varje dag.

Sydafrika går igenom den värsta krisen i dess historia, då priset på guld per uns inte längre är 700 dollar; utan knappt 300 dollar. Sydafrika har inte pengar till att finansiera sina äventyr, och är ställt inför ekonomiska, sociala och politiska problem av alla de slag, trots USA:s investeringar och de investeringar som olika västländer gjort i Sydafrika och Namibia. Den sydafrikanska apartheidregimen är nertryckt i den värsta ekonomiska krisen, och framför allt den värsta politiska krisen, i dess historia. Den kan inte be om gåvor, när den står framför en revolvermyning.

Jag tycker detta är ett utmärkt tillfälle, här i närvaro av FN-delegationen, att klargöra vårt ställningstagande: *det blir ingen lösning i Sydafrika utan Resolution 435 och Namibias självständighet!* Och så länge Angola instämmer – och vi hyser inga tvivel om att detta är Angolas ståndpunkt – i att så länge FN-resolution 435 inte tillämpats och så länge Namibia inte är självständigt, eller åtminstone så länge det inte finns några konkreta och nödvändiga steg tagna för att tillämpa resolutionen och för att uppnå reell och meningsfull självständighet, kommer inte en enda kubansk soldat att lämna Angola!

(.....)

Precis som det namibiska folket kan vara absolut övertygat om att FN, först och främst, kommer att fortsätta med att trycka på för att Resolution 435 skall börja tillämpas och ni skall nå ert lands oberoende, kan ni vara tryggt förvissade om att vi kommer att stanna i Angola så länge det behövs.

Vi kommer att stanna där till dess Namibia vunnit oberoende, och Afrikas och Namibias vänner kommer att stödja er till den dagen ni är fria. Ingen kan garantera att ni blir just den 160:e medlemsstaten i FN. Jag vet inte om det kanske finns någon liten ö som kolonialisterna nu sitter på, som kommer att bli medlem 160. Så jag vågar inte ange något tal – kanske det blir 162, 163 eller 164. Men jag säger med reservationslös förvisning att ni kommer att bli fria!

Fosterlandet eller döden!

Vi skall segra!

(Västmakternas initiativ till resolutionen 435 hade sitt ursprung i en uppsättning sammanvävda motiv.

1971 hade Internationella Domstolen i Haag förklarat den sydafrikanska administrationen i Namibia illegal. Domstolen instämde därmed i den resolution som FN:s generalförsamling antagit redan 1966. och vars ståndpunkt också anammades av säkerhetsrådet 1969. Sydafrika borde – utslaget var ”rådgivande” – enligt domstolen omedelbart överlämna administrationen till FN, som hade att förbereda övergången till namibiskt självbestämmande. Ett resolutionsutkast som föreslog att Sydafrika skulle uteslutas ur FN, på grund av att regimen framhårdade med sin apartheidpolitik och sin ockupation av Namibia, avvisades i FN:s säkerhetsråd den 30 oktober 1974 genom att USA, Storbritannien och Frankrike utnyttjade sin vetorätt i egenskap av permanenta medlemmar av rådet. I juni 1975 lade fem afrikanska stater fram ett resolutionsförslag inför FN:s säkerhetsråd som stämplade Sydafrikas ockupation som ett hot mot internationell fred och säkerhet. Förslaget möttes med ett veto från USA, Storbritannien och Frankrike.

Senare samma år blev USA:s samspel med Sydafrika i angreppet på Angola en ytterligare och förödande belastning för USA:s anseende i Afrika. I januari 1976 röstade USA och övriga västmakter därför i säkerhetsrådet för Resolution 385, som krävde sydafrikansk utrymning. demokratiska val under FN:s kontroll och Namibias oberoende.

Sydafrika vägrade godta säkerhetsrådets resolution, och i konsekvens med resolutionens paragraf 12 framlades därför i juli 1976 inför säkerhetsrådet ett förslag till sanktioner. i form av vapenembargo. I detta ögonblick, då resolutionen 385:s verkningkraft ställdes inför sitt första prov, blockerade ånyo västmakterna processen genom de permanenta medlemmarnas veto, denna gång kompletterat med nejroster från de två icke-permanenta medlemmarna Kanada och Västtyskland. De fem västmakterna utsåg sig själva till en ”kontaktgrupp” som på egen hand skulle sondera möjligheter till en lösning. Det hela handlade om en balansgång där hänsyn skulle tas till Västs anseende i Afrika, investeringar och handelsintressen i Sydafrika, strategiska överväganden och målet att förhindra en radikalisering av den revolutionära processen i södra Afrika.

Ett resultat av balansgången blev att säkerhetsrådet den 5 november 1977 kunde anta ett beslut om obligatoriska sanktioner på vapenleveransområdet. Västmakternas godtagande av denna resolution ”balanserades” omgående genom inlagda veton mot tre resolutioner som förordade ett allmänt förbud mot export till Sydafrika. Också de icke-permanent medlemmarna Kanada och Västtyskland röstade emot. Den 16 december röstade FN:s generalförsamling om ett oljeembargo mot Sydafrika. 113 röstade för, ingen emot och tio länder lade ned sina röster. De sistnämnda var. förutom Belgien, Italien, Luxemburg, Israel och Iran (under shahen), de fem västmakterna i den självutnämnda så kallade kontaktgruppen. USA:s, Storbritanniens och Frankrikes nedlagda röster var naturligtvis en fingervisning om att i det fall frågan skulle nå upp till säkerhetsrådet, så skulle de där inlägga veto.

Det förslag som kontaktgruppen arbetade fram, efter överläggningar med den sydafrikanska regimen och SWAPO, och som den 28 september genom beslut i säkerhetsrådet (Tjeckoslovakien och Sovjetunionen lade ned sina röster, och Kina valde att inte delta) blev resolutionen 435, innebar flera tillmötesgåenden gentemot Sydafrika. Framförallt skulle Sydafrika få delta i administrerandet av övergångsprocessen, och den av Sydafrika organiserade polisapparaten skulle därför vara närvarande för övervakning av ordningen under perioden inför valet av en konstituerande församling. Också en del sydafrikansk militär skulle kvarstanna under en tid. Den 25 april 1978 uttalade Sydafrikas premiärminister Vorster sin tillfredsställelse inför FN:s specialsession om Namibia. SWAPO krävde att högst 1500 soldater skulle få kvarstanna, och förläggas till en bas i södra Namibia. Sydafrikas

tolkning att hamnstaden Walvis Bay inte skulle ingå i ett självständigt Namibia avvisades med eftertryck av SWAPO. Ett beslut i säkerhetsrådet i juli gick på SWAPO:s linje, men vid tillämpningen ett årtionde senare var i enlighet med Sydafrikas önskemål Walvis Bay undantaget.

SWAPO:s godtagande av resolution 435 innebar eftergifter. Sydafrikas massaker på namibiska flyktingar i lägret i Kassinga den 4 maj var ett försök från krafter inom apartheidregimen att få SWAPO att dra sig ur förhandlingarna. Tanken var att skulden för att en fredlig uppgörelse inte kunde nås då skulle kunna vältras på befrielseerörelsen, och Sydafrika skulle kunna gå vidare utefter linjen att skapa en ”egen lösning” baserad på militär kraft och västmakternas acceptering i praktiken.

Men SWAPO backade inte ur, och i stället kom Sydafrika att tillsammans med USA under hela 80-talet att hänvisa till den kubanska närvaron i Angola såsom ett hinder för förverkligandet av resolution 435. Detta var grundbulten i Reaganadministrationens linje.

Redan Carter gjorde, den 30 maj 1978, ett olycksbådande uttalande om att han önskade kringgå det av kongressen beslutade förbudet mot väpnade aktioner i Angola. Carters uttalande var ytterligare ett exempel på USA-regeringens balansering. Kongressbeslutet, som togs då det blev uppenbart att Kissinger och CIA fört både den och det nordamerikanska folket bakom ljuset i samband med de kontrarevolutionära aktiviteterna och samarbetet med Sydafrika 1975, upphävdes under Reaganadministrationen. Under slutförhandlingarna 1988 om Angola och Namibia och tillämpningen av 435 kom USA med dubbla budskap angående fortsatt vapenstöd till UNITA. Resultatet blev en ökning av stödet, och därmed fruktansvärda konsekvenser för Angolas folk.

Sammanfattningsvis kan sägas den paradoxala situationen kom att råda under 80-talet, att SWAPO, Angola och Kuba kämpade för ett verkställande av ett beslut de betraktade som en kompromiss – FN:s säkerhetsråds resolution 435 från 1978 – medan de främsta initiativtagarna – USA och övriga västmakter i den så kallade ”kontaktgruppen” – i praktiken vände resolutionen ryggen. Hand i hand stod USA och Sydafrika, pekande på den kubanska styrkan i Angola som hindret för det praktiska förverkligandet av FN-resolutionen om Namibia.)

Fidel Castro: Vi betalar vår skuld till mänskligheten

Detta är ett utdrag från ett tal som Fidel Castro höll i Havanna den 5 december 1988 – vid ett möte på Revolutionstorget med en halv miljon deltagare – i samband med högtidlighållandet av De Väpnade Styrkornas Dag. Det var i början av december, 1956, som gerillakampen mot Batistas USA-uppbackade militärdiktatur inleddes.

Ett faktum som är värt att stryka under är att när Kuba hotades, när imperiet talade om att krossa oss, när imperiet tvingade oss att till det yttersta öka ansträngningarna för vårt eget försvar, backade vårt land ändå aldrig från fullgörandet av sina internationalistiska åtaganden. Vi stod fast, trots att vi kunde ha anfört välgrundade skäl till att avbryta våra internationalistiska uppdrag och återkalla våra styrkor för att möta det hot vi ställdes inför. Vi hyste ett sådant förtroende för vårt folk och för vårt folks värnkraft, att vi inte ens för vårt eget försvar drog tillbaka en enda stridande internationalist någonstans ifrån. Och inte nog med det: vi visade även att vi var kapabla att hantera svåra situationer – situationer som vi skulle kunna kalla kritiska – i fullgörandet av våra uppdrag.

Allt har ännu denna dag inte sagts, och kanske är det fortfarande inte rätt tidpunkt att säga allt som skulle kunna sägas, men jag tror att under de senaste tolv månaderna har vårt land skrivit ett av de mest märkvärdiga kapitlen om internationalistiskt mod.

Det hela inleddes för mindre än tretton månader sedan, då en kris uppstod för Folkrepubliken Angola. Det var en verkligt svår tid, en särskilt svår tid, av olika skäl. Vi hade under tolv år varit engagerade i det internationalistiska uppdraget i vårt systerland. Under dessa år, då vi upprätthöll vår närvaro i Angola, var vi trogna mot våra åtaganden och övertygelser, som också innebar att vi inte skulle delta i landets interna stridigheter, eftersom varje land självt måste lösa sina egna interna problem. Vår närvaro syftade till att upprätta en sköld mot hotet

från Sydafrika. Det var därför som vår närvaro i Angola inleddes 1975 – på begäran av landets ledarskap. Vi hade redan en gång tidigare drivit tillbaka sydafrikanerna till gränsen; det var 1976. Det året hade vi byggt upp en anseelig styrka, som vi därefter började ta hem igen. När ungefär halva styrkan som vi byggt upp 1976 hade dragits tillbaka, återupptog det rasistiska och fascistiska Sydafrika intrången i Angola.

I landets södra del försvarade vi en strategisk linje, vald efter terrängens topografi och försvarets krav på kommunikationer. Den här linjen sträckte sig från havet och österut; först var den omkring 300 kilometer lång, och senare omkring 700 – den exakta siffran har jag inte i huvudet – men den sträckte sig från Namibe, vid kusten, till Menongue inne i landet. Vårt avstånd till gränsen mot Namibia var ungefär 250 kilometer, och sydafrikanerna opererade utan att komma nära våra linjer; de opererade mellan våra linjer och gränsen. Deras aktivitet bestod i en smutsig krigföring mot Angola, i att beväpna kontrarevolutionära band förbundna med USA. Den här situationen varade år efter år, men hela tiden gynnade styrkebalansen sydafrikanerna. Våra styrkor var tillräckliga för försvaret av vår linje, men inte för att hindra sydafrikanernas intrång på angolanskt territorium. Som jag sa, denna situation var bestående under flera år, fram till 1987, då den krissituation jag nämnde uppstod.

Krisen utvecklade sig ur en offensiv, organiserad av FAPLA (den angolanska armén) och riktad mot UNITA, i sydöstra Angola, mycket långt från vår linjes östra ändpunkt. Kubanerna var aldrig involverade i den här offensiven. Den var inte den första; en tidigare offensiv hade ägt rum 1985, med utgångspunkt från staden Cuito Cuanavale. Cuito Cuanavale låg 200 kilometer öster om vår linjes slutpunkt, 200 kilometer från Menongue. Därifrån var det som FAPLA:s offensiv mot UNITA 1985 inleddes, i riktning mot sydost. När de hade avancerat ungefär 150 kilometer i denna avsides belägna region, intervenerade sydafrikanerna, mycket långt från våra linjer. Avståndet till vår linjes ändpunkt var 350 kilometer; FAPLA tvingades att retirera.

Om sanningen ska fram, så hade vi våra egna åsikter om dessa operationer, och en synpunkt var att det här slaget av offensiv inte kunde genomföras utan att sydafrikansk intervention togs med i beräkningen. Vi hade mycket klara, mycket precisa och mycket kategoriska åsikter i denna fråga. En liknande offensiv genomfördes inte 1986.

Vår åsikt var att om avsikten var att genomföra offensiver av detta slag i Angola – vilket Angolas regering onekligen har all rätt att göra – måste lämpliga förutsättningar skapas, för att sätta stopp för Sydafrikas intervention. Lämpliga förutsättningar måste tillskapas för att sätta stopp för sydafrikansk intervention! Vi sa så till dem som var rådgivare vid dessa operationer; att de inte kunde genomföras så länge som förutsättningar inte skapats, som kunde stoppa en sydafrikansk intervention.

Våra råd efterföljdes 1986, men tyvärr efterföljdes de inte i tillräcklig grad 1987, och händelserna kom att utveckla sig just så som vi hade väntat. Under FAPLA:s framgångsrika offensiv mot UNITA, i denna avlägsna del av östra Angola, kom det ögonblicket då Sydafrika återigen trängde in, med artilleri, stridsvagnar, flygplan och trupper.

Men 1987 begränsade de sig inte till en intervention med avsikten att stoppa FAPLA. Så som varit fallet 1985, var interventionen 1987 lokaliserad till området norr om Mavinga. Mavinga ligger så långt österut så att inte ens vårt jaktflyg som var baserat i Menongue kunde nå området.

Som jag sa, så begränsade inte sydafrikanerna sig denna gång till att kasta tillbaka offensiven. De avancerade mot Cuito Cuanavale, och förföljde FAPLA och med avsikten att krossa koncentrationen av Angolas bästa trupper. Cuito Cuanavale ligger, som jag sa, 200 kilometer

öster om Menongue, vår linjes östra ändpunkt. Där (vid Cuito Cuanavale) avsåg sydafrikanerna att avgöra kriget till sin och UNITA:s förmån.

Naturligtvis var ur vår synpunkt denna avlägsna plats föga idealisk som slagfält, då ordnandet av kommunikationer och organiserat underhåll skulle ha ställt sig synnerligen svårt. För att ta dig från Menongue till Cuito Cuanavale måste du forcera 200 kilometer djungel. Med andra ord: Fienden hade valt den terräng och plats som gynnade honom.

Då väl denna situation var ett faktum – en situation som sanningen att säga hade uppstått därför att våra synpunkter inte hade beaktats, en svår situation som hotade att bli ödesdiger – då uppmanades vi av alla att agera och avstyra en hotande katastrof. Alla uppmanade oss att agera, och förväntade sig att Kuba skulle lösa problemet.

Men faktiskt – så såg vi saken – var de kubanska styrkorna och den kubanska utrustningen i Angola inte tillräcklig för att vi skulle kunna lösa problemet. Vi hade inte den mängd manskap och utrustning som krävdes för att försvara en 700 kilometer lång linje, och ovanpå det avancerade 200 kilometer österut genom djungeln och ta itu med problemet. Vi skulle ha löpt risken att bli starka där och svaga på andra håll. Vi skulle ha löpt risken att gå i en gigantisk fälla.

Därför såg vi klart från början vad som måste göras. Vi drog slutsatsen att även om problemet förvisso kunde lösas, så var förstärkningar, och en genomtänkt uppfattning av den militära situationen, absolut nödvändiga. Grundprincipen var att du skall inte låta dig dras in i avgörande slag i en terräng som fienden valt; du skall sträva efter avgöranden där du har valt terrängen, och slå mot fiendens mest känsliga och genuint strategiska punkter.

Den kritiska situationen uppstod i mitten av november (1987). Jag hade just återvänt från Sovjetunionen, där jag närvarat vid firandet av Oktoberrevolutionens sjuttioårsdag. Några dagar efter min hemkomst började nyheterna från Angola strömma in. Situationen hade blivit mycket kritisk, sydafrikanerna befann sig i Cuito Cuanavales utkanter, hotet var överhängande och det fanns inte en minut att förlora.

Det var den 15 november 1987, vid ett möte tillsammans med generalstaben för våra Revolutionära Väpnade Styrkor som de politiska och militära besluten togs, om hur vi skulle hantera situationen och vilka mått och steg som skulle tas. Om vi handlat annorlunda skulle det förmodligen ha inneburit att Angolas bästa förband utplånats, med oöverblickbara konsekvenser för Folkrepubliken Angolas fortlevnad, liksom prekära konsekvenser för våra egna styrkor. Efter noggranna överväganden beslöt därför vår partiledning att förstärka trupperna och bidra till att lösa det allvarliga problemet. Men det var inte så enkelt. Det var inte enkelt alls! Den politiska situationen var komplex. Kamrat Gorbatjov skulle möta president Reagan i Washington den 7 december, för att diskutera viktiga frågor rörande världsfreden. Vår aktion kunde uppfattas som olämplig. Det var en synnerligen problematisk tidpunkt för ett beslut av det slag vi tog. Frågan stod emellertid: Antingen tar vi detta beslut, eller så får vi konfrontera konsekvenserna av att låta Sydafrika härja ostraffat i Angola, och med militär makt avgöra kampen i landet.

Fullkomligt sanningsenligt kan jag säga er, att ledningen för vårt parti, och ledningen för våra Revolutionära Väpnade Styrkor, aldrig tvekade en endaste sekund. Det riktiga beslutet togs den 15 november 1987, för att vara exakt. Det första vi gjorde var att skicka vårt flygvapens mest erfarna piloter till Angola, med uppdraget att inleda aktioner från vår bas i Menongue mot de sydafrikanska styrkor som belägrade Cuito Cuanavale. Samtidigt valde vi ut och inledde sändandet av stridande enheter och nödvändig beväpning för att möta situationen och omintetgöra fiendens plan.

Flygvapnet uppnådde en del resultat, men det var inte tillräckligt. Vi blev tvungna att flyga in en grupp rådgivare, officerare och tekniker till Cuito Cuanavale, och dessutom artillerister, stridsvagnsbesättningar och handhavare av utrustning och olika vapen. Allt som allt var det omkring 200 man vi skickade in för att bistå angolaterna, i huvudsak rådgivare och tekniker. Men mer krävdes. Till lands, genom 200 kilometer djungel, sände vi stridsvagnar och artillerienheter, och bepansrat infanteri. Vi måste säkra Cuito Cuanavale och hindra fienden från att utplåna de angolanska styrkorna och inta staden, som blivit en symbol för motståndet och seger eller misslyckande för Sydafrika. Det var så slaget tog form – och jag har bara berört några aspekter. Den lilla staden Cuito Cuanavale ligger vid floden Cuito. Där fanns en bro, som fienden angrep med förarlösa plan och andra tekniskt avancerade metoder, vilket till slut gjorde den omöjlig att använda. Så en del av de angolanska styrkorna avskars öster om floden, och isolerades från den del som fanns i själva staden, väster om floden.

Situationen var komplicerad och problematisk, men problemet var inte omöjligt att lösa. Det måste lösas så att fienden inte gavs möjlighet till ett avgörande slag just där. Fienden måste stoppas; de kunde inte tillåtas radera ut den angolanska styrkan och erövra Cuito Cuanavale. En mer detaljerad genomgång och diskussion kring omständigheterna måste få anstå tills vidare, till något annat tillfälle; kanske blir det en uppgift för historiker framöver att mer i detalj redogöra för händelseförloppet.

Den angolanska regeringen hade tilldelat oss ansvaret för försvaret av Cuito Cuanavale, och alla mått och steg vidtogs för att inte bara stoppa sydafrikanerna, utan också för att förvandla Cuito Cuanavale till en fälla, en fälla som de sydafrikanska trupperna gick rakt in i.

Vid Cuito Cuanavale högg sydafrikanerna verkligen tänderna i sten, och vi lyckades med detta med ett minimum av förluster – ett minimum av förluster! – för egen del, för de angolanska och kubanska styrkorna.

De (sydafrikanerna) hade varit beslutsamma, de skulle förverkliga sitt mål. Och de misslyckades totalt. Men den kubanska-angolanska strategin gick inte bara ut på att stoppa fienden vid Cuito Cuanavale, utan också på att samla tillräckliga styrkor och utrustning längs vår linje västerut, så att vi därifrån kunde avancera söderut och hota sydafrikanska militära nyckelpositioner.

Den grundläggande idén var att stoppa dem vid Cuito Cuanavale och att attackera dem i sydväst. Tillräckliga styrkor samlades för att allvarligt hota de för Sydafrika strategiskt viktiga punkterna, och för att kunna slå hårt mot dem i ett område som vi, och inte fienden, valt.

I väster avancerade våra trupper söderut, med tillräckligt manskap och väl rustade för fullföljandet av uppgiften. Det behövdes bara några få sammandrabbningar med deras spaningspatruller och några kraftfulla luftangrepp för att få sydafrikanerna att inse vilken mäktig styrka de nu konfronterade. Det var denna förändring av styrkeförhållandet som banade väg för förhandlingarna. Ingen ska tro att de (förhandlingarna) kom till stånd av slump. USA hade haft en del möten med Angola, och presenterat sig som medlare mellan angolaterna och sydafrikanerna, med syftet att få till stånd en fredlig uppgörelse; så förflöt tiden och åren gick. Men medan dessa så kallade förhandlingar pågick, med USA som mellanlänk, hade sydafrikanerna intervenerat och försökt lösa den angolanska situationen på militär väg. Och kanske skulle de ha lyckats med det om det inte hade varit för de ansträngningar som vårt land gjorde.

Faktum är att styrkeförhållandet kom att kastas om radikalt. Sydafrikanerna led ett förkrossande nederlag vid Cuito Cuanavale, och än värre skulle sakernas tillstånd utvecklas för dem. Så var det, att de ingett sig på en lek med elden, och eld fick de i retur. Förmodligen hade de aldrig under dessa tolv år ställts inför en sådan allvarlig fara. När vi nådde gränsen

mot Namibia 1976 hade vi soldater och en hel del stridsvagnar och artilleri, men vi saknade flygstridskraft och luftvärnsmissiler, och vi saknade en hel del av den utrustning som vi nu har. Det måste sägas att våra piloter utförde sitt uppdrag vid Cuito Cuanavale på ett glansfullt sätt; de skrev verkligen några extraordinära sidor historia där. En handfull piloter utförde hundratals uppdrag inom loppet av bara några veckor. De behärskade luftrummet med sina Mig-23 och de utförde i sanning en stor bravad. Detta var en viktig faktor. Vi sände inte bara våra bästa piloter till Angola, vi sände också våra bästa luftvärnsvapen, en stor mängd bärbar luftvärnsutrustning, och artilleri för luftvärnsmissiler. Vi förstärkte vår flygstridskraft och vi sände vad som behövdes av stridsvagnar, bepansrade trupptransportfordon och artilleri.

Jag nämnde våra piloter, men i rättvisans namn skall då 'också nämnas insatserna som gjordes av våra stridsvagnsbesättningar, våra artillerister, vår luftvärnspersonal, våra infanterister, våra spanare och våra ingenjörstrupper. Minfält lades ut som stoppade de sydafrikanska stridsvagnarna vid Cuito Cuanavale. Framgångarna var resultatet av de samordnade aktionerna av de olika styrkorna som fanns där, och som stred i nära samarbete med de angolanska trupperna. Angolanerna kämpade förvisso med stort mod och hög effektivitet i den gemensamma ansträngningen.

Speciellt utmärkte sig den angolanska tjugofemte infanteribrigaden i striderna öster om floden. Det handlade om en gemensam kamp, gemensamma framgångar och en gemensam seger.

I Cuito Cuanavale var merparten av trupperna angolanska; vid vårt avancemang söderut, som vi också genomförde tillsammans, var merparten av trupperna kubanska.

En synnerligen mäktig styrka var det som ställts på fötter. Vi hade övertag i luften, likaså vad gällde luftvärn och markstridskrafter. Vi lade ner mycket omsorg på att ge flygskydd till våra trupper, och vi framhärdade i det också sedan de sydafrikanska planen försvunnit ur sikte – efter att ha fått några lektioner av vårt luftvärn. Våra trupper avancerade alltid med ett maximum av flygskydd. Och vårt luftvärn var, och är, alltid i högsta beredskap, för att motverka överraskningsangrepp. Vi hade noggrant analyserat erfarenheter från senare tiders krig, och vi gav inte fienden någon som helst möjlighet; inte någon som helst möjlighet!

Vårt övertag berodde inte bara på våra fortifikationsansträngningar, vårt luftvärn och våra plan – vi genomförde också storartade anläggningsarbeten. Inom loppet av några veckor byggdes ett flygfält för våra stridsflygplan, en flygbas som gjorde det möjligt för oss att avancera mer än 200 kilometer och allvarligt hota viktiga koncentrationer av sydafrikanska trupper. Det fanns inga improvisationer, inga äventyrligheter, ingen som helst vårdslöshet i något vi företog oss. Fienden insåg att de konfronterade inte bara mycket mäktiga styrkor utan också mycket erfarna styrkor.

På så sätt lades den grund som möjliggjorde de förhandlingar som nu pågår. Förhandlingar som till och med under de senaste månaderna avancerat. En radikal omgestaltning av den politiska, diplomatiska och militära situationen kom åstad.

Under de här förhandlingarna har Förenta Staterna fungerat som medlare. Man skulle kunna säga ”medlare” inom citationstecken, men det berövar inte helt deras diplomatiska insats vissa positiva aspekter. Jag säger ”medlare” inom citationstecken, därför att de är UNITA:s allierade, och de förser UNITA med vapen; genom att göra detta handlar de som allierade med Sydafrika. Men samtidigt söker de efter en lösning på problemet med Namibia. De söker efter en formel för regional fred, som innebär att de kubanska trupperna dras tillbaka från Angola.

Vi vet att Förenta Staterna haft en del sömnlösa nätter på grund av den kraftfullhet med vilken ett litet, blockaddrabbat och hotat land som Kuba visat sig vara kapabelt att genomföra ett

internationalistiskt uppdrag – och på grund av det sätt vi gjort det på. Imperiet har svårt att begripa sig på detta. De ensamma är de som häri världen har rätt att ha trupper överallt, vapen överallt, baser överallt. Och så ställs de inför detta, att ett litet karibiskt land visat sig vara kapabelt att bistå ett afrikanskt systerfolk; något som går utöver deras begreppsvärld och normer. Det är uppenbart att Kubas internationalistiska insats har gjort ett starkt intryck på Afrika. De afrikanska folken, och till och med afrikanska regeringar som inte alls är revolutionära utan snarare ligger åt höger, har uttryckt beundran inför det sätt på vilket Kuba genomfört sitt uppdrag. De afrikanska folken vet att våra trupper är deras allierade; de vet att det enda icke-afrikanska landet vars trupper sändes för att försvara ett afrikanskt land mot det rasistiska och fascistiska Sydafrikas aggression, det var Kuba.

Hela Afrika hyser ett djupt hat mot apartheid. Hela Afrika betraktar apartheid som sin främsta fiende, en fiende som föraktar Afrika, attackerar Afrika, förödmjukar Afrika. Apartheid har åsamkat Afrikas folk fruktansvärt lidande, och detta gör att afrikanerna djupt ner i själen känner att Kuba är deras allierade.

Imperialisterna har svårt att förstå Kubas omfattande internationella relationer, Kubas prestige i internationella sammanhang. Men de afrikanska folken, som har förödmjukats så av rasism och apartheid, har haft förmågan att uppskatta den ädla, generösa gesten, den historiska dimensionen och modet hos ett folk som inte bara förmått försvara sig självt mot en mäktig fiende, utan också varit berett och kapabelt att bistå afrikanernas i deras kamp mot fascisterna och rasisterna.

Vi vet vad de afrikanska folken tänker – och detta är ett överhängande problem för utformarna av Förenta Staternas politik. De afrikanska folken betraktar USA som apartheids vän och bundsförvant, och ser USA:s politik som den främsta orsaken till apartheids fortlevnad. Och vänskapen med Sydafrika har blivit pinsam för USA. Relationen till apartheid har blivit en belastning, något som är negativt för USA i internationella sammanhang, något som stinker. Den vållar även inrikespolitiska problem, för det finns grupper i USA som fördömer apartheid, tar avstånd från apartheid, kritiserar apartheid. Bland dessa finns den svarta befolkningen i USA, men inte bara den svarta befolkningen. Där finns också minoriteter som drabbas av diskriminering och inte bara nationella minoriteter utan också en stor andel av landets allmänhet.

Så har då apartheids allians med Förenta Staternas regering blivit till ett internt politiskt problem, och därav intresset från regeringens sida att manövrera sig ur situationen, att få människor att inte längre se USA:s regering som associerad eller allierad med apartheid.

På samma sätt är situationen i Namibia något som uppmärksammas världen över. Situationen är en angelägenhet för FN. För länge sedan beordrade FN Sydafrika att lämna Namibia, och för många år sedan antog FN resolutionen 435 om Namibias oberoende.

Alltså, Förenta Staterna skulle kunna slå tre flugor i en smäll: de skulle kunna distansera sig från apartheid för att förbättra sina relationer med Afrika; de skulle kunna få Resolution 435 att gå i verkställighet; de skulle slutligen kunna återfå sin nattsömn genom ett kubanskt trupptillbakadragande från Angola. Det är detta som USA har strävat efter: en förbättring av sitt internationella rykte, en förbättring av USA-bilden i Afrika och en mer bekväm position med tanke på världsoptionen. Och att få de kubanska trupperna bortdragna från Angola.

Sanningen är den att Kuba har inga ekonomiska intressen i Angola eller i Afrika. Kuba har inga strategiska intressen i Angola eller i Afrika, och så måste det vara, för Kuba är ingen stormakt utan ett litet land. Kuba är i Angola på grund av sina internationalistiska principer, på grund av sin känsla för solidaritet, på grund av plikten att hjälpa andra folk. Vårt land gör sin plikt när det bistår afrikanska folk mot apartheid, mot rasism, mot kolonialism, mot

främmande aggression. Inget annat land är mer angeläget än Kuba, när det gäller att få hem våra trupper; inget annat land har starkare intresse än Kuba i detta fall. Inget annat land är mer betjänt av detta än Kuba, inget önskar hetare än Kuba att trupperna skall kunna tas hem.

Det är därför som en politisk lösning som ger Angola garantier, som öppnar dörren till Namibias självständighet, som får bort de sydafrikanska trupperna från Angolas gräns, skulle vara något mycket positivt för oss, något som vi högt skulle uppskatta. Vi skulle aldrig acceptera lösningar som går emot våra principer, och det är därför som vi varit där – tretton år nu. På grund av vår principfasthet, och på grund av vår lojalitet.

Som dessa års historia visat, skulle inga nationella intressen, inga faror, inga imperialistiska hot kunna pressa oss till att överge våra förpliktelser och vår lojalitet. Jag har redan sagt er att inte ens när vi utsattes för ett direkt hot här, drog vi tillbaka en enda man från Angola, inte en enda man! Ändå är det så att ingen annan är mer angelägen än vårt land om att få till stånd en sådan lösning vi har diskuterat, och inget annat land är mer betjänt än vårt land av en sådan lösning. Därför att all den energi, all den svett som vi investerar i denna uppgift, alla dessa, huvudsakligen unga män som nu är där borta, skulle betyda väldigt mycket för vårt utvecklingsarbete här hemma. Imperialisterna har ibland fått för sig att det skulle vara problematiskt för oss att ta hem våra trupper, därför att det inte skulle finnas jobb för dem. Jobb är något som vi har ett överskott av här; planer är något som vi har 'överskott av här. Våra nuvarande planer är mycket ambitiösa, och våra hemvändande trupper skulle kunna ge ett enormt bidrag till vårt lands utveckling. Så i detta fall sammanfaller våra intressen med Förenta Staternas. De har ett annat mål i sikte, men på grundval av en sådan lösning skulle våra trupper kunna vända hem och förstärka våra pågående utvecklingsprogram.

Jag tror att det här kan göra det begripligt, att USA i förhandlingarna har arbetat relativt seriöst – jag vill inte säga att de gjort det till hundra procent. Under förhandlingarnas gång har de ibland spelat under täcket med Sydafrika, då och då. Med andra ord har de inte varit helt opartiska.

Men de har också kunnat övertyga sig om, å ena sidan, det allvar med vilket Angola och Kuba fört förhandlingarna, för jag tror att detta verkligen har utmärkt de angolanska och kubanska delegationerna. Vem vet hur många fördomar USA-representanterna hade om vår delegation, men de fick gott om tillfällen att övertyga sig om vårt allvar och, samtidigt, om Kubas och Angolas principfasthet. Under de där långa månaderna av förhandlingar vet vi att de fick möjlighet att konstatera detta. Å andra sida fick de också möjlighet att konstatera den fräckhet, den oförskämndhet, den avsaknad av allvar och den cynism som sydafrikanerna visade upp.

Detta har de haft många möjligheter att som "medlare" observera; medlare med goda relationer till Sydafrika.

Ingen slutlig lösning har ännu nåtts, inget avtal har ännu undertecknats; USA vet att skulden till detta ligger hos Sydafrika – att det beror på de sydafrikanska representanternas illvilja och oseriösa inställning.

Förhandlingarna har gått framåt, de har avancerat en bra bit. Många kompromisser har gjorts, från båda håll, vad gäller uppsättandet av ett tidsschema för truppdragandet. Vår position var att om en lösning söktes, som baserade sig på garantier för Angola, på icke-inblandning i Angolas interna angelägenheter från sydafrikanernas sida och på förverkligandet av Resolution 435 – då, på basis av att anledningarna till den kubanska truppnärvaron försvann, så skulle både Angola och Kuba kunna godkänna och binda sig vid ett (framförhandlat) schema för det kubanska truppdragandet.

Det var på denna grund som förhandlingarna fortskred. Även om vi har gått framåt, och vi nu nästan är framme, så har sydafrikanernas trixande och bristande allvar hindrat oss ifrån att redan nu ha ett undertecknat avtal – något som det internationella samfundet, och även Förenta Staternas regering, är mycket intresserade av. Sydafrikanernas trixande måste ha åsamkat USA mången bitter stund.

Diskussionerna är nu i hög grad koncentrerade till ett litet område, och det handlar om verifikation av tillbakadragandet. Överenskommelser har nåtts om det mesta. Redan från början var det Angola och Kuba som tog upp frågan om verifikation. Vad vi talade om var verifierat tillbakadragande, och verifiering utförd av FN. Vi har inlett samtal med FN, och redan nu har i praktiken en överenskommelse nåtts om grunddragen för verifieringen.

Den synpunkt som vi hävdade har varit att tillbakadragandet skall verifieras i anslutning till varje skepp och varje flygplan. Tillbakadragandet av personal och utrustning skall verifieras då personalen och utrustningen lämnar landet.

Hur ville sydafrikanerna ha det? De ville verifiera våra truppers tillbakadragande mot norr. Vi sa att det blir inte tal om någon verifiering av tillbakadragandet. De krävde praktiskt taget att få ha sina inspektörer bland våra trupper, och att vi skulle förse dem med all information rörande våra truppers kvantitet, sammansättning och så vidare. Och vi sa: *Nej, inte under några omständigheter!*

I FN förklarade vi för generalsekreteraren och FN:s representanter vad verifikationsfrågan handlade om; att det var vårt initiativ och ett uttryck för god vilja och seriositet. Men vi underströk att vi inte tänkte tillhandahålla något slag av information som skulle kunna utsätta våra trupper för fara, information om deras sammansättning och beväpning, som alltid innebär en säkerhetsrisk.

Angolanerna gick med på att när väl de kubanska trupperna har dragits bort, så kan en verifikation på platsen göras, som en kontroll av att inga trupper längre finns kvar.

Så i dagsläget är det bara detaljer som blockerar förhandlingarna.

De (sydafrikanerna) ville att de fyra parternas överenskommelse skulle referera till verifieringen, och de säger att det måste vara en acceptabel verifiering. Att acceptera frasen "acceptabel verifikation" är att ge Sydafrika en möjlighet att försvåra förhandlingarna, att bjuda dem möjligheten att ställa krav och avgöra om en verifiering är acceptabel eller inte. Men i denna fråga är det FN och Kuba som skall råda; bara FN och Kuba kan avgöra om verifieringen är acceptabel eller inte!

Detta är vad som nu diskuteras.

Jag har sagt att vi har förhandlat med stort allvar, och att USA är medvetet om detta. Vi har strävat efter ett rättvist avtal, och vi är beredda att respektera de förpliktelser vi ikläder oss. Men vi har inte accepterat något våldförande på våra principer. Vi har inte böjt oss för någon utpressning i dessa förhandlingar. Vi har stått fast vid våra principer och vi har agerat i nära samarbete med angolanerna, därför att vi, naturligtvis, respekterar angolanernas synpunkter, åsikter och intressen. Om angolanerna ber oss att backa på någon punkt, så gör vi omedelbart det. Det är klart att handlar det om sådant som inspektion av våra trupper, då är det vår sak, och på en sådan punkt backar vi aldrig. Det finns saker som vi ska råda över, och vartenda beslut vi tar baserar sig på våra principer.

Jag ger er alla de här förklaringarna idag – och det har dragit ut lite på tiden – så att ni ska veta, så att ni ska förstå, så att ni ska inse det väsentliga i den process som nu för oss närmare en lösning. Och blir det ingen lösning, då skall inte Kuba hållas ansvarigt för detta.

När vi beslöt att förstärka våra styrkor för att möta en kritisk situation, sa vi tydligt ifrån att vi inte var ute efter en militär seger utan föredrog en politisk lösning. Om vi ställdes utan alternativ, och tvingades till att slå mot sydafrikanerna med hela vår styrka, då skulle vi slå mot dem med hela vår styrka. Men inte därför att det var just det vi åstundade. Vi ville inte offra ett enda liv för att uppnå en militär seger! Vi ville inte offra en enda droppe blod för en militär seger. Offrar liv och blod gör man bara när inga andra alternativ finns, och när helst det finns en möjlighet att finna en lösning som inte medför dessa offer, så väljer vi den före varje annan lösning. Och vi deklarerade detta offentligt: ”Vi är inte ute efter militära segrar, vi föredrar en politisk lösning.” Men vi hade skapat förutsättningarna för antingen det ena eller det andra. Så förhöll det sig faktiskt.

Vi har offentligt framfört vår mening, och med absolut allvar. Vi har aldrig avslöjat en enda detalj från förhandlingarna. Sydafrikanerna läckte ständigt om detaljer från förhandlingarna. Inte en enda gång har vi gjort våld på regeln som kräver diskretion kring dessa förhandlingar. Därför kan vi nu här säga så hela världen hör det – så vårt folk, nordamerikanerna, sydafrikanerna hör det: *Om ingen lösning nås nu, så är det inte Kuba som skall hållas ansvarigt.* Och om de försöker framställa oacceptabla krav, om de våldför sig på principer, då är i alla fall Kuba berett att bli kvar i Angola ytterligare ett år, ytterligare fem år, ytterligare tio, femton eller tjugo år! Jag menar att detta bör alla ha klart för sig. 300 000 kubaner har utfört internationalistiska uppdrag i Angola. Om det antalet måste bli 600 000. då blir det 600 000. De offer vi gjort skall inte ha gjorts förgäves, vi kommer inte att svika våra principer och vi skall värna vår heder.

Därför vill vi göra vår position klar för våra motparter: vi eftersträvar en politisk lösning. En lösning skulle inte gagna någon mer än den skulle gagna Kuba! Vi förhandlar med avsikten att strikt följa det som åläggs oss. Verifiering är egentligen inte något nödvändigt; det var något vi själva föreslog för att visa god vilja. När vi skriver under någonting kommer vi att följa våra åtaganden till sista bokstaven. Om vi förbinder oss att göra det ena eller det andra, då kommer vi att noggrant efterleva detta. Det är det jag menar när jag säger att verifieringar inte ens är nödvändiga; vi erbjöd verifiering som ett sätt att visa god vilja.

Men uppfattningen som vi hävdar, att förhandlingar är bra för oss, att de gagnar ingen mer än de gagnar Kuba – om den uppfattningen leder några att tro att vi skulle vara beredda att sälja ut våra principer, då misstar de sig allvarligt. Det vi öppet säger är att vi måste vara beredda att stanna där så länge nöden kräver det, om en lösning inte nu kommer till stånd! Utan denna fasthet kommer vi aldrig att nå en sann fred! Utan fasthet är det till och med omöjligt att förhandla!

Det är kärnan i det som jag velat säga er om vårt internationalistiska uppdrag i Angola.

En stor del av vårt ledarskaps tid, av min tid, av De Revolutionära Väpnade Styrkornas tid har under året upptagits av detta problem. Jag har redan sagt er att det inte var lätt att ta det där beslutet och – framför allt – beskrev jag omständigheterna vid tidpunkten då beslutet togs. Jag sa er att det var samtidigt som Gorbatsjov och Reagan skulle mötas.

Det fanns några som kom att tro att vi konspirerade mot freden, konspirerade mot avspänningen – på grund av läget som rådde då vi kände oss tvingade att sända förstärkningarna. Men med hänsyn till den situation vi stod inför, så kan jag försäkra er att vi inte kunde förlora en enda dag, vi kunde inte förlora en enda minut. Om vi dröjt en minut skulle det ha varit för sent.

Det ges ögonblick då svåra och bittra beslut måste tas, och då det ögonblicket infann sig tvekade vårt parti och våra väpnade styrkor inte en sekund. Jag tror att vi därmed bidrog till att avvärja en politisk katastrof, en militär katastrof för Angola, för Afrika och för alla

progressiva krafter. Jag tror att vi kraftfullt bidrog till att lägga grunden till fred i regionen, en fred som det nu finns utsikt till.

Jag tror att en dag som denna, så bör vi hedra de ansträngningar som våra trupper och vårt folk gjort. Det uppdrag vi utfört är något som alla kan känna stolthet inför; det är ytterligare en ärorik sida i vårt hängivna folks historia, i våra väpnade styrkors historia – inledd den 10 oktober 1868 och återupptagen den 2 december 1956.

Det finns sådana som till och med har vågat ifrågasätta vårt folks internationalistiska anda och mod, sådana som kritiserat det. Detta är jänkarnas dröm: att anti-internationalistiska strömningar skall uppstå inom vårt folk, och försvaga oss. Som vi tidigare ofta sagt är vår internationalism ett sätt att återbetala vår skuld till mänskligheten. Den som inte förmår att kämpa för andra kommer inte heller att förmå försvara sig själv. Och det mod som uppvisats av våra väpnade styrkor, av vårt folk i andra länder, avlägsna länder, bör leda imperialisterna till insikt om vad som väntar dem den dag de tvingar oss att kämpa i detta land.

Félix Pita Astudillo: Olivgrön torsdag i FN

Denna artikel publicerades ursprungligen i den kubanska dagstidningen Granma den 26 december 1988.

FORENTA NATIONERNA, den 22 december – en dag då Afrika blev en friare kontinent. Den sydafrikanska vita minoritetsregimen kapitulerade i morse klockan 10.15, när den, tillsammans med Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba, undertecknade den slutgiltiga överenskommelsen som avslutar 13 år av fientligheter i sydvästra Afrika. Överenskommelsen lägger grunden till Namibias oberoende och fastslår Angolas gränser, suveränitet och territoriella integritet.

En timma och tio minuter senare – 11.25 lokal tid – undertecknade Angolas och Kubas utrikesministrar den bilaterala överenskommelsen mellan ländernas regeringar, som stipulerar avslutandet av den kubanska militära kontingentens internationalistiska uppdrag.

Som planerat hölls den högtidliga ceremonin i den rymliga kammare som disponeras av ECOSOC (FN:s Ekonomiska och Sociala Råd). Men deltagarna – inkluderande FN:s generalsekreterare Javier Pérez de Cuéllar, USA:s utrikesminister George Shultz, och säkerhetsrådets permanenta och icke-permanenta medlemmar – konfronterades med något oväntat: en uppseendeväckande mångfald av olivgröna uniformer.

Ja, nio generaler i full uniform, alla kämpar i det angolanska kriget, ingick i den kubanska delegationen vid ceremonin då avtalen signerades. De var där som representanter för de *Revolutionära Väpnade Styrkorna*, för de 50 000 som idag utgör den kubanska kontingenten, och för de mer än 300 000 som tjänstgjort i Angola under de senaste 13 åren. Tillsammans med den angolanska armén och kämparna från SWAPO (*South West Africa People's Organisation* – Namibias befrielseörelse) har de gjort avgörande insatser för den överenskommelse som kommit till stånd.

En sådan förekomst av olivgröna uniformer har inte skådats sedan 1960, då Fidel Castro första gången besökte FN. Och kubanerna kände det som att Fidel var närvarande den här gången också.

Strax före 10.00 på förmiddagen sammanträffade de olika ländernas representanter med generalsekreteraren Pérez de Cuéllar och med representanterna för USA, som medlande makt. En kort stund senare satt alla runt bordet i ECOSOC:s hall, på sådant sätt som protokollet fastställt.

Utrikesminister Shultz startade ceremonin som sammankallande för undertecknandet, och höll ett tal som presenterades som ”tekniskt”. Vilket betydde att han mer eller mindre skulle hålla sig till sådant som svarade mot medlarrollen, och avhålla sig från kommentarer som skulle ha reflekterat Washingtons egen ståndpunkt. Den ståndpunkten hade presenterats dagen innan i Washington av vice utrikesministern Chester Crocker, som deklarerade att hans regering skulle fortsätta med att förse UNITA:s band med materiellt stöd, också efter undertecknandet av FN-överenskommelsen.

Crocker, som hänvisade till en absurd symmetri för att rättfärdiga stödet till UNITA, sa att detta skulle fortsätta ”därför att andra fortsätter att ge omfattande materiell hjälp” till den angolanska regeringen.

Hur som helst, Shultz halkade betänkligt i samband med att han, såsom han var förpliktigad, gjorde några hänvisningar till en av de idag hetast debatterade frågorna: tillämpningen av Resolution 435, i sin ursprungliga eller reviderade version. Tillsammans med andra västländer utnyttjar USA det förhållandet att FN:s finansiella ställning är svag, till att rättfärdiga en sådan omskrivning av 435 som skulle innebära en reducering av UNTAG (FN:s övervakningsstyrka), som skall övervaka valen och den namibiska självständighetens tillblivelseprocess.

Avsikten är att försvaga FN:s övervakningskapacitet genom att reducera de sju UNTAG-bataljonerna till tre, och att överlämna den namibiska valprocessen till den rasistiska polismaktens nåd och onåd; till en polismakt som från att ha uppgått till 2000 man nu utgörs av 8000. Shultz sa att FN står inför ”den oerhörda uppgiften att verkställa 435 i en tid av budgetrestriktioner”.

Fakta i målet är, som Kubas vice utrikesminister Ricardo Alarcón påpekade några timmar senare, att en av huvudorsakerna till FN:s finansiellt svåra belägenhet är att USA släpar efter med betalningen av sin medlemsavgift till FN.

De inledande orden av Shultz följdes av ett kort tal av den angolanske ministern van Dunem, som gav sitt erkännande av ”den viktiga roll som Kuba spelat”, och han underströk att detta lands bidrag skall ”för alltid bevaras i de historiens annaler som är knutna till folkens kamp för frihet, fred och säkerhet”.

Den kubanske utrikesministern Isidoro Malmierca höjde ett varningens finger för ”manipulationer och störningar”, vilka redan givit sig tillkänna i tolkningarna av fredsavtalet.

Han påminde om den märkliga glömska som drabbat USA:s regering, vars president i sitt senaste tal till FN:s generalförsamling inte alls berörde Namibias självständighet eller apartheid, ”grundorsaken till regionens konflikter”. Ronald Reagan, förklarade Malmierca, försökte fokusera på det kubanska trupp bortdragandet, vilket han beskrev som avtalets mest väsentliga resultat. Reagan myntade också ett för den internationella politiken nytt och märkligt uttryck då han talade om ”kubansk militär imperialism”.

Angående stödet till beväpnade angolanska band, fördömde Malmierca ”USA:s linje, som uttalat innebär axlandet av den interventionistiska roll som Sydafrika formellt nu ger upp genom överenskommelsen”. Dock uttryckte han övertygelsen att alla de som undertecknar avtalen, liksom de som frivilligt tagit på sig rollen som uppbackare av avtalen ”strikt skall uppfylla de förpliktelser avtalen innehåller”.

Han tillbakavisade såsom en grov överförenkling försöken att framställa resultaten som uttryck för en överenskommelse stormakterna emellan. Ett sådant synsätt innebär att Kuba och Angola skulle kunna beskrivas som manövrerade marionetter. Malmierca betonade såsom

ett faktum att båda länderna ”handlat absolut självständigt, och med en önskan att åstadkomma en framförhandlad lösning”.

Utrikesminister Malmierca uppmanade också säkerhetsrådets medlemmar till att iakttä ”en mycket strikt vaksamhet” så att avtalen uppfylls, och så att Resolution 435 genomförs utan modifieringar.

Den avslutande delen av sitt tal ägnade han åt det suveränt fattade beslutet att avsluta den kubanska internationalistiska militära insatsen i Angola. som då tillbakadragandet är slutfört kommer att ha sträckt sig över 16 år.

Malmierca underströk allvaret och den politiska viljan som Kuba besitter, vilket så uppenbart visat sig i förhandlingsprocessen och beredskapen att outtröttligt arbeta ”för fred och säkerhet i sydvästra Afrika, utan någon som helst önskan att uppnå hegemoni eller att backa upp egna intressen”.

Malmierca avlöstes av den sydafrikanske utrikesministern Roelof Botha. Pretorias rasistregim blev utestängd från FN:s generalförsamling för 14 år sedan, men ett speciellt undantag gjordes denna gång, så att Botha skulle få tillfälle att säga några ord.

Bothas tal var uppenbarligen avsett för inhemsk konsumtion i Sydafrika – ett tal som orsakade olust i FN på grund av den rasistiska, kolonialistiska och paternalistiska tonen. För att ta ett exempel var enligt Botha den historiska epok som den illegala ockupationen av Namibia utgjort, grundad på ett ”missförstånd”. När Nationernas Förbund lämnade över till FN, hade Pretorias uppfattning varit den att de förpliktelser man haft till Nationernas Förbund inte längre gällde; någon förpliktelse att rapportera till den nya organisationen ansåg man sig i Pretoria inte ha. ”Olyckligtvis var det internationella samfundet av en annan mening”, tillade han.

Till sina lyssnares förvåning radade Botha upp de ansträngningar som FN gjort i regionen, en lång lista av anklagelser och fördömanden som Sydafrika benhårt tillbakavisat, år efter år. Utrikesministern berörde ett efter ett av FN:s alla bemödanden, som om det handlade om något fjärran obegripligt för den regim han representerar.

I en annan säregen passage skröt den omfångsrika politikern med att hans land utvecklat sin namibiska koloni så till den grad att den blivit till en unik modell för resten av Afrika. Därpå efterlyste han, med en ganska uppseendeväckande blandning av rasism och paternalism, ”förståelse” gentemot sin regim och för vad han kallade ”den vite mannens börda” i utvecklandet av Namibia.

Botha tog tillvara på tillfället och begärde internationellt finansiellt bistånd, ”därför att vi kan inte ensamma ta oss an Namibias framtid”. Han försökte också ikläda sig en ”afrikanistisk” skepnad, genom att beskriva Sydafrika som ett utvecklingsland och att klaga över de låga priser som länderna på den afrikanska kontinenten får i handelsutbytet med den utvecklade delen av världen. Den demagogiskt åsatta beteckningen – ett afrikanskt land och ”en regering som söker fred” – som Botha försökte torgföra som en beskrivning av den diskrediterade apartheidregimen, blev föremål för sarkastiskt ironi bland deltagarna då han hävdade att ”alla sidor kan se sig som segrare” och att avtalen visar att i vår tid ”fred ej kan uppnås med vapen”.

Men höjden av fräck skamlöshet nådde Botha då han försökte bemöta de kommentarer om apartheid som ingått i Malmiercas tal. I sin improviserade utflykt gick Botha så långt att han påstod att afrikanska statsöverhuvuden i privata konversationer ombett honom att hålla de sydafrikanska trupperna kvar i Namibia till dess att det kubanska tillbakadragandet från

Angola var säkerställt. ”Jag kan till och med ge er namnen på dem som yttrat detta”, tillade Botha fräckt och skrupelfritt.

Ovanpå detta drog sig inte denne representant för en regim som inhöstat internationella fördömanden sedan 1946 för sina brott mot mänskliga rättigheter, för att utmana sin kubanske motståndare till en debatt om mänskliga rättigheter i Sydafrika och på Kuba.

Efter ceremonin tillfrågades Carlos Aldana, sekreterare i det kubanska kommunistpartiets centralkommitté, av Granma om vad han ansåg om Bothas säregna invitation. ”Vi accepterar”, svarade Aldana med glimten i ögat, ”under förutsättning att Sydafrikas svarte ledare Nelson Mandela ges tillåtelse att delta”.

Kubas vice utrikesminister Ricardo Alarcón kallade tilltaget ”ett utslag av svart humor”, även om ”färgen kan tyckas uppseendeväckande med tanke på upphovsmannen”.

Efter den sanslösa utmaningen, och några korta kommentarer från Sovjetunionens vice utrikesminister Anatoli Adamishin, avslutade utrikesminister Shultz ceremonins första del.

Enligt honom illustrerade det förhållandet att meningsmotsättningarna manifesterades till och med vid tidpunkten för överenskommelsens undertecknande, hur svår och hård vägen fram till en lösning varit. ”Vi kan nästan säga att det är något av ett mirakel att vi trots allt har ett avtal.” Han tillade lite forcerat att han inte ämnade kommentera påståenden ”vilka jag inte instämmer i...Jag föredrar att välkomna den överenskommelse som nåtts”.

Det ”mirakel” som Shultz talar om, och som han förvisso inte vill kännas vid, utspelade sig i södra Angolas djungler, vid Cuito Cuanavale, och det ledde till att Sydafrika till slut accepterade förhandlingar.

Några minuter senare signerade de som producerat ”miraklet”, Angola och Kuba, den bilaterala överenskommelsen dem emellan. Så fullbordades Kubas internationalistiska mission i Angola, och så sattes också punkt för dagens ceremoni.

Avtalet om Namibia

Denna överenskommelse signerades av Sydafrika, Angola och Kuba, under överinseende av Förenta Nationerna, i New York den 22 december 1988.

Folkrepubliken Angolas, Republiken Kubas och Republiken Sydafrika, här hädanefter benämnda *Parterna*,

baserande sig på ”Principerna för en fredlig lösning i sydvästra Afrika”, antagna av Parterna den 20 juli 1988, och de påföljande förhandlingarna om tillämpningen av dessa principer, av vilka var och en för sig är omistlig för en allomfattande lösning;

beaktande Parternas acceptering av tillämpningen av Förenta Nationernas Säkerhetsråds Resolution 435 (1978), antagen den 29 september 1978, här hädanefter benämnd ”U.N.S.C.R. 435/78”;

beaktande resultatet i den bilaterala överenskommelsen mellan Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba rörande återförandet mot norr, och det stegvisa och totala tillbakadragandet, av kubanska trupper från Folkrepubliken Angolas territorium;

erkännande Förenta Nationernas Säkerhetsråds roll vid genomförandet av U.N.S.C.R. 435/78 och i tillämpningen av denna överenskommelse;

bejakande suveräniteten, den suveräna jämlikheten och oberoendet för alla stater i sydvästra Afrika;

bejakande principen om icke-inblandning i staters interna angelägenheter;

bejakande principen om avstående från hot om, eller användande av, våld riktat mot staters territoriella integritet eller oberoende;

återigen bejakande de sydvästafricanska folkens rätt till självbestämmande, oberoende och lika rättigheter, samt deras rätt till fred, utveckling och sociala framsteg;

uppmånande till afrikanskt och internationellt samarbete för lösandet av utvecklingsproblemen i Afrikas sydvästra region;

uttryckande sin uppskattning av Amerikas Förenta Staters medlingsinsats;

önskande att bidra till skapandet av fred och säkerhet i sydvästra Afrika, ansluter sig till de anstalter som nedan följer.

- 1) Parterna skall omedelbart ombedja Förenta Nationernas Generalsekreterare att utverka Säkerhetsrådets fullmakt att igångsätta verkställandet av U.N.S.C.R. 435/78 den 1 april 1989.
- 2) Republiken Sydafrikas alla militära styrkor skall lämna Namibia så som U.N.S.C.R. 435/78 föreskriver.
- 3) I enlighet med vad som i U.N.S.C.R. 435/78 föreskrivs, skall Republiken Sydafrika och Folkrepubliken Angola samarbeta med Generalsekreteraren för att säkra Namibias oberoende genom fria och rättvisa val, och skall avstå från varje sådant handlande som skulle kunna hindra verkställandet av U.N.S.C.R. 435/78. Parterna skall respektera Namibias integritet och dess gränsers okränkbarhet, och skall säkerställa att deras territorier icke används av någon stat, organisation eller person knuten till krigshandlingar, aggressioner eller våldshandlingar, riktade mot Namibias territoriella integritet eller dess gränsers okränkbarhet, vilket skulle kunna hindra genomförandet av U.N.S.C.R. 435/78.
- 4) Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba skall verkställa den bilaterala överenskommelse, undertecknad samma datum som denna överenskommelse, vilken föranstaltar om tillbakadragandet mot norra Angola av kubanska trupper, och det stegvisa och totala tillbakadragandet av kubanska trupper från Folkrepubliken Angolas territorium, samt verkställa de arrangemang vilka överenskommit med Förenta Nationernas Säkerhetsråd rörande verifikation på platsen av detta tillbakadragande.
- 5) I enlighet med sina av Förenta Nationernas stadga dikterade förpliktelser, skall parterna avhålla sig från våld eller hot om våld, och de skall säkerställa att deras respektive territorier icke nyttjas av någon stat, organisation eller person, vilken är knuten till krigshandlingar, aggressioner eller våldshandlingar riktade mot någon stats territoriella integritet eller någon stats okränkbara gränser i sydvästra Afrika.
- 6) Parterna skall respektera principen om icke-inblandning i de sydvästafricanska staternas interna angelägenheter.
- 7) Parterna skall uppriktigt underkasta sig alla förpliktelser som de åtagit sig genom denna överenskommelse, och de skall i en anda av villighet till samarbete, genom förhandlingar, lösa varje dispyt om tolkningen av överenskommelsens tillämpning.
- 8) Denna överenskommelse skall träda ikraft då den undertecknats.

Avtalet undertecknat i New York, i tre exemplar på språken portugisiska, spanska och engelska, likvärdiga med avseende på autencitet, den tjuogoandra dagen i december 1988.

Avtalet om Angola

Detta avtal undertecknades i Förenta Nationerna i New York den 22 december 1988, efter det att avtalet om Namibia undertecknats. Avtalet undertecknades av Angola och Kuba. I ett tillägg bifogades ett kalendarium för tillbakadragandet av de kubanska styrkorna från Angola.

Folkrepubliken Angolas och Republiken Kubas regeringar, här hädanefter benämnda Parterna, Beaktande

Att genomförandet av Resolution 435/78, antagen av Förenta Nationernas Säkerhetsråd, rörande Namibias oberoende, skall inledas den 1 april;

Att frågan om Namibias oberoende och säkerställandet av Folkrepubliken Angolas suveränitet, oberoende och territoriella integritet är intimt sammanlänkade och avgörande för freden och säkerheten i den sydvästafricanska regionen:

Att samma datum som detta avtal undertecknas skall också en trepartsöverenskommelse undertecknas av Folkrepubliken Angolas, Republiken Kubas och Republiken Sydafrikas regeringar, vilken omfattar de väsentliga grundstenarna för uppnående av fred i den sydvästafricanska regionen;

Att accepterandet och det noggranna uppfyllandet av anstalterna i ovan nämnda överenskommelse eliminerar de orsaker som föranledde regeringen i Folkrepubliken Angola att – genom legitimt användande av sina rättigheter och stödjande sig på Artikel 51 i Förenta Nationernas stadga – begära insändandet av en kubansk internationalistisk militär kontingent, för att tillsammans med F.A.P.L.A (den angolanska regeringsarmén) försvara landets territoriella integritet mot invasionen och ockupationen av delar av landets territorium;

Med hänsyn till de överenskommelser som slöts mellan Folkrepubliken Angola och Republiken Kuba den 4 februari 1982 och den 19 mars 1984, den plattform som Folkrepubliken Angola antog i november 1984, samt det protokoll som i Brazzaville den 13 december undertecknades av Folkrepubliken Angola, Republiken Kuba och Republiken Sydafrika, fastslås härmed att:

Som konsekvens har förutsättningar skapats för inledning av den i Angola befintliga kubanska militära kontingentens hemåtvändande, efter det att den framgångsrikt slutfört sitt internationalistiska uppdrag.

Därför är Parterna ense om följande åtgärder:

Artikel I – Att inleda en stegvis omgruppering till den 15 och den 13 breddgraden, och det totala tillbakadragandet till Kuba, av kontingenten på approximativt 50 000 soldater – vilket är vad de kubanska styrkorna i Folkrepubliken Angola uppgår till – i enlighet med den takt och de tidsramar som finns fastlagda i det bifogade kalendarium, som är en integrerad del av denna överenskommelse. Det totala tillbakadragandet skall vara genomfört 1 juli 1991.

Artikel II – Folkrepubliken Angolas och Republiken Kubas regeringar förbehåller för sig rätten att modifiera eller ändra sina förpliktelser under Artikel I i denna överenskommelse, om Trepartsöverenskommelsen på ett uppenbart sätt bryts.

Artikel III – Båda parterna ombeder Säkerhetsrådet, genom Förenta Nationernas generalsekreterare, att ombesörja verifikation av omgrupperingarna och det stegvisa och totala tillbakadragandet av kubanska trupper från Folkrepubliken Angolas territorium. I detta syfte skall ett avpassat protokoll upprättas.

Artikel IV – Ikraftträdandet av denna överenskommelse beror av undertecknandet av Trepartsöverenskommelsen mellan Folkrepubliken Angola, Republiken Kuba och republiken Sydafrika.

Undertecknad i Förenta Nationernas högkvarter den tjugooandra dagen i december 1988, i två likvärdiga kopior på portugisiska och spanska.

Kalendarium

Bilaga till överenskommelsen mellan Republiken Kubas regering och Folkrepubliken Angolas regering gällande avslutandet av den kubanska militära kontingentens internationalistiska uppdrag.

Som precisering av Artikel I i överenskommelsen mellan Republiken Kubas regering och Folkrepubliken Angolas regering gällande avslutandet av den kubanska militära kontingentens internationalistiska uppdrag på angolanskt territorium, fastlägger de två parterna följande kalendarium för tillbakadragandet:

Tidsramar

Före 1 april, 1989 (datum för implementering av Resolution 435/78) 3000 man.

Kalendariets utsträckning från och med 1 april 1989: 27 månader.

Omgrupperingar norrut:

Till den södra 15 breddgraden 1 augusti, 1989. Till den södra 13 breddgraden 13 oktober, 1989. Tillbakadragandet från Angola:

1 november, 1989; 25 000 (50 procent).

1 april, 1990; 33 000 (66 procent).

1 oktober, 1990; 38 000 (76 procent) 12 000 kvar. 1 juli, 1991; 50 000 (100 procent).

Baserat på förhållandet att styrkan idag uppgår till 50 000.

Fidel Castro: Avtalet om Namibia måste efterlevas

Vid ett möte som hölls på trettioårsdagen av den kubanska revolutionen. 4 januari 1989, talade Fidel Castro till en publik på ExpoCuba, ett nytt utställningscentrum i Havanna. Det här utdraget är taget från det talet.

Det förefaller mig svårt att undvika att se ett samband mellan detta trettio års firande och fredsavtalen för sydvästra Afrika.

Jag talade har redan förut – den 5 december – om de faktorer som ledde till den insats som nyligen gjordes i Angola av vårt land, den kritiska situation som hade utvecklats där, och behovet av att lösa den. Jag har redan talat om detta och det är onödigt att jag upprepar mig.

Ni minns också hur vi sade att alla fredsfördrag måste bygga på en principiell basis, och att de, om de inte byggde på denna principiella basis, inte skulle vara fredsfördrag. Då vi ställdes inför vissa krav från de sydafrikanska rasisterna sida, sade vi mycket tydligt att det inte skulle bli något fördrag om vi tvingades att rätta oss efter dessa krav. Vi sade också att vi, om det krävdes, var beredda att stanna kvar (i Angola) i tio, tjugoo eller trettio år till. I allt detta agerade vi hela tiden i nära samarbete med regeringen i Folkrepubliken Angola.

Slutligen var alla hinder övervunna och fördragen signerades på den basis ni känner till. Jag tror att detta också var en utomordentlig seger för vårt folks internationalistiska anda.

Men det här är inte rätta tillfället att lovsjunga det som hände. Detta var ett historiskt uppdrag, som det en dag borde redogöras för i alla dess detaljer. Det viktiga just nu är dock att dessa fördrag upprättades och att de signerades i FN.

Nu följer en mycket viktig del i denna process: förverkligandet av FN:s Resolution 435, som antogs för mer än tio år sedan. Detta är en fundamental fråga därför den har att göra med frågan om Namibias självständighet, för vilken tiotusentals av SWAPO:s kämpar har stridit och offrat sina liv under många år.

För att avgöra Namibias öde är det nu på sin plats att skapa de förutsättningar som krävs för att ett val ska kunna hållas i det nu självständiga landet. Och vi är alla medvetna om det ofantliga stöd som de namibiska frihetskämparna förståeligt nog har hos folket.

Hur som helst har vissa hinder uppkommit. När det gäller detta ämne har jag, för att inte behöva improvisera och för att kunna berätta allt klart och tydligt, tagit med några papper som jag skulle vilja läsa upp.

Det är nödvändigt att vårt folk och världsoptionen får full kunskap om de svårigheter som har uppstått som ett resultat av försök till modifiering av FN:s säkerhetsråds Resolution 435. Idén om att göra sådana modifieringar kommer från USA, som är en permanent medlem i säkerhetsrådet.

Under fyrpartsförhandlingarnas gång tog vår delegation mycket tidigt upp behovet av att få FN:s säkerhetsråd att garantera alla de avtal som slöts, samt att FN borde se till att dessa fullföljdes.

Signerandet av treparts fördraget mellan Angola, Kuba och Sydafrika, samt tvåpartsfördraget mellan Angola och Kuba, följdes av att en grupp av länder som tillhör De Alliansfria Staternas Rörelse – de som vid denna tidpunkt också satt i säkerhetsrådet – lade fram ett förslag till en resolution med detta syfte. Denna resolution var oberoende av en annan som rådet också måste godkänna, uttryckligen åberopande de steg som nu måste tas för att följa den ursprungliga resolutionen för reglering av Namibias självständighet, Resolution 435, som godkändes för över tio år sedan, i september 1978.

Säkerhetsrådet består som ni vet av 15 medlemmar, av vilka fem är permanenta och tio är roterande medlemmar som väljs in av alla de andra länderna.

Samtidigt som detta förslag presenterades av en grupp av Tredje Världens länder – varav sex tillhörde De Alliansfria Staternas Rörelse, och dessutom var det Brasilien – presenterade de fem permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd – USA, Sovjetunionen, Frankrike, Kina och Storbritannien – ett annat förslag till en resolution. Detta förslag refererar till fördragen, men introducerar samtidigt överväganden som representerar modifieringar av planen för förverkligande av Resolution 435; av denna anledning blev de tillbakavisade av den grupp länder inom De Alliansfria Staternas Rörelse som tillhör rådet. Dessa länder är Jugoslavien, Nepal, Senegal, Algeriet och Zambia. De två sista av dessa blir i januari ersatta av Colombia och Etiopien.

Det väsentliga i det förslag som de fem permanenta medlemsländerna lagt fram är (det påstådda) behovet av att reducera kostnaderna för Namibias självständighetsprocess. Man hävdar att den bedömningen grundades på tidigare kalkyler, som gjordes för tio år sedan, och att även oavsett den inflation som för närvarande påverkar världsekonomin – vilken skruvar upp kostnaden i pengar räknad – står FN nu inför finansiella problem.

Det har även gjorts liknande påståenden om att själva undertecknandet av fördragen har skapat gynnsamma förhållanden, som medger lägre utgifter genom sändandet av färre internationella bataljoner än vad som fanns mycket noggrant uträknat i Resolution 435.

Det måste sägas att godkännandet av dessa resolutioner är ett viktigt steg för i den dynamiska process som inleddes genom fyrpartsförhandlingarna, för det är just genom detta godkännande som säkerhetsrådet kommer att bemyndiga FN:s generalsekreterare att påbörja avkoloniseringen och leda landet till självständighet.

Kuba delar den oro som medlemmar i säkerhetsrådet tillhörande De Alliansfria Staternas Rörelse känner, för vid varje hänsynstagande av ekonomisk natur måste man först och främst tänka på de politiska konsekvenser ett sådant kan leda till.

Man måste komma ihåg att Resolution 435 från 1978 har kommit att bli det oundgängliga dokument som fastställer hur Namibia ska bli självständigt.

När resolutionen först godkändes var den ett resultat av en samlad aktion som gjorts av en grupp västländer, inkluderande USA. Därför kan den knappast anklagas för att vara partisk till SWAPO:s kämpars förmån, eller för att ha misslyckats med att inbegripa de krav som framlagts av Sydafrika, med vilka detaljerade diskussioner hölls samtidigt som ett utkast till resolutionen skrevs för över tio år sedan. Efter att resolutionen nonchalerats av den sydafrikanska regeringen, finns nu den första möjligheten till att fullfölja den, tack vare den fredsprocess som Angola och Kuba på ett betydelsefullt sätt har bidragit till.

De FN-trupper som skall skickas till Namibia har en oersättlig funktion i de steg som krävs för oberoende. Det är upp till dem att bevaka vapenstilleståndet, anvisa de sydafrikanska trupperna och SWAPO:s styrkor särskilda områden, övervaka tillbakadragandet av Sydafrikanska trupper och förhindra infiltration längs Namibias gränser, så väl som att övervaka avvapningen av alla lokala trupper som satts ihop av Sydafrika under sju decennier av kolonialt herravälde.

Dessutom måste den civila komponenten i FN:s Transition Assistance Group (UNTAG) i Namibia spela en oundgänglig roll i övervakandet av över 400 lokaler för val i ett territorium omfattande mer än 800000 kvadratkilometer.

Dessa tio år gamla kalkyler utgick från folkmängden vid den tidpunkten, och folkmängden har ökat med femtio procent sedan dess, liksom antalet röstande, som ska bestämma om vem som ska styra landet efter det sydafrikanska tillbakadragandet, också har ökat konstant.

1978 uppskattades det att 7 bataljoner av FN-trupper var nödvändiga för alla dessa funktioner. De måste kontrollera tillbakadragandet av åtskilliga tiotusental sydafrikanska trupper, vilka är fler än dubbelt så många som de som fanns i landet för tio år sedan. Den territoriella arméns styrkor, bestående av namibier som är beroende av Sydafrika (South West African Territorial Force – SWATF), uppgår enligt beräkningar till över 20 000 man. Och polisen, som också tränats av sydafrikanerna, uppgår idag till mer än 8 000 man, vilket är ett många gånger större antal än det som angavs när Resolution 435 antogs.

A andra sidan är argumentet att fördragen tillåter en reducering av övervakningsstyrkan vid gränsen mot Angola ovidkommande, eftersom denna zon aldrig har betraktats som en destabiliserande faktor för den namibiska självständighetsprocessen. Istället var det område som alltid sågs som ett som krävde extrem försiktighet under valprocessen, och under skapandet av en oberoende regering, just området runt gränsen mellan Namibia och Sydafrika, det land som under 73 år koloniserat territoriet.

En fara som finns under denna ömtåliga övergångsperiod är de operationer utförda av paramilitära grupper som Sydafrika skulle kunna organisera med medlemmar av de så kallade namibiska territoriella styrkorna, som medverkade till koloniseringen av sitt eget folk. Närvaron av FN-trupper är den enda garantin för att val ska kunna hållas, eftersom Sydafrika

inför eventuella val under ett antal år har ägnat sig åt att skapa fördelaktiga förhållanden för dem som knutits till koloniala och neokoloniala intressen.

Vi får inte tillåta oss att ignorera den viktiga roll de internationella militära och civila styrkorna kommer att spela under självständighetsprocessen, när det gäller skapandet av ett gynnsamt psykologiskt klimat, samt att ge tillförsikt åt ett folk som utsatts för kolonialismens mest brutala former under sju decennier.

Vi motsätter oss inte försök att skära ned kostnaderna för verkställandet av Resolution 435 om detta är möjligt, men ingen förändring av den grundläggande målsättningen får ske. En kostnadsreduktion får inte påverka FN-styrkornas förmåga när de kontrollerar tillbakadragandet av den sydafrikanska armén, upplöser legoarmén, tar kontroll över polismyndigheten och reducerar denna, skyddar folket, organiserar återfärden för de mer än 80 000 namibiska flyktingarna och skapar ett klimat som kommer att underlätta rättvisa val, upprättandet av en regering, och oberoende.

Detta är vad som nu debatteras i New York: Huruvida man ska respektera överenskommelserna om Namibias självständighet eller om man – under förevändningen att man vill bringa ner kostnaderna – ska sätta det namibiska folkets rätt till självstyre på spel.

Kuba har meddelat sina synpunkter i denna känsliga fråga till Sovjetunionens regering, och också till Kina, Frankrike och Storbritannien. Under de sista förhandlingsrundorna i New York, redogjorde vi också för vår ståndpunkt för USA:s representanter.

USA är den främsta tillskyndaren av dessa reduktioner, under förevändning av kostnadsnedskärningar. Vi känner att detta är mer än bara ytterligare ett avtal, mer än bara en ny resolution eller ett nytt dokument, eller ytterligare en formulering. Vad som nu står på spel är något som definitivt är oändligt mer viktigt, något som tusentals namibiska kämpar har offrat sina liv för, för vilket angolanskt bistånd bidrog till Namibias befrielsekamp, och för vilket också kubaner har spillt sitt blod under de senaste tretton åren av konfrontationer med de arroganta sydafrikanerna i Angola.

Vad som nu står på spel är huruvida FN:s mekanismer kommer vara kapabla till ett underlättande av uttrycket för det namibiska folkets legitima vilja; att säkerställa de i realiteten samstämmiga strävanden som gjorts av världssamfundet under fredsprocessen i sydvästra Afrika.

Denna diskussion kan inte behandlas som enbart ett finansiellt spørsmål. USA, som är en av med-sponsorerna av Resolution 435, vet mycket väl att varje reduktion av internationella trupper gagnar Sydafrika.

I denna strid kommer Kuba att stå fast vid sin principiella ståndpunkt, precis som det gjorde under de svåra månaderna av förhandlingar med Sydafrika och USA.

Vårt land är inte medlem av säkerhetsrådet, men hårt knutet till kampen för Namibias självständighet, och har stor respekt för det instrument som skapats för detta syfte, vilket är Resolution 435. Kuba är också knutet till den ställning som De Alliansfria Staternas Rörelse har intagit, och som klart och tydligt har uttryckts av de sju av rörelsens medlemmar, som just nu sitter i säkerhetsrådet.

Vi tror också att under en period som denna, när det åtminstone i vissa regioner finns chanser till en förhandlingsfred – vilket självklart enbart kan möjliggöras genom folkens ihärdiga kamp – måste FN:s prestige och maktbefogenhet upprätthållas som aldrig förr. Detta är ett ansvar vi alla har, särskilt de permanenta medlemmarna av säkerhetsrådet.

Vad jag nu läst är det väsentliga i den här frågan, och det är väldigt viktigt, så att de bland namibierna och andra folk som under så många år gjort krigsinsatser inte ska bli frustrerade.

Det finns en omständighet i denna dispyt som skulle kunna betraktas som ny. För första gången under FN:s historia finns det en intressekonflikt mellan de permanenta medlemmarna av säkerhetsrådet – som är starkt influerade av USA – och Tredje Världen – som i detta fall representeras av De Alliansfria Staternas Rörelse – när det gäller en fråga av stor vikt för Tredje Världens folk: en fråga som är allmänt relaterad till kampen mot apartheid, och särskilt till utplånandet av de sista av kolonialismens spillror, till Namibias suveränitet.

Denna unika och exempellösa händelse aktualiserar – och jag säger detta med en djup känsla av ansvar, för vi är mycket intresserade av vad som händer med detta problem – den känsliga frågan om demokratisering av FN.

Ibland finns det saker som är så heliga, så tyngda av vanans makt och av vana, att de verkar orubbliga. Men det ser ut som att tiden nu har kommit för att ta i tu med detta problem. Annars kommer en utveckling av nya föreställningar om internationella relationer inte att bli möjlig.

Vi har rätt att ifrågasätta om FN är demokratiskt när vad som är kvar av det gamla brittiska imperiet, som under århundraden styrde över en stor del av världen på alla kontinenter – Storbritannien, med femtio miljoner invånare – har vetorätt mot säkerhetsrådets resolutioner, samtidigt som ett land som Indien – för att bara nämna ett – med 750 miljoner invånare, 15 gånger så stor folkmängd som Storbritanniens, och som dessutom har varit en brittisk koloni – inte har vetorätt.

Vi skulle kunna nämna andra länder av stor ekonomisk och industriell betydelse, eller med stora folkmängder, eller med makt inom FN, som inte har detta privilegium. Till Tredje Världen hör Brasilien, Mexiko och Nigeria, för att bara nämna några länder med både större folkmängd och större territorium än Storbritannien.

Tredje Världen har en total folkmängd bestående av inte mindre än fyra miljarder människor och deras mest okränkbara intressen, ambitioner och hopp kan enkelt omintetgöras av ett veto från någon av de fem permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd. USA har använt sig av detta privilegium oräkneliga gånger.

Nästan femtio år har gått sedan andra världskrigets slut, och vi lever i en diametralt annorlunda värld som måste ha andra normer. Och nu märker vi att fyra miljarder människor i den del av världen som var koloniserad, förslavad och åderlåten överhuvudtaget inte har några rättigheter av detta slag. Jag tror att detta är en mycket viktig fråga som vi borde fundera över, och det är vår plikt att uppriktigt föra fram frågan nu, när vi delges en ny erfarenhet som ett resultat av dispyten i säkerhetsrådet angående Resolution 435. Jag ser detta som en fråga som det kubanska folket, och förvisso världsoptionen, bör följa uppmärksamt.

Vi har provat alla utvägar – samtal, kontakter och argument med medlemmarna av säkerhetsrådet, men så här långt har det önskade resultatet uppenbarligen inte uppnåtts. Det kan finnas många sätt att minska kostnaderna. Afrikanska länder som ligger närmare Namibia än länder i andra världsdelar skulle kunna tillfrågas om hjälp. Jag är säker på att många afrikanska länder skulle vara villiga att till ett minimalt pris upprätthålla det oundgängliga antalet bataljoner i Namibia. Det finns många sätt att minska kostnaderna, och vi motsätter oss inte det. Det är synd att vi inte kan vara där, för vi skulle skicka de sju bataljonerna utan att kräva en cent. Men under rådande omständigheter kan vi inte göra det, eftersom vi är en part i konflikten.

Men det finns många länder, såsom Nigeria, Etiopien och Tanzania, det finns många länder i Afrika som gladeligen skulle samarbeta till en minimal kostnad, vilket skulle reducera kostnaderna för transport och utgifter av alla slag. Att sätta samman sju bataljoner är inte svårt.

Till att börja med talade USA om en reduktion från sju till tre bataljoner – något verkligt alarmerande – och nu har vi detta problem i säkerhetsrådet, vilket vi självklart är förpliktade att förklara, för alla måste ta sitt ansvar om sydafrikanerna på något sätt blir kapabla att motverka Namibias rätt till självständighet – kapabla att införa en marionettregering, genom bedrägeri, påtryckningar, eller terror.

Vi hoppas att det finns en lösning på problemet, att vi slipper se arrogans och godtycklighet från de permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd, samt att en förnuftig och rättvis lösning kommer till stånd genom resonemang med representanterna från De Alliansfria Staternas Rörelse och för Tredje Världen i säkerhetsrådet.

Vi har arbetat på ett mycket seriöst sätt, i förhoppning om att dessa problem ska kunna lösas, och vi har vidtagit åtgärder för att strikt rätta oss efter de överenskommelser som gjorts i säkerhetsrådet i New York.

Det är vårt ansvar att kalla hem 3 000 soldater från överenskommelsens undertecknande och fram till den 1 april, när realiserandet av Resolution 435 påbörjas. Vi har tre hela månader på oss att göra detta tillbakadragande. Det var ett åtagande som gjordes som en välvillig gest. Kuba och Angola bad FN att verifiera tillbakadragandet av våra trupper inom den överenskomna perioden. Därför kommer tillbakadragandet av 3 000 man att starta den tionde denna månad. De första kubanska internationalistiska kämparna borde anlända från Angola den 11 januari. Detta kommer att bli ett totalt tillbakadragande, och alla detaljer har redan diskuterats. Den hela perioden kommer att sträcka sig över 27 månader, med början 1 april för det gradvisa och totala tillbakadragandet av våra trupper. Naturligtvis kommer vi under denna period bli tvungna att byta ut delar av personalen.

När det rör de 3 000 första, handlar detta om ett totalt tillbakadragande av trupper. För vår del kommer vi strikt att följa avtalen och vi hoppas att andra gör likadant.

Fidel Castro: Ett farväl till de namibiska studenterna

Detta tal höll Fidel den 29 januari 1989, inför de namibiska studenterna som studerat vid Hendrik Witbooi skolan på Kuba. Hendrik Witbooi var en legendarisk ledare för Nama-folket, och han stupade 1905 under upproret mot den tyska kolonialmakten. Namas och Hereros uppror slogs ner, och följdes av en regelrätt folkmordspolitik från kolonialmaktens sida. Av Hererofolkets 80000 män, kvinnor och barn utplånades 60000 och av Nama-folkets 20000 dödades halva befolkningen. En sonson och namne till Hendrik Witbooi blev på 60-talet en framträdande representant för SWAPO. I SWAPO, som ursprungligen – 1957, under namnet Ovamboland People's Congress – bildades som en organisation för kontraktsarbetarna från Ovambo-folket, förenades snart Namibias alla folk- och språkgrupper: något som gick på tvärs med sydafrikanernas försök till etnisk uppsplittring. deras fixering vid "stammar" och, från och med 1960-talet, deras rigorösa bantustanpolitik.

Under de tio år som er skola funnits till har jag besökt er vid många tillfällen, och då jag talat till er har jag alltid försökt uppmuntra er och ingjuta hopp. Vi inser idag att stora förändringar ägt rum; vi talar inte längre om framtiden; idag talar vi om nuet.

Som ett resultat av det namibiska folkets heroiska kamp, av de angolanska kämparnas mod, av de kubanska kämparnas mod – och av den breda internationella solidaritet som omslutit det

namibiska folkets nobla sak – har rasisterna, fascisterna, Namibias förtryckare inte kunnat annat än att erkänna Namibias rätt till självbestämmande.

Allt rullar på nu. Jag ska här inte mässa om det ni fick lära och uppleva året 1988 – ett tufft år, ett svårt år, ett spänningsfyllt år. Jag tänker då inte bara på det militära fältet, utan också på det politiska och det diplomatiska fältet. Efter utdragna och tuffa förhandlingar på basis av den nya styrkebalansen som inträtt i sydvästra Afrika, var det möjligt att upprätta de avtal varigenom FN:s resolution 435 nu kan omsättas i verkligheten.

Ni känner också till att det handlar om en utdragen och komplicerad process, och att FN, i linje med resolutionen jag nämnde, är förpliktigt att ta på sig ansvar för Namibias oberoendeprocess.

Jag vill att ni ska veta att det stått en hård strid i FN:s säkerhetsråd, där de alliansfria länderna slöt leden mot den åsikt som rådets permanenta medlemmar hävdade; nämligen att på grund av skäl av ekonomisk natur – så gick argumentationen – så måste det göras en nedskärning av antalet trupper (FN-trupper) som skall vara på plats i Namibia då tillämpningen av Resolution 435 skall ta sin början. Detta oroade i hög grad alla vänner av Namibias sak. En strid utbröt, och till slut antogs, av säkerhetsrådet – enhälligt – en resolution, som något sänkte svaret mot vad som eftersträvats. Även om den framhävde att generalsekreteraren borde sträva efter att bringa ner kostnaderna, så den ingenting om reducering av trupperna.

FN:s generalsekreterare och hans stab formulerade en rapport. Vi är inte nöjda med den rapporten, Tredje Världens länder är inte nöjda med den rapporten, länderna i De Alliansfria Staternas Rörelse är inte nöjda med den rapporten; detta på grund av att i rapporten skriver man att antalet soldater i inledningsskedet inte skall vara 7500 utan ungefär 4650. Om det senare skulle visa sig nödvändigt kan antalet ökas, skriver man.

Motsatsen tycker vi skulle vara mycket bättre; man borde starta med 7500, som Resolution 435 förordar, och sedan reducera antalet om det senare skulle visa sig att det var onödigt stort, om man skulle klara sig utan en del av styrkan.

Så jag kan säga här att vi icke är nöjda med generalsekreterarens rapport. Tredje världen är icke nöjd. De alliansfria länderna är icke nöjda. Nöjda är, hur som helst, säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar, som i denna sak agerat intimt tillsammans – en grupp som har vetorätt vad gäller antagande av resolutioner.

Det är därför som De Alliansfria Staterna Rörelse har fortsatt att strida och att sätta press på andra, och det gäller också Afrikanska Enhetsorganisationen (OAU). Alla den namibiska sakens vänner har fortsatt med sina ansträngningar och utsänt varningar, pekat ut faror och konsekvenser som kan uppstå på grund av något misstag i detta sammanhang, för vad det nu handlar om är att garantera en rättvis valprocess; att skydda valprocessen från manipulationer; att hindra tricksande och bedrägerier under valet; att hindra rasisterna och deras allierade från att så fruktan inom det namibiska folket och att skapa sådana förhållanden så att de (rasisterna) inte kan hindra det namibiska folket från att fritt uttrycka sig under valkampanjen.

Den namibiska sakens vänner har varnat för vad som i värsta fall kan ske, och de fortsätter att strida i denna sak; de fortsätter med att mobilisera världssopinionen, för att göra det mycket svårt för rasisterna att manipulera valen. Jag tror inte det blir lätt för dem (rasisterna) att göra det. Ändå skadar det inte att vidta alla nödvändiga åtgärder och steg för att göra det omöjligt för rasisterna att obstruera det namibiska folkets önsknings.

Naturligtvis kommer inte allt att hänga på FN-soldaterna som blir stationerade där, och inte heller på de civila övervakarna. Det är ett vidsträckt land, och därför måste de som skall sköta övervakningen spridas över ett stort territorium, så att de kan kontrollera och övervaka allt.

Jag vill ändå understryka att det hela inte så mycket kommer att hänga på denna personal, som på namibierna själva. Det är namibierna själva som måste mobilisera och ena sig inför denna sista strid, den politiska striden.

Det är nödvändigt att mobilisera hela folket, överallt, och att förklara för alla, så ofta som nödvändigt, vad striden innerst handlar om, vilka intressen som står på spel för det namibiska folket, vad det namibiska folket måste göra.

Det är därför som den 1 April, det datum som markerar – eller som enligt planen skall markera – startpunkten för Resolution 435, också inleder ett nytt stadium av största betydelse i Namibias historia. Nu kan självständigheten inte längre blockeras, men självständighet är inte nog. För vi har också sett självständiga stater som leds av lakejregeringar; av anti-folkliga regeringar eller reaktionära regeringar. Vi behöver självständighet och en folkets regering! Med andra ord: Vi behöver självständighet och en SWAPO-regering! Låt oss tala klarspråk!

Därför hyser vi heller inga tvivel om hur det namibiska folket kommer att rösta, om valet blir fritt och ärligt; det namibiska folkets överväldigande majoritet kommer då att rösta mot förtryckarna, mot rasisterna och deras lakejer. Det är det som gör det så viktigt att nu organisera folket och att upplysa folket. Jag tror att SWAPO kommer att få engagera sig djupt i denna politiska uppgift.

Resolution 435 stipulerar om flyktingars hemvändande. Den nämner en penningssumma som skall användas för detta hemvändande, men ändå nämns ingenting i FN-rapporten, som förespråkar kostnadsnedskärningar, om några fonder för att klara denna uppgift. Rapporten säger att frivilliga bidrag får bestrida kostnaderna för hemvändandet. Jag tror – det gör jag verkligen – att många länder frivilligt kommer att bidra. Men det retar mig att några fonder för ändamålet inte förespråkas i FN:s generalsekreterares rapport.

Hemvändandet av folk i exil och flyktingar är viktigt. Det är viktigt att de kan ta del i den politiska kampen. Det är därför som det här har tagits upp att alla namibiska studenter som nu är på Kuba, och som nått en tillräcklig ålder för att kunna delta i valprocessen, bör återvända till Namibia när Resolution 435 börjar verka, och hugga i med uppgiften att utbilda och vägleda människor, och själva delta i valet. Inte en enda röst bör få gå till spillo. Det här kommer att innebära en ny, en djup erfarenhet för er – de flesta av er här på Ungdomens Ö (Isla de la Juventud) är över 18, och så finns det några hundra namibier på andra ställen på Kuba också – för nu måste ni avsluta era kurser och bege er till Namibia, när helst SWAPO kallar. Ni skall göra er insats i den politiska processen, och sen kan ni återvända till Kuba. Ert studieår bör inte förspillas. Naturligtvis är uppgiften i Namibia av största vikt, och allt annat måste nu underordnas den. Men för den skull ska ni inte behöva spolia ert studieår, för vi ska hinna slutföra kurserna till den tidpunkt då ni reser. Ni studerar grundskolekurser, gymnasiekurser och yrkeskurser, och några av er studerar universitetskurser. Det vore synd om ni nu bara fick ge upp dem.

Ingen kan garantera att 100 procent av dem av er som nu reser kommer att komma tillbaka, för man kan ju aldrig veta säkert hur saker och ting utvecklar sig. Jag menar inte att ni inte vill komma tillbaks; jag menar att på grund av att ni utgör en värdefull, välutbildad, vältränad, organiserad, disciplinerad grupp, så kommer kanske SWAPO att vilja att några av er stannar där. Även om vi sa nej, att ni alla kommer tillbaks – och ansträngningar måste göras så att ni alla kan komma tillbaks, så att ingen ska behöva avbryta sina studier, för ni kommer att kunna göra mer för ert land om ni får möjlighet att avsluta era studier – så är livet inte alltid så rätlinjigt, och jag tror, utan tvekan gör jag det, att inte alla av er kommer att komma tillbaks, därför att er organisation kommer att behöva er där. De (SWAPO) är förstås lika medvetna som vi, om att det vore bra om ni fick möjlighet att slutföra era studier. Så, om några av er ändå får ge upp studierna, låt oss hoppas att det bara handlar om ett fåtal av er.

Så är det, kamrater från Namibia, att ett nytt kapitel nu öppnar sig, i er tillvaro och i ert lands tillvaro – en ny erfarenhet. Nu måste ni vara mer seriösa än någonsin, bättre organiserade än någonsin, studera hårdare än någonsin, och mer ansvarsfulla än någonsin, för den uppgift som nu läggs på era axlar – jag talar till er som är 18 eller över – är en mycket viktig uppgift, en avgörande uppgift.

Därför känner vi idag också lycka; en stor lycka som bottnar i övertygelsen att oberoendet nu är ett faktum som inget och ingen kan hejda. Hos er springer starka känslor fram ur insikten att ni nu får möjlighet att delta i denna process, såväl som hos oss, som nära följer den. Vi känner också vemod, hur paradoxalt det än kan tyckas, för vi tror att vi nu säger farväl till några av er, därför att några inte kommer tillbaka efter valprocessen. Hur det än blir hoppas vi att ni inte glömmer era kubanska vänner, och att ni någon gång, i något sammanhang, åtminstone på besök, får möjlighet att återvända till Ungdomens Ö, som har varit som ett andra hemland för de namibiska studenterna.

Nya generationer av studenter kommer att strömma hit. Vi har redan två skolor här, och det pågår nu resonemang om en tredje skola – för tonåringar, som Namibia har många. Unga människor är den största åldersgruppen i Namibia. Nu, den närmaste tiden, kommer ni inte att ha tillräckligt med resurser och skolor för att utbilda alla dessa tonåringar, alla dessa ungdomar. Uppbygget kommer att ta tid. Men när det handlar om dylika ting, kan ni fortsätta räkna med oss, och här kommer vi att ha en, två, tre, fyra, så många skolor som behövs för de unga namibiska studenterna.

Ni har redan skapat en tradition här. Ni har redan visat vägen. Jag antar att sångernas texter kommer att skifta. Ni kommer nu inte att sjunga om drömmar om ert hemlands befrielse. Det kommer att bli sånger om det befriade hemlandet, sånger som svarar mot det nya liv ni skall bygga upp i ert hemland. Kanske vill ni inte längre uppföra Kassinga-dramat på scenen här längre, även om det kan vara mycket bra att hålla detta minne levande. Jag hoppas att det åtminstone finns några videoupptagningar från de imponerande framträdanden ni gjort inför besökare här. Men jag tror att era uppgifter nu blir av annorlunda slag, och att era aspirationer och känslor nu förändras, även om det är viktigt att aldrig glömma Kassinga.

Det vore väldigt bra om Kassinga aldrig glöms – för det får aldrig glömmas. Det får aldrig, någonsin, glömmas! Det måste ihågkommas, ofta! Det måste för all tid ihågkommas! Dessa foton som beskriver den monstruösa massakern... denna avskyvärda massaker... dessa bilder måste tryckas upp i tusental, i hundratusental, i miljoner – för att visa folket vad rasisterna och fascisterna var kapabla till att göra med män och kvinnor, gamlingar och barn i Namibia.

Må det vara så att en stor del av folket inte kan läsa och skriva. Må det vara så att vissa folkgrupper inte språkligt kan kommunicera med varandra på grund av olika språk. Men dessa bilder kan förstås av varje man och kvinna, oavsett språkgrupp, och de kan förstås även av barn.

Miljoner av dessa foton måste tryckas och distribueras över hela Namibia, så att all kan förstå att den som röstar på lakejerna röstar på allierade till mördare, allierade till fascisterna, till rasisterna, allierade till dem som föraktar folken och som tillfogade det namibiska folket strömmar av blod.

Jag är övertygad om att ni kommer att visa er kapabla att fullgöra det SWAPO förväntar sig av er. Jag är övertygad om att ni kommer att klara av det.

Så ses vi en dag, och som Che brukade säga:

Framåt mot segern!

Ett fritt hemland eller döden!

Vi skall segra!

Förekommande organisationer och använda förkortningar

- ANC – *African National Congress*. Bildades 1912. Ursprungligen en organisation för de inhemska afrikanska folken. Blev senare en samlingsorganisation också för Sydafrikas oppositionella indier, vita och så kallade färgade. Sedan 1994 regerande parti.
- CEAMO – Kubanska centret för studier av Afrika och Mellanöstern.
- CIA – *Central Intelligence Agency*. USA:s underrättelsetjänst. Också politiskt/militärt ingripande.
- COSATU – *Congress of South African Trade Unions*. Växte fram under 1980-talet som den ledande fackliga centralorganisationen. Har samarbetat med ANC och det sydafrikanska kommunistpartiet.
- ECOSOC – FN:s Ekonomiska och Sociala Råd.
- FAPLA – Folkets Väpnade Styrkor för Angolas Befrielse – Från början MPLA:s väpnade gren. Sedermera Angolas armé.
- FN – Förenta Nationerna. Bildades efter andra världskriget. Ersatte Nationernas Förbund (NF). Inom NF:s ram upprättades efter första världskriget det system av tilldelade mandat som *Sydvästafrika*, sedermera *Namibia*, inordnades i.
- FNLA – *Frente Nacional para a Libertação de Angola*. Grundat 1962. Stambaserat toppstyrt parti, uppbackat av USA och Kina. Partiledaren Holden Roberto avlönad av CIA.
- IDAF – *International Defence and Aid Fund*.
- IMF – *International Monetary Fund* – Internationella valutafonden.
- MPLA – *Movimento Popular de Libertação de Angola*. Folkrörelsen för Angolas befrielse. Grundades 1956. Inledde väpnade aktioner 1961. Stöddes av kubanerna och tog makten 1975.
- NATO – *North Atlantic Treaty Organization*. Nato, bildades 1949 av USA och de västeuropeiska staterna.
- NUNW – *National Union of Namibian Workers* – Namibisk ickerasistisk fackföreningsfederation.
- OAU – *Organization of African Unity* – Afrikanska Enhetsorganisationen.
- PLAN – *People's Liberation Army of Namibia*. SWAPO:s gerillaarmé.
- SKF – *Svensk-Kubanska Föreningen*.
- SWAPO – *South West Africa People's Organisation* – Namibias befrielsefront. Bildades 1957 under namnet Ovamboland People's Congress som en organisation för kontraktsarbetarna från Ovambo-folket och samlade snart Namibias alla folk och språkgrupper.
- SWATF – *South West African Territorial Force*. Armé bestående av namibier. Skapad och ledd av Sydafrikas apartheidregim.
- UBV – Utbildning för BiståndsVerksamhet.

- UDF – *United Democratic Front*. Sydafrikansk bred samling av organisationer, oppositionella mot apartheid.
- UNITA – *União Nacional Para a Independência Total de Angola* – Nationella unionen för Angolas totala befrielse. Bröt sig ur FNLA och samarbetade med portugiserna. Leddes av Jonas Savimbi. Stöddes av Kina och USA.
- UNTAG – *United Nation's Transition Assistance Group* – FN:s övervakningsstyrka.
- UPNA – *Union of the People of Northern Angola* – Unionen för Folket i Norra Angola. Sedermera FNLA.